

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:131

Torsdagen den 13 juni

Kl. 11.00–16.06

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 maj justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Katja Nyberg som suppleant i EU-nämnden.

Förste vice talmannen förklarade vald *från och med den 20 juni* till

suppleant i EU-nämnden
Katja Nyberg (SD)

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2023/24:2905–2907 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter

Skatteutskottets betänkande 2023/24:SkU28
Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter (skr. 2023/24:125) föredrogs.

Anf. 1 CRISTER CARLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Riksrevisionen har i rapporten *Svart på vitt – rotavdragets kostnad och effekter* granskat om regeringen har utformat rotavdraget så att det på ett varaktigt och effektivt sätt ökar arbetsutbudet och minskar svartarbetet. Riksrevisionen kommer med både ris och ros i sin rapport.

Riksrevisionen bedömer att rotavdraget har haft en relativt stor betydelse för att minska efterfrågan på svarta hantverkartjänster men däremot haft en mycket begränsad effekt när det gäller att öka arbetsutbud och inkomster. Riksrevisionens övergripande slutsats är att rotavdrag i sin nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud för att motivera statens kostnader för rotavdrag.

Riksrevisionen konstaterar i granskningen även att användningen av svarta löner inom byggindustrin har ökat samtidigt som hushållen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster. Det innebär att många rottjänster som uppfattas som vita i konsumentledet i själva verket betalas med svarta löner något eller några led tillbaka.

Vidare konstaterar Riksrevisionen att problemen med arbetslivskriminalitet har ökat kraftigt i byggindustrin. Man bedömer därför att andra insatser än rotavdrag krävs för att motarbeta och motverka den typ av svartarbete och annan brottslighet som nu finns i flera av rotföretagen och i andra delar av byggindustrin.

Men här förstår jag inte riktigt logiken i det hela. Jag kanske tänker fel, men rotavdragets syfte är ju bland annat att minska attraktiviteten för vanliga människor att anlita svart arbetskraft, vilket Riksrevisionen också säger att det gör. Men vad har rotavdragets storlek och dess vara eller icke vara med svarta löner i andra och tredje led att göra? Så tänker jag. Om man tar bort eller minskar rotavdraget, minskar då den svarta arbetskraften i andra eller tredje led? Nej, troligtvis inte, utan då ska det till andra åtgärder.

Lösningen på de problemen är förstås omfattande, uthålliga och verkningsfulla insatser mot den grova kriminaliteten. Detta behöver kompletteras med en reform som åtgärdar grundproblemen. Här har regeringen beslutat om tilläggsdirektiv till Delegationen mot arbetslivskriminalitet om att analysera byggsektorn för att komma till rätta med problemen.

När man frågar hantverkarna om rotavdraget har betydelse för deras bransch säger 80 procent att avdraget har stor eller mycket stor betydelse. På vidare fråga om vad beslutsfattare bör göra blir svaret bland annat: Höj rotavdraget! Detta kommer från branschen själv.

Sedan hör man allt som oftast om lyx-rot. Jag har inga problem med att det är en del höginkomsttagare som använder rotavdraget och skapar jobb i byggbranschen om det leder till att man betalar vitt i stället för svart. Till exempel har vi överläkaren i onkologiska sjukdomar som säkerligen har en bra lön, går till jobbet, behandlar cancerpatienter och kanske jobbar över för att kapa köer i cancervården i stället för att måla huset, tapetsera eller byta skåp och lådor i köket. Läkaren håller nere vårdköerna, och snickaren får jobb och gör snickerijobbet hemma hos läkaren i stället.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har visat att sysselsättningen i nischen för rotarbete skulle ha varit 11 000–16 000 personer lägre utan rotavdraget. Vi talar alltså om 11 000–16 000 färre hantverkare som jobbar mot privatpersoner. Det visar hur otroligt viktigt rot är för folk ska ha råd att äga sitt boende.

Kritik riktas ofta mot att den största effekten av rot kommer i Göteborg och Stockholm, alltså storstäderna, eftersom lönerna är högre där, men rotavdraget är nästan ännu viktigare för oss som bor utanför storstaden. På många orter är bostadsvärdena så låga att inte lönar sig att bygga nytt, men med rot minskar i alla fall arbetskostnaderna drastiskt, så att det blir möjligt för en vanlig familj att byta tätskikt i badrummet, dra om elen eller dränera runt huset.

Herr talman! Socialdemokraterna har i sin budgetmotion för 2024 föreslagit ett reformerat rotavdrag med höjd subventionsgrad för energieffektiverade åtgärder, exempelvis bergvärme, vattenburen värme och så vidare. Där föreslås en höjd subventionsgrad med 50 procent samtidigt som subventionsgraden sänks för övriga rotarbeten. Här anser jag man glömmer resten av huset. Ett eftersatt underhåll av huset kan snabbt påverka byggnadens skick, vilket kan få stora konsekvenser för både ekonomi och hälsa. Det skulle öka risken för att man behöver göra akuta reparationer. Ett exempel är ventilationssystem, som kan gå sönder helt om man inte underhåller det regelbundet och byter ut det innan det fungerar dåligt. Då kan det bli dyrt att reparera det akut och byta det. I värsta fall kan det också bli fuktskador på huset och hälsoproblem för dem som är i huset för att systemet inte fungerar. (Applåder)

Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Tack, Crister Carlsson, för ett i ordets vidare bemärkelse intressant anförande! Det finns flera saker som jag tycker är värda att diskutera vidare. Men först vill jag säga att jag med viss beklämning och förvåning noterar att bara ett av fyra partier i regeringsunderlaget finns på plats för att diskutera denna reform som Crister Carlsson så ivrigt försvarar. Jag tänker att det kanske kan hänga ihop med den rätt bristfälliga logik som Crister Carlsson hänvisar till.

I det läge Sverige befinner sig i, med bostadskris, byggkris och stora utmaningar för många hushåll, känns det nämligen helt världsfrånvänt att fläska på med mer rotavdrag. Jag kan inte förstå att man läser

Riksrevisionens rapport och sedan tänker: Vi kör lite mer av samma!

Crister Carlsson hänvisar också till att det inte är frågan om någon lyx-rot och att vi ska unna överläkaren nya skåpluckor. Jag missunnar ingen någonting, men de hårdast prövade hushållen i Sverige i dag går igenom oerhörda prövningar. Rotavdraget gör ingen skillnad för dem.

Jag undrar också om Crister Carlsson verkligen förstår hur mycket pengar man måste tjäna för att komma i fråga för rotavdraget fullt ut. För mig hade ett höjt barnbidrag suttit oerhört mycket bättre än ett höjt rotavdrag, givet att vi inte heller får se några som helst åtgärder för att reformera rotavdraget eller göra det säkrare eller mindre lockande för kriminella aktörer.

Min fråga till Crister Carlsson är: Känner ledamoten till hur hög månadsinkomst man faktiskt behöver ha för att kunna nyttja rotavdraget fullt ut? (Applåder)

Anf. 3 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Höjningen av rotavdraget är från den 1 juli till den 31 december i år. Den är endast tillfällig. Vi får väl se efter denna period hur det har fallit ut. Men om en person med höga inkomster använder rotavdraget fullt ut och inte betalar svart är väl det egentligen bra.

Jag har en bakgrund inom vården, så jag har inte tidigare haft några direkt feta löner, om man säger så. Mina arbetskamrater där, som inte heller har några feta löner, använder rotavdraget. Rotavdraget är faktiskt något som är bra för gemene man. Vi ser också att det har blivit en hel del fler jobb i rotbranschen.

Jag ser inga problem i detta. Men vi får som sagt naturligtvis avvakta och efter denna period, som sträcker sig året ut, se vad detta har lett till. Då får man helt enkelt göra en utredning om vad det har haft för effekter.

Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Tack, Crister Carlsson, för svaret! Jag vill inte avvakta någon utredning. Det står helt klart att det är de 10 procent av hushållen som har absolut högst inkomster som vinner på detta. Det är inte gemene man. Det är de 10 procenten med högst inkomster.

Men jag skulle vilja diskutera någonting annat. I ett tidigare replikskifte med Crister Carlsson kring rot undrade jag över hur SD-regeringen kunde låta arbetslivskriminaliteten grassera och riskerna för svartarbete öka. Då sa Crister Carlsson att jag blandade äpplen och päron. Därför skulle jag vilja ta tillfället i akt, så här i sommartider, att gräva runt lite i den fruktsalladen.

Riksrevisionen är oerhört tydlig med att riskerna för att svartarbetet ökar är väldigt stora. Så länge SD-regeringen inte vidtar några åtgärder riskerar svartarbetet att öka och arbetslivskriminaliteten att grassera. Rot och svartarbete har en koppling i dag – jag beklagar att det är så. Rot och arbetslivskriminalitet har en koppling i dag – det beklagar jag också. Men det är

Crister Carlssons regering som låter dessa äpplen och päron ligga bredvid varandra.

Den som är uppvuxen på landet, som jag, och som har tagit hand om frukt på hösten vet att äpplen och päron far illa av varandra. Så är det också med rotbranschen, de seriösa företagen, som jag tror att Moderaterna faktiskt en gång värnade, vårt skattesystem och vår gemensamma välfärd – om den skämda frukten tillåts förgifta de övriga.

Det är detta som Crister Carlssons regering lägger fram som en lösning för en byggsektor i kris och för en bostadsmarknad på fallrepet. För mig är det helt otroligt ansvarslost och tondövt.
(Applåder)

Anf. 5 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt frågan. Men jag kan säga något vad gäller att blanda äpplen och päron. Det gäller just detta med rotavdraget och arbetslivskriminaliteten, som finns bakom detta, och de svartarbeten som görs i andra och tredje led där bakom. Vad har det med rotavdraget i sig att göra? Vanliga människor kan nyttja rotavdraget.

Javisst, om jag anlitar person A för ett vitt arbete kan person A anlita person B svart, men jag förstår inte riktigt kopplingen mellan mitt rotavdrag och den vidare kopplingen bakåt. Det var lite det jag sa i mitt tidigare anförande också.

Vad gäller lyx-rot skulle jag vilja säga att det faktiskt är många äldre människor som använder sig av rotavdrag. De kanske inte orkar med att krypa omkring på golvet och spika lister eller vad de nu ska göra för någonting.

Jag tycker absolut att rotavdrag är bra. Sedan får vi se vad den utökade gränsen kommer att leda till, om vi får ytterligare vita arbeten i stället för svarta.
(Applåder)

Anf. 6 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Inledningsvis vill jag berömma Hanna Westerén för att hon på ett otroligt bra och belysande sätt har visat på bland annat det absurda i att regeringen i kostnadskrisens tid – när varannan ensamstående mamma inte har råd att ställa mat på bordet och köpa de kläder som barnen behöver varje månad – prioriterar att de 10 procent rikaste ska få rabatt på sina renoveringar. Tack för det!

Sedan, herr talman, skulle jag vilja föra fram några invändningar mot det resonemang som Crister Carlsson hade i sitt anförande. Han talar om att det är irrelevant för rotavdragets del att vi nu ser en dramatisk ökning av svarta löner i byggsektorn. Men det är det inte, herr talman.

Hela poängen, som Riksrevisionen gör i sin rapport, är att rotavdraget inte leder till de effekter man ville, att rotavdraget är jättedyrt och att man inte tjänar in de pengarna på att det betalas in vita skatteintäkter. Det svarta har bara flyttat. Minusposten är lika stor.

Vi behöver ta till oss detta. Regeringen behöver ta till sig vad Riksrevisionen säger. Rotavdraget har inte

lett till att överläkaren i onkologi har jobbat mer. Det har inte lett till att vårdköerna blivit kortare. Det har inte gjort att de kostnader man betalar för renoveringar har lett till ökade skatteintäkter, för de svarta lönerna har ökat även om konsumenten betalar vitt.

Jag skulle vilja att Crister Carlsson kvitterar med att han har förstått detta resonemang.
(Applåder)

Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Det gällde just den vanliga människan, som anlitar rotföretag i rotbranschen, och att kopplingen längre tillbaka, alltså i andra och tredje led, skulle spela roll för rotavdraget.

Här har faktiskt regeringen ett tilläggsdirektiv för att man ska komma till rätta med arbetslivskriminaliteten. Man ska analysera byggsektorn och komma till rätta med de problemen.

Detta är två olika saker, som jag ser det. Att rotavdraget skulle ha effekt på just andra och tredje led kan jag inte riktigt förstå. Jag skulle gärna vilja att någon förklarar det för mig.

Sedan är det faktiskt så att också äldre människor utnyttjar rotavdraget. Och att personer som har en högre inkomst betalar vitt i stället för svart är väl bra, tycker jag.

Anf. 8 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Riksrevisionens rapport handlar om ifall man med rotavdraget har uppnått sina mål eller inte. Rotavdraget påstods vara självfinansierande i väldigt hög grad. Man sa: Nu blir svarta pengar vita.

Det visar sig att de svarta pengarna växer. Rotavdraget blir en gigantisk minuspost när det i hög grad skulle vara självfinansierat. Det är det som är poängen här.

Att få det till att det aldrig var detta som var sagt och syftet är liksom att förvilliga i denna debatt. Antingen har regeringspartierna över huvud taget inte förstått och läst Riksrevisionens rapport eller så låtsas de som att det handlar om något annat.

Men det Riksrevisionen säger är att detta inte har lett till att de som köper rottjänster jobbar mer. Läkarna behandlar inte fler patienter. De som bygger hus bygger inte fler hus. Det är kanske snarare tvärtom, för nu är de upptagna med att i stället renovera fullt funktionsdugliga kök. Vi riktar inte pengarna bara till de behövliga ventilationsbytena eller de energieffektiviseringsringar som vi behöver för att göra klimatomställningen.

Detta leder också till att vi uppmuntrar totalt resurslöseri. Det handlar inte bara om att arbetskraften jobbar mer med sådant som inte behöver byggas utan också om att det blir billigt att kasta ut sådant som funkar, sådant som man vill kasta ut för att man tycker att det vore trevligt med en annan färg på kaklet i badrummet eller med andra köksluckor. För all del, människor kan få välja det själva, men vi i riksdagen som fördelar skattepengar borde rikta pengarna dit där de behövs –

klimatomställning eller höjt barnbidrag, för att bara nämna två saker.
(Applåder)

Anf. 9 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Ledamoten talar om resursslöseri. Är det resursslöseri att till exempel renovera köket under tiden man bor i ett hus? Det är ju klimatvänligt att renovera hus så att de håller över tid i stället för att falla ihop. Det talas om lyxrenoveringar, men jag förstår inte varför det dras upp att man renoverar fullt fungerande hus. Jag som person gör ju inte en renovering bara för att det är kul utan för att jag vill behålla huset över tid, och det finns naturligtvis en klimatnytta med det.

Det är också så att antalet personer i rotbranschen hade varit 11 000–16 000 lägre utan rot. Jag köper inte riktigt argumentet från ledamoten Hirvonen i det här ämnet. Jag skulle däremot vilja påstå att rotavdraget har varit väldigt bra över tid. Jag förstår inte heller varför Socialdemokraterna som tidigare styrde tillsammans med Miljöpartiet inte gjorde någonting åt rotavdraget då om man nu tycker att det är så hemskt.
(Applåder)

Anf. 10 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Äntligen får vi möjlighet att debattera Riksrevisionens rapport *Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter*. Det finns en viss risk för upprepning, då vi för några veckor sedan debatterade höjt tak för rotavdrag. Jag gläds dock, herr talman, över möjligheten att än en gång belysa det problematiska i att den sittande regeringen inte alls förefaller ta till sig av rekommendationerna från Riksrevisionen, rekommendationer som tydligt ger vid handen att den som fläskar på med mer rotavdrag utan att vässa detsamma för att förhindra svartarbete och öka arbetsutbudet riskerar att främja mer svartarbete till ett för staten mycket högt pris.

Jag är den första, herr talman, att skriva under på det svenska skattesystemets inneboende skönhet, men jag medger också att den nog behöver kamma till sig lite, ordna anletsdragen och se över sina in- och uttag för att stå rustad för såväl dagens som morgondagens utmaningar. Det är ingen hemlighet att fördelningsprofilen över tid har lutat kraftigt åt de välsituerades håll – åt den som har ska varda givet, tycks ha varit devisen. Det måste dock inte vara så.

Herr talman! Som jag sagt tidigare i talarstolen i dag har många svenska hushåll det fruktansvärt tuftt just nu. Det är för många väldigt mycket månad kvar i slutet av lönen, och våra ideella organisationer vittnar om att allt fler söker sig till dem för basala behov som mat och kläder till sig själva och till barnen. Vi nås av att många svenskar lånar pengar för att ha råd att göra någonting alls med barnen under sommarlov och semester. Vi vet också att oerhört många hade varit hjälpta av ett extra barnbidrag.

Vi ska dock vara klara över, sett till replikskiftet alldeles nyss, att inte alla i Sverige lider nöd. Vi är

många med sjysta inkomster som verkligen inte behöver oroa oss i slutet av månaden. Vi har fått jobbskatteavdrag på jobbskatteavdrag över åren, vi kan göra avdrag på längden och tvären för rut och rot och vi kan välja hur vi vill spendera vår ledighet.

Behöver vi mer av samma? Behöver vi renovera mer? Mitt svar är nej – åtminstone inte på vår gemensamma bekostnad, åtminstone inte till priset av ökat svartarbete och fler som far illa, åtminstone inte till priset av att många svenska hushåll inte kan prioritera näringsriktig mat på bordet och åtminstone inte när svensk sjukvård själv ligger på intensivvård.

Det är helt orimligt, herr talman, att fläska på med mer av samma när Riksrevisionen är så exceptionellt tydlig med att taket för rotavdraget snarare borde sänkas. För att återknyta till det jag sa i början av mitt anförande vill jag också poängtera att de fördelningspolitiska effekterna av förslaget är tydliga: Förslaget kommer främst att gynna de 10 procent av hushållen som har de högsta inkomsterna. Jag upprepar: Åt den som har ska tydligen varda givet.

Regeringen tuffar på och fortsätter att gödsla de mest välbeställda med mer pengar för att renovera fullt fungerande kök och badrum, bygga fler trädäck och göra standardhöjningar i de små nätta nästena på Costa del Sol.

Herr talman! Det som nu sker är att SD-regeringen med berätt mod höjer taket för rot utan att vidta fler åtgärder för att komma åt svartarbetet. Det sker i branscher där vi vet att arbetslivskriminaliteten grasserar och där människor far oerhört illa och utnyttjas skoningslöst av oseriösa aktörer.

Arbetslivskriminaliteten hotar sund konkurrens och undanhåller enorma belopp från vår gemensamma välfärd. Men det är också en fråga om liv och död, i så måtto att oseriösa aktörer använder papperslösa människor för att utföra arbeten med undermålig skyddsutrustning och erbarmliga villkor, utan rätt till sådana självklarheter för oss som företagshälsovård, försäkringar eller pensionsavsättningar.

Svartarbete förekommer redan i rotsektorn, vilket också ryms i varningen från Riksrevisionen. Arbetslivskriminaliteten grasserar redan där. Ett höjt avdrag ökar riskerna exponentiellt för fler undanhållna skattekonor, för mer osund konkurrens och för att fler människor missbrukas, skadas eller rent av dör på arbetsplatser med undermåliga förutsättningar. Att man fläskar på med mer rotavdrag trots att riskerna är kända är helt sanslöst.

I det fall man på allvar vill åstadkomma förändring och hjälpa konjunkturen på traven men också göra en insats för klimatet föreslår vi socialdemokrater ett reformerat rotavdrag med en höjd subventionsgrad för energieffektiviserande åtgärder. Det kan handla om installation av bergvärme, vattenburen värme, solceller, dörrar och fönster eller tilläggsisolering. Energieffektiviserande tjänster föreslås få en höjd subventionsgrad till 50 procent samtidigt som subventionsgraden sänks för övriga rotarbeten. Åtgärden blir därmed offentlig-finansiellt neutral.

En höjd subventionsgrad för energieffektiviseringar skulle öka kostnadseffektiviteten och göra avdraget mer fördelningspolitiskt rättvist. Fler människor skulle ha råd att starta ombyggnationer, vilket skulle öka efterfrågan och gynna byggsektorn.

Regeringens lyx-rot – ja, jag fortsätter att använda det begreppet – är inte rätt väg framåt, vilket också bekräftas i rapporten vi i dag debatterar. Ett höjt tak kommer bara att gynna dem som redan har råd med stora renoveringar och kommer inte att ha någon effekt på byggkrisen. Effekten blir ökad fördelningspolitisk orättvisa och fler som far illa på jobbet. Detta, herr talman, sker år 2024 i Sverige. Det är helt orimligt.

Med den motivreservation vi lämnat in yrkar jag på att Riksrevisionens rapport läggs till handlingarna. (Applåder)

Anf. 11 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag var lite tveksam till om jag skulle gå upp i talarstolen över huvud taget i dag, då jag tycker att vi hade den här debatten förra veckan. Nu kunde jag dock inte låta bli.

När jag hör saker som lyx-rot, fläska på med rot och resursslöseri tänker jag exempelvis på de små byggnadsfirmorna hemmavid. Är det detta jag ska säga till de många socialdemokratiska väljare i Robertsfors kommun som uppskattar Degerfälts Bygg i Robertsfors, Åbyns Bygg utanför Burträsk eller Jörgen Löfgrens enmansbyggföretag i Ånäset? Fyra av fem jobb skapas ändå av småföretag.

Det är ändå lite intressant att Socialdemokraterna är duktiga på att tala om pig-rut, vilket ni gjorde från början när rut infördes. När det blev en populär reform tystnade man. Rot var också dåligt, innan Socialdemokraterna tog makten.

Under de åtta år ni satt vid makten sa ni inte ett ord. Ni hade möjlighet att sänka rot under den tiden, men ni gjorde det inte. Varför? Jag kan tänka mig att det beror på att Socialdemokraterna har dragit till sig medelklassväljare i städerna och på andra ställen som faktiskt uppskattar den typen av avdrag. Det är lätt att i opposition vara tuff i kammaren, men när man själv sitter i regering säger man ingenting och gör ingenting åt saken. Det är exakt på samma sätt som ni pratar om skattesänkningar, det vill säga i opposition hur dåliga de är men när ni själva sitter i regering ingenting. (Applåder)

Anf. 12 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Helena Lindahl för frågorna och påståendena.

Jag tänker inte göra någon uppräknings av alla fantastiska byggfirmor som finns hemma på Gotland. Men jag kan ändå vittna om att det finns en utbredd frustration i byggbranschen åtminstone hemma hos mig och även i andra delar av landet över de små projekten. Det råder en byggkris, som regeringen försöker bota med lite mer rot, lite mer av samma sak.

Jag tror inte att det är rätt medicin. Jag tror att Sverige i dag behöver investeringsstöd och fler bostäder

som människor kan bo i. Vi behöver en fungerande välfärd i hela landet. Hemma hos mig i Visby, i Robertsfors, gud vet var, överallt måste välfärden funka. Men regeringens medicin är mer rot. Det är helt orimligt och löser ingenting.

Det finns barnfamiljer som i princip svälter, och regeringen talar om mer rot. Det finns en grasserande arbetslivskriminalitet. Riksrevisionen föreslår att gränsen för rot helst ska sänkas; men utvärdera åtminstone effekterna ordentligt och minska riskerna för svartarbete. Regeringen säger nej och kör lite mer av samma.

Detta är farligt för Sverige, och det är inte rätt väg att gå. Jag tycker att det är fullt relevant att använda begreppet fläska på eftersom jag upplever att det är vad som sker. Byggbranschen är i total kris. Vi får larm i princip varje dag, och det byggs nästan inga flerfamiljsbostäder över huvud taget. Jag tycker därför att det är fullt relevant att säga fläska på, för det är det man gör. Det är mer av samma.

Samtidigt som svensk sjukvård ligger på intensiven fläskar vi på med lyx-rot. Det är en helt orimlig hållning för ett land som Sverige där vi behöver bygga bostäder och vägar. Vi kan inte strössa över dem som redan har.

(Applåder)

Anf. 13 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Vad bra! Då förväntar jag mig att Hanna Westerén åker hem till Gotland och talar om för alla småföretag att hon vill att de ska få mindre jobb. Det är vad detta kommer att leda till i slutändan.

Du behöver inte småle i talarstolen; de facto håller rätt många av småföretagen med mig. Jag återkommer till hyckleriet som Socialdemokraterna håller på med. När ni senast satt i regeringsställning, i åtta år, gjorde ni ingenting åt rut. Från början kallade ni dem som jobbad med rutavdrag för pigor. Det retade mig lika mycket då som det här retar mig nu när ni pratar om att fläska på, lyx-rot och resursslöseri.

Fyra av fem småföretagare på landsbygden ger folk över hela Sverige arbete. Om nu Hanna Westerén har glömt bort det, bidrar fyra av fem till något slag fläskande på, resursslöseri, för att de ger mer jobb åt gemene man. Det är inte fråga om de rika, utan det är de som ni har lockat till er i städerna och som ni vill behålla under tiden ni sitter i regering. Det ska bli intressant att se om ni är lika tuffa innan valet när ni säger att rut och rot ska plockas bort för väljarna.

När man pratar om att folk har svårt att sätta mat på bordet är det konstigt att ni samtidigt medverkar till att pensionerna höjs, det finns helt enkelt inte pengar, köer till sjukvården och så vidare. Ändå pratar ni om arbetsförlängning – som att Sverige skulle ha råd med det. Vad skulle det kosta svenska skattebetalare och svensk export – och i slutändan alla människor som behöver stöd från samhället för att kunna sätta mat på bordet?

(Applåder)

Anf. 14 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag får be om ursäkt för att jag småler. Jag tycker att det är så härligt att debattera när det faktiskt blir ideologiskt och när vi pratar skillnader på riktigt. Helena Lindahl menar att jag ska åka hem till Gotland och säga åt byggjobbarna att de inte ska få jobb. Jag tror inte att det blir konsekvensen av socialdemokratisk politik.

Vi har förordat ett investeringsstöd. Vi vet att investeringsstöd för flerfamiljsbostäder ger en sysselsättningseffekt, och det är de jobben jag skulle vilja se.

Jag tog upp i mitt anförande att klimat-rot, ett reformerat rotavdrag, i det fall rotavdraget ska vara kvar, vilket förefaller vara prognosen, ska stöpas om. Använd det för omställningen för de nya jobben. Det är här framtiden finns. När rotavdraget ska finnas kvar är det klart att vi måste stöpa om det, inrikta det mot energieffektivisering, sådant som sänker utsläppen och ofta sänker utgifterna för hushållen. Det är där jobben finns.

Jag tror inte att en enda gotländsk byggjobbare blir sysslolös på grund av socialdemokratisk politik. Tvärtom! Investeringsstöd ger bostäder, och klimat-rot ger jobb. Jag tror att framtiden är röd och grön, och jag tror att det är otroligt skadligt för Sverige att fläska på med mer rot när vi behöver mer välfärd, jobb och relevanta och potenta insatser för svensk byggindustri. (Applåder)

Anf. 15 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Har man räknat ut, Hanna Westerén, vad det egentligen kostar att som i ert förslag ge 50 procents rotavdrag på de energieffektiviserande åtgärderna, exempelvis bergvärme, vattenburen värme, solceller, dörrar, fönster eller tilläggsisolering? Vad är skillnaden i kostnad för de 30 procent som regeringen lägger fram i sitt förslag för att renovera hela huset? Det är stor skillnad mellan 30 och 50 procent. 50 procent är faktiskt halva arbetskostnaden, och 30 procent är naturligtvis 30 procent av arbetskostnaderna. Har man räknat ut vad det kostar?

Anf. 16 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag är nästan säker att jag nämnde i mitt anförande – jag stakade mig lite just där – att vårt förslag så som det är utformat i dag är offentligfinansiellt neutralt. Vi har sett vilka som är de stora vinnarna på den typen av reformer, och vi anser att vårt förslag innebär att fler skulle bli vinnare på ett reformerat rot. Det skulle komma i fråga i långt fler hushåll än i dag, men offentligfinansiellt neutralt.

Anf. 17 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Offentligfinansiellt neutralt. Vad betyder det i rena kronor och ören?

Jag tror inte att ert förslag är speciellt billigt heller. Ni ställer fattiga barn som inte har råd att äta mot rotavdraget. Varför slopar ni inte rotavdraget helt och hållet, precis som en ledamot var inne på tidigare?

Varför vidtog ni inte dessa åtgärder tidigare under era åtta år i regering?

Anf. 18 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag försökte vara oerhört tydlig i mitt anförande, och det är kanske det som har genererat två replikskiften för mig.

Vi socialdemokrater anser att det är problematiskt att subventionsgraden i rot vrids upp. Nu pratar Crister Carlsson i sitt anförande om en tillfällig höjning. Men jag befarar att det är en åtgärd i ett pärlband av åtgärder, som kommer att innebära en svårare inkomstfördelningsprofil framöver. Vi måste skapa en ökad ekonomisk jämlikhet, och då är det helt fel väg att gå att höja taket i rotavdraget ytterligare och därmed överföra ännu mer pengar till dem som redan har. Det är därför jag lyfter fram hushållen med väldigt låga inkomster, som kommer oerhört mycket i kläm.

Det är klart att rotavdraget har sina sidor. Det var från början tänkt som en konjunkturåtgärd. Nu har vi det vi har, och som jag sa: I det fall och under den tid som rotavdraget är kvar behöver det stöpas om, för vi behöver sänka våra utsläpp och energieffektivisera våra bostäder.

Vad gäller offentligfinansiellt neutralt är den siffran lika relevant för mig som för Crister Carlsson. Vi vet vad rotavdraget kostar i dag. Skulle vi använda vår modell under den tid rot är kvar är det offentligfinansiellt neutralt. Men att öka subventionsgraden och höja taket för rotavdraget anser vi fortfarande är djupt oansvarig politik i en för Sverige svår tid. (Applåder)

Anf. 19 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Det är inte så många ledamöter i kammaren just nu, men det skulle vara intressant att få veta hur många här inne som någon gång har använt sig av rutavdrag eller kanske rotavdrag, det fläskiga och lyxiga som en del pratar om i talarstolen.

Hur ser det ut med tidigare ministrar i S-regeringar? Har de använt rut och rot?

Väljare kanske tycker att det är intressant och populärt.

Faktum är, hur mycket Socialdemokraterna än försöker vrida och vända sig i kammaren i dag, att rut och rot är populära avdrag hos väldigt många svenskar i dag – hos väldigt många av deras väljare, till och med. Men när man börjar bli ett större parti behöver man kanske gå ned i spagat när man behöver tilltala både sina kärnväljare, herr talman, och dessutom de höginkomsttagar- och medelklassväljare som man har lockat i storstäderna.

Jag antar också, Hanna Westerén, att en del av de här lite mer välbeställda är de som bygger på Gotland.

Jag skulle också vilja säga att jag tycker att det är djupt problematiskt, det här med hederlighet. Ni socialdemokrater satt själva åtta år i regering – jag upppepar mig nu, men jag tycker faktiskt att det är djupt stötande – och gjorde inte ett dyft åt vare sig rut eller rot, som ni tycker är så anstötliga. Men direkt när ni sätter

er i opposition och mellan valen kommer uttrycken: fläska på, inte bra för Sverige och så vidare.

Jag förstår att det här är jättejobbigt att lyssna på. Man vänder bort blicken här i kammaren eller tittar ned i datorn. Men det är faktiskt så här. Ni har dragit till er väldigt många väljare som tycker att det här är jättebra förslag, och nu säger ni till dem: Det här vill inte vi att ni ska ha.

Det ska bli intressant att se, om det skulle vara så att det blir en S-regering, om ni kommer att höja skatterna för byggarbetare, sjuksköterskor och industriarbetare. Ni säger ju också att ni tycker att det är hemskt med de här skattesänkningarna, det vill säga för dem som har lyxiga inkomster. Men de är för medelklassväljare. De är för vanligt folk – sådana som faktiskt röstar på er.

Ja, jag skulle faktiskt vilja ha lite mer hederlighet i den här debatten.

Sedan kan man naturligtvis diskutera om man ska ha en höjning av rot eller om det är så att delar av det ska gå till gröna investeringar. Där håller jag med Socialdemokraterna; det tycker även Centerpartiet är jättebra. Men jag tycker att det är väldigt dåligt att ni vänder kappan efter vinden beroende på om ni sitter i regering eller om ni sitter i opposition.

Slutligen är det, som jag sa tidigare, faktiskt inte så att verkligheten bara kan ses genom ett socialdemokratiskt sugrör i opposition när det passar. Är man hederlig ska man köra det här hela vägen ut, tycker jag, och även när man sitter i regering. Men det är bra att vi vet att ni helt enkelt vill att era väljare – nytillkomna väljare från städerna, många av dem medelklassväljare som ni kallar höginkomsttagare, sjuksköterskor och andra – ska få höjd skatt och dessutom inte få möjlighet att göra rot- eller rotavdrag.
(Applåder)

Anf. 20 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag undrar bara, efter det här rasande angreppet på Socialdemokraterna, vad Centerpartiet tycker om Riksrevisionens slutsatser och rapporten som vi i dag har anledning att debattera.
(Applåder)

Anf. 21 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tar mig friheten att diskutera lite vidare, precis som ledamoten Hanna Westerén gör när hon pratar om byggbranschen och lyx och fläska på och annat i stället för att prata om Riksrevisionen. Hanna Westerén får nog se sig själv i spegeln om det är så att man bara ska debattera exakt det som står i det underlag vi har på bordet, för i så fall följer inte heller Socialdemokraterna det särskilt ofta.

Men jag kan säga så här: Jag tycker absolut att det är bra att Riksrevisionen har tittat på det här. Jag tycker också att man ska analysera det.

Jag tycker att det vore olyckligt att ta bort den här reformen, för jag tror att den är väldigt uppskattad av många. Jag tror också att om man skulle ta bort den skulle det leda till väldigt mycket mer svartjobb.

Det är väldigt mycket som är om och men. Riksrevisionen kan inte heller tydligt konstatera så väldigt många saker. Jag har dock inga problem med att ta till mig det Riksrevisionen säger.

Det jag vänder mig mot är den svartvita retorik som Socialdemokraterna kör med när det gäller det här. Därför tillåter jag mig att själv vara ganska ideologisk och svartvit eftersom jag tillsammans med mitt parti har en helt annan åsikt om de här reformerna än Socialdemokraterna har. Jag tycker också att det är på sin plats att påpeka det.

Anf. 22 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag kom till kammaren i dag för att debattera den här rapporten, som jag anser handlar om Riksrevisionens slutsatser om rotavdraget.

Det jag läser är att Riksrevisionen varnar för att det kan bli väldigt mycket mer svartarbete i rotbranschen. Man säger också att man inte ser de ökningarna av arbetsutbudet som kanske var tanken med rotavdraget.

Det här händer i byggbranschen i dag. Jag tror att både jag och Helena Lindahl träffar många byggjobbare men också byggherrar. Det finns ett enormt problem med arbetslivskriminalitet i Sverige i dag. Vi har mängder av oseriösa aktörer som utnyttjar människor och som åderlåter vårt skattesystem på medel – medel som vi skulle kunna använda till vår gemensamma välfärd.

Jag menar att det här är ett problem. Jag hoppas innerligt att Helena Lindahl anser att människor som far illa på jobbet och skattesmitning är problem som vi behöver adressera. Det är ju det Riksrevisionen säger åt oss: Gör någonting åt det! Ska rotavdraget vara kvar eller höjas, gör någonting åt svartarbetet!

Men jag hör ingenting om det. Jag förstår inte – hur kan det inte vara ett problem att det svenska skattesystemet åderlåts av oseriösa aktörer? Helena Lindahl gjorde en uppräknings av fantastiska företag i Robbersfors. För dem, om de är seriösa, är det ju ett enormt problem att vi har så mycket fusk i rotbranschen. Eller lever vi i olika verkligheter? Jag förstår inte.
(Applåder)

Anf. 23 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att Hanna Westerén säger att hon håller sig till exakt det som står i det underlag vi ska debattera i dag.

Här pratar man om välfärdsbrott och att det svenska skattesystemet åderlåts. Menar ledamoten verkligen, kan jag då fråga retoriskt, att det är rotavdraget och även rut som bidrar till välfärdsbrotten i Sverige? Det är väl betydligt större än så. Om Hanna Westerén inte har inblick i hur välfärdsbrotten ser ut i dag vet jag inte vad det är vi debatterar över huvud taget. Försök inte få ned välfärdsbrottens stora omfattning till att bero enbart på rot! Så är det absolut inte.

Jag kan berätta en historia. När min mammas väninna kom hit från Polen – min mamma är också från Polen – i början av 80-talet fanns det inte så många jobb att söka. Hon behövde klösa ihop det, och då var

det så att hon jobbade svart. Hon städade svart. Hon städade trappuppgångar. Hon fick väldigt ont i ryggen. Hon fick väldigt lite betalt. Den dagen rut infördes hade hon visserligen fått jobb, men hon sa att det var positivt. Äntligen skulle andra som kommer efter henne från många andra länder slippa jobba svart och fara illa som hon hade gjort och som faktiskt många gör i dag av svartarbete.

Jag vet inte om ledamoten tror att om man bara tar bort rot- och rutavdraget kommer alla välfärdsbrott och skattesystemets åderlätning att helt enkelt gå tillbaka. Så fungerar det inte. Detta är en av flera saker.

Ja, jag tycker absolut att man ska analysera och gå till botten med det som Riksrevisionen säger. Men att dra det till sådana extrema ytterligheter som ledamoten gör går jag bara inte med på.
(Applåder)

Anf. 24 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Riksrevisionen drar i sin rapport slutsatsen att det vore kostnadseffektivt att sänka taket för rotavdrag och konstaterar att självfinansieringsgraden för avdraget är mycket låg. Det kostar mer än det smakar.

Riksrevisionens rapport visar även att det är betydligt vanligare att nyttja rotavdrag bland hushåll med höga inkomster än bland hushåll med lägre inkomster. Mer än hälften av det totala avdragsbeloppet användes av de 20 procent av hushållen som hade de högsta inkomsterna. Det är personer som har råd att betala själva, utan att få skattesubventioner. Samtidigt omfattas inte hyreslägenheter av rot. De bostäder som verkligen har behov av upprustning får alltså inga subventioner, men den som vill byta utseende på sin redan renoverade bostadsrätt kan göra det med en skattesubvention.

Den höjning som riksdagen nyligen beslutade om och som är precis tvärtemot Riksrevisionens rekommendationer gynnar framför allt höginkomsttagare i storstadsregionerna, som är de som huvudsakligen utnyttjar rotavdraget. Tio gånger fler får rotavdrag i Danderyd än i till exempel Åsele.

Det är inte bara landsbygdsbor som subventionerar storstadsbor, utan det är även låginkomsttagare som med sin skatt subventionerar höginkomsttagares byggen av altaner och byten av fungerande kök. Faktum är att höjningen endast kan nyttjas fullt ut av den som tjänar 58 000 eller mer i månaden. Här kan vi verkligen prata om subvention och bidrag för dem som tjänar mest. För övrigt konstaterar jag att 58 000 är en summa som de flesta av oss borde kunna, men Hanna Westerén fick inget svar när hon ställde sin fråga om det till majoriteten och riksdagens representanter.

Vi kan också konstatera att den höjning som riksdagen har gjort är dyr, ineffektiv och ett slöseri med begränsade resurser. År 2023 lade staten 11 miljarder på att subventionera storstadsbornas bostadsrenoveringar. Med den höjning som har beslutats och som kommer den 1 juli kommer den summan att bli ännu

större. Detta är miljarder som skulle göra mycket större nytta i välfärden.

Riksrevisionen konstaterar att rotavdraget i sin nuvarande utformning inte skapar tillräckligt stora skatteintäkter genom minskat svartarbete och ökat arbetsutbud för att motivera statens kostnader för avdraget. Vi har haft många intressanta replikskiften om detta, så jag ska inte gå in mer på det.

Jag kan dock konstatera att Riksrevisionen säger att hushållen visserligen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster, men samtidigt har andelen svarta löner ökat inom byggindustrin. Utvecklingen är särskilt tydlig i de små byggföretag som också är de som utför merparten av alla rottjänster. Det som du och jag tror är vita löner är i själva verket svarta löner när byggföretaget vi anlitar i sin tur kan anlita svart arbetskraft via underleverantörer eller själva utan att vi vet om det.

Jag förstår att det i vissa fall behövs underentreprenörer, men det är oerhört svårt för en enskild att följa och kontrollera att skatt betalas i alla led. Därför behöver vi också se över och begränsa antalet underleverantörer i byggbranschen och andra branscher.

Vi behöver införa bättre kontroll av vilka som utför arbetet. Företag som utför arbete med rotavdrag ska i dag anmäla avdraget för utbetalning till Skatteverket, men de behöver inte uppge vem eller vilka som utfört arbetet. Därför har Vänsterpartiet föreslagit att företag som begär en utbetalning från Skatteverket inom ramen för rotsystemet även ska lämna uppgift om vilka arbetstagare som har utfört arbetet. Detta skulle ge Skatteverket bättre förutsättningar att upptäcka fall där svart arbetskraft använts i samband med en rottjänst.

Varför majoriteten håller fast vid ett system som inte motverkar svartarbete är en gåta, speciellt som svartarbetet ökar inom byggbranschen. Detta går att komma åt, men högermajoriteten väljer att stoppa in mer pengar i systemet och gynna såväl den svarta arbetsmarknaden som höginkomsttagare.

Fru talman! Förslaget om höjt tak för rotavdrag motiveras bland annat med att man vill främja sysselsättningen i byggsektorn. Jag håller med om att nu när byggandet bromsat in kraftigt behöver byggindustrin stödjas ytterligare, men att stödja byggbranschen med utökade rotavdrag är helt fel väg att gå. Det är inte högavlönade storstadsbors renoveringar som kommer att hålla byggbranschen uppe, utan det är att vi får fart på byggandet igen och att regioner och kommuner kan genomföra nödvändiga investeringar – investeringar som man i dag skjuter på framtiden på grund av den svältbudget som man har fått av högermajoriteten. Vi behöver stimulera bostadsbyggandet, inte privatpersoners renoveringar.

Vänsterpartiet har föreslagit ett kraftigt statligt stöd för att hålla byggandet och sysselsättningen igång – ett stöd som kan användas både för subventionerade anställningar och för att kommuner och regioner ska kunna tidigarelägga investeringar. Så räddar vi byggbranschen, inte genom rotavdrag.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till Vänsterpartiets motivreservation.

(Applåder)

Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi Riksrevisionens rapport *Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter*, och sällan har väl något varit så tydligt, svart på vitt, som att rotavdraget är dyrt och ineffektivt. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att sänka taket för rotavdraget; regeringen gör tvärtom. Det var inte många veckor sedan vi här i kammaren hade en diskussion om regeringens förslag att gå åt precis motsatt håll jämfört med det som Riksrevisionens granskning rekommenderar.

Vad är det då som gör att Riksrevisionen drar den tydliga slutsatsen att rotavdragets tak borde sänkas och inte höjas? Jo, det är helt enkelt att rotavdraget inte uppnått de syften som man eftersträvat, att det inte finansierat sig självt och att det inte heller har lett till att fler har jobbat i stället för att göra renoveringar själva.

Detta var sådant som den tidigare regeringen hade som skäl när den införde rotavdraget. Tanken var att läkarna skulle behandla fler patienter om det blev billigare att anlita hantverkare. Det har anlåtats hantverkare, men det har inte behandlats fler patienter. Detta är Riksrevisionens slutsats.

Man hade också en tanke om att man skulle få bort de svarta pengarna och att vanligt folk skulle betala vitt i stället för svart när de anlitar hantverkare. Detta har visserligen skett, vilket är bra, men har det blivit mindre svarta pengar i byggbranschen? Riksrevisionen svarar nej, snarare tvärtom. De svarta pengarna har bara flyttat sig längre ifrån köparna. Detta är ett gigantiskt problem.

Fru talman! Jag vill ändå säga att det är positivt att alla i kammaren säger att de är engagerade och vill ha åtgärder mot svartarbete och svarta löner i byggbranschen. Nu hoppas vi att regeringen agerar, för hittills har vi inte sett det. Hittills har vi sett höjt tak för rotavdraget, vilket innebär att det kommer att finnas mer skattepengar i systemet, som nu får ökade svarta löner.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet har redan från start haft många synpunkter på hur rotavdraget har utformats. Det är bara de som äger, inte de som hyr, som kan använda rotavdraget. Rotavdraget kan till exempel inte användas för renoveringar i en hyresrätt, och skolor kan inte nyttja avdraget när de byter sin ventilation och gör miljön bättre för eleverna.

Vi i Miljöpartiet har också haft synpunkter på att man gör det billigare att göra inte bara nödvändiga renoveringar utan också renoveringar som faktiskt inte behövs. Man bidrar med skattemedel till att uppmuntra folk att byta ut fullt fungerande kök och riva ut fullt dugliga badrum till ett billigare pris, där vi skattebetalare står för delar av kostnaden. Detta är oansvarigt inte bara ekonomiskt utan också resursmässigt, ur ett miljöperspektiv.

Vi tycker att vi i stället behöver hitta modeller som uppmuntrar det som är bra både för klimatet och för människor, och då tycker vi att det är klokt att flera partier nu är inne på att snarare ge stöd till exempelvis

energieffektiviseringar, som både är viktiga i klimatomställningen och kan göra att vanligt folk klarar elräkningarna bättre. Detta tycker vi är rimligt att subventionera, men vi tycker nog inte att vi ska fortsätta att ge bidrag till att renovera fullt fungerande kök, framför allt inte i södra Spanien.

Fru talman! I dag har vi enbart att ta ställning till att lägga den viktiga och osedvanligt tydliga rapporten från Riksrevisionen till handlingarna, men för Miljöpartiets del kan jag säga att vi inte lägger diskussionen till handlingarna. Det är uppenbart att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte har förstått budskapet. Vi kommer att behöva återkomma till detta, för skattepengar ska användas klokt. Vi har inte råd med allt. Vi behöver prioritera, och här prioriterar regeringen – mot allt vett och sans – genom att gå emot tydliga rekommendationer, höja rotavdraget och ge mer pengar till de 10 procent som redan har mest.

(Applåder)

Anf. 26 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till ledamoten Hirvonen. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har visat att sysselsättningen i nischen för rotarbete hade varit lägre utan rotavdraget, med 11 000–16 000 fler arbetslösa. Då kan man fundera: Vad är kostnaden för 16 000 arbetslösa hantverkare?

Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Ja, Crister Carlsson, man kan fundera på vad kostnaden för det är. Man kan också fundera på vad 16 000 hantverkare skulle kunna göra om de inte var upptagna med att till exempel renovera fullt fungerande kök. Hur många fler hyresrätter till överkomliga hyror hade de kunnat bygga i stället? Hur många fler värmepumpar hade kunnat installeras ifall vi i stället hade starkare incitament för det?

Vi i Miljöpartiet säger inte att rotavdraget ska bort. Vi behöver inte kasta ut barnet med badvattnet, men badvattnet är grumligt och behöver bytas ut. Vi behöver ett annat system med andra prioriteringar där vi ser till att skattesubventionerna faktiskt leder till många nyttor, som klimatomställning och ekonomisk jämlikhet. Här klarar rotavdraget inte kriterierna, för rotavdraget är riggat så att de rikaste får mest.

Den senaste höjningen ger bara mer till de 10 procent rikaste. Jag tycker faktiskt att det känns otroligt motbjudande. Vi tar del av rapporter om ökad barnfattigdom och ensamstående mammor som inte har råd att äta sig mätta i slutet av månaden, och samtidigt ska vi som har bland de högsta lönerna få mer i rotavdrag. Jag tycker att det är fel. Och det är faktiskt inte bara Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som tycker det, utan den oberoende instansen Riksrevisionen säger det i svart på vitt: Gör tvärtom!

(Applåder)

Anf. 28 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har en fundering också här. Vad är tänker sig Miljöpartiet i stället, och vad kostar det?

Vi kan i alla fall inte blunda för att 16 000 hantverkare skulle ha blivit arbetslösa, för det är vad man säger. Det handlar inte om att de jobbar någon annanstans, för då hade de säkert gjort det. Det är en stor kostnad.

Sedan, när det handlar om renovering av fullt fungerande kök, badrum eller vad det nu kan vara, undrar jag vad som menas med fullt fungerande badrum och kök. Det finns faktiskt ett behov av underhåll under den tid man bor i ett hus. Vad som är ett fullt fungerande kök är en ganska relativ åsikt när det gäller hur ett hus mår. Många säger att man måste ha ett underhåll under den tid man bor i ett hus, till exempel av ventilationen, som jag nämnde i mitt inledande anförande. Utan bra ventilation blir det fukt i huset, och de som bor där får hälsoproblem. Vad kostar inte det?

Jag tycker att det rotavdrag som vi har i dag är en bra åtgärd. Vi måste värna våra hus för att miljön ska må bra framöver. Om vi inte gör något åt husen får vi ju riva dem till slut och bygga nya. Vad är det för miljövinst i det?

Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta är en intressant diskussion. Det känns lite som något slags medvetet missförstånd här – att vi i Miljöpartiet skulle vara emot att underhålla hus. Det är ju inte vad detta handlar om.

Nu har Crister Carlsson inte möjlighet att svara på frågor, men han kan begära ordet igen och förklara om han håller med Miljöpartiet om att vi inte borde ge skattelättnader för helt onödiga renoveringar som bara handlar om att man tycker att det är fel färg eller att man har en annan smak. Rotavdraget har inga spärrar.

Vi behöver gå över till en cirkulär ekonomi. Vi behöver främja reparation. Vi behöver främja att vi inte sliter och slänger bort. Om man kan ”tweaka” rotavdraget skulle det kunna bidra till omställningen med fokus på till exempel energieffektivisering, som är mycket viktigt och värdefullt.

Om vi ska prata om ventilation: Ja, bra ventilation är jätteviktigt, men rotavdraget kan inte användas för att ge våra barn bra ventilation i deras skolor – och tro mig, det finns många klassrum som lider av brister där och verkligen skulle behöva statligt stöd. De som bor i hyresrätt kan inte heller få stöd för att få bättre ventilation.

Vi i Miljöpartiet har i olika omgångar varit väldigt konstruktiva och presenterat många olika idéer för hur den dyra reform som rotavdraget är skulle kunna bli smartare, bättre och leda till fler nyttor. Det handlar både om bidrag för att se till att vi klarar den gröna omställningen och om att det blir rättvist. Det ska inte bara vara för dem som tjänar mest.

Vår prio ett är att nu faktiskt lyssna på Riksrevisionen. Vi sa nej till höjt tak för rot, och Riksrevisionen säger: Sänk taket!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 5 Internationella relationer m.m.

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU7
Internationella relationer m.m.
föredrogs.

Anf. 30 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! Vi har i dag att debattera utrikesutskottets betänkande *Internationella relationer m.m.* Det är ett brett betänkande som täcker stora och viktiga frågor inom utrikespolitiken, och även om jag av tidsskäl inte har möjlighet att belysa varje aspekt av betänkandet i dag ska jag försöka att göra det rättvisa genom några viktiga nedslag.

Det är trots allt så att världen befinner sig i en allvarigare tid än på mycket, mycket länge, fru talman. Vi har krig på vår kontinent, och på många ställen utmanas nu den regelbaserade världsordning som vi så länge har litat till. Många av de motioner som behandlas i detta betänkande handlar just om den regelbaserade världsordningen och vikten av att den svenska utrikespolitiken försvarar och främjar den liberala demokratin. Det är också vår bestämda linje.

Fru talman! I den senaste regeringsförklaringen slog statsministern fast att grunden för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken är den regelbaserade internationella ordningen, försvaret av demokrati och mänskliga rättigheter samt respekten för FN-stadgan, liksom att svensk utrikespolitik kommer att föras på en europeisk, nordisk-baltisk och transatlantisk grund.

Just det nordisk-baltiska samarbetet och den transatlantiska länken har kommit att bli ännu viktigare nu när vi är allierade med våra nordiska och baltiska vänner, och även Förenta staterna, genom Atlantpakten Nato.

Av regeringsförklaringen framgår också att Sverige fortsatt ska vara ett globalt engagerat land som står upp för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Sverige ska också fortsätta att vara en stark röst för jämställdhet både i Sverige och globalt.

Fru talman! I betänkandet tas även en annan mycket viktig fråga upp som jag skulle vilja gå lite närmare in på. Det handlar om Kina. I och med alla de andra konflikter vi har runt om i världen just nu glömer vi ibland Kina.

Kina är ett stort land och ett land med stort globalt inflytande som i allt väsentligt inte delar vår syn på den liberala demokratin, medborgerliga fri- och rättigheter samt den regelbaserade världsordningen. Sverige fick en Kinastrategi år 2019 som baserades på EU:s gemensamma Kinastrategi. Utgångspunkten för dessa strategier var att inta ett förhållningssätt som balanserar den ömsesidiga ekonomiska nytta vi har av varandra med att ta Kina på allvar och se landet för det långsiktigt stora säkerhetshot det faktiskt utgör.

EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena, och därför är det också viktigt att det är inom unionen som Sverige förankrar sin hållning gentemot Kina. Precis som Europeiska rådet uttalade förra året måste vårt mål vara att minska beroendet och sårbarheten gentemot Kina samtidigt som vi inte sluter oss inåt. Kina är på samma gång en partner som en konkurrent och en systemrival.

Fru talman! Kina är dessutom ett land som hotar stabiliteten i hela regionen, liksom världsekonomin, genom sitt agerande i Sydkinesiska sjön. Kinas illegala anspråk på i princip hela bihavet och dess annekteringar av ögrupper, liksom Kinas agerande i Taiwansundet, väcker stor oro. Pekings niostrecksolicy saknar juridisk grund och inkräktar på grannländernas territorialvatten. Härtill kommer också Kinas påtryckningar och återkommande hot mot Taiwan.

Passagerarna i Sydkinesiska sjön är oerhört viktiga för världshandeln eftersom hälften av världens båtlast går just där. Dessutom uppskattas det finnas stora naturtillgångar i form av olja och gas i området, och jag behöver inte ens nämna betydelsen av tillgången till halvledare. Vi kommer alla ihåg pandemin, då vi fick en hacka i leveransen av halvledare. En fullskalig invasion av Taiwan skulle helt stoppa leveranserna. Både pandemin och konsekvenserna av invasionen av Ukraina skulle kännas som en västanfläkt i jämförelse med den ekonomiska vinter vi skulle se om det hände.

Det finns alltså stora såväl ekonomiska som säkerhetspolitiska aspekter som spelar in i regionen. Men vad gäller Kina går det inte heller att undvika att tala om de kränkningar av mänskliga rättigheter som förekommer, fru talman. Det handlar dels om minoriteter såsom tibetanerna i det icke-autonoma Tibet och uigurerna i Xinjiang, där Kina gör sig skyldigt till kulturellt folk mord, miljöförstöring och kränkning av individuella rättigheter.

Det är dock inte bara etniska minoriteter som är hårt ansatta av kulturell och religiös förföljelse, utan det gäller också i stort i Kina. Den politiska friheten är i det närmaste helt kringskuren, pressfriheten är avskaffad och kulturcensuren är mycket omfattande. Den fängslade svenske medborgaren, författaren och förläggaren Gui Minhai är bara ett exempel på detta. Jag litar på att regeringen arbetar hårt för att han och andra svenskar som är frihetsberövade av främmande makt runt om i världen ska släppas och kunna komma hem.

Fru talman! Sverige har en lång historia som ett frihandelsvänligt land. Det är genom handel och samarbete vi skapar både välstånd och djupare relationer till andra länder. Men Sverige har också en lång tradition av att arbeta för och lyfta fram mänskliga rättigheter. Här är det viktigt att Sverige fortsätter att vara en tydlig röst och att vi gemensamt i EU arbetar för att narrativ från Kina och Ryssland inte får fäste.

I betänkandet tas frågan om Taiwan upp, och jag skulle vilja gå in lite djupare även på den. Det är förstås viktigt att Sverige värnar inte bara våra relationer med Taiwan utan också Taiwans möjlighet att freda sig från det kommunistiska förtrycket från Fastlandskina.

Fru talman! För att ytterligare fördjupa samarbetet med Taiwan vill vi att de ska ges möjlighet att delta i fler internationella organisationer, så som de redan gör i Världshandelsorganisationen. Det gäller exempelvis Världshälsoorganisationen, där regeringen tillsammans med likasinnade vid ett flertal tillfällen har uppgett generaldirektören om att låta Taiwan delta som observatör. Än så länge har vi inte lyckats nå konsensus om detta, men Taiwan vore ett mycket välkommet bidrag. Som ett högteknologiskt och medicinskt framstående land hade Taiwan varit ett viktigt tillskott, inte minst eftersom det också är en demokrati.

Sedan tidigare finns också ett tillkännagivande från riksdagen om att öppna ett House of Sweden i Taipei. Det skulle kunna ske genom att den verksamhet som i dag bedrivs av Business Sweden breddas, och den skulle kunna rymma akademi, kulturfrämjande och annat. Redan i dag kan svenska medborgare få hjälp med vissa konsulära ärenden genom Business Swedens kontor, via ambassaden i Bangkok. Arbetet med hur detta skulle kunna se ut bereds i Regeringskansliet, som det heter. Det ska också påpekas att det är en budgetär fråga, vilket vi inte behandlar i detta betänkande.

Med det sagt, fru talman, vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Betänkandet gäller utrikespolitikens huvudinriktning, och även om det – precis som det ska vara – finns en stor samsyn mellan riksdagens partier i stora delar av utrikespolitiken finns det ett antal frågor där vi är oense. Jag får nog också säga att tvistefrågorna har ökat i antal efter regeringsskiftet, eftersom den nya regeringen lade om politiken i en rad avseenden direkt efter valet.

Det första regeringen gjorde var att överge den feministiska utrikespolitiken. Högerregeringen tillträdde den 18 oktober 2022, och redan samma dag meddelade utrikesministern att man tänkte avskaffa den feministiska utrikespolitiken. Så viktigt var det tydligen att få det ur sig – utrikesministern hann knappt sätta sig på stolen på UD innan han ville säga att det var slut på den feministiska utrikespolitiken.

Det skäl som utrikesministern angav var att feministisk utrikespolitik ändå bara var en etikett. Han sa också att den feministiska utrikespolitiken skymt det faktum att svensk utrikespolitik måste grunda sig i frågan vad som är svenska värden och svenska intressen. Det var ju faktiskt ett häpnadsväckande uttalande – som om kvinnors och flickors lika rätt till resurser, rättigheter och representation inte skulle vara i linje med svenska värden och svenska intressen! Det är ju helt galet, skulle jag vilja säga.

Det har ju i alla tider varit precis tvärtom. Lika rättigheter, lika resurser och lika representation för kvinnor och män – så som den feministiska utrikespolitiken definierades – har i alla tider varit bärande svenska värden i utrikespolitiken och helt i linje med svenska intressen. Hur man kan få det till att lika rättigheter, lika resurser och lika representation för kvinnor och män

skulle stå i motsatsställning till svenska värden är faktiskt helt obegripligt.

Dessutom lade man om politiken i detta avseende i en tid då vi snarare kunnat se en backlash för just kvinnors och flickors rättigheter i stora delar av världen, till exempel i länder som Afghanistan och Iran, där kvinnor och flickor dödas eller piskas på torget om de kräver sin rätt. Vi har även kunnat se det i USA, där den amerikanska högern nu har tagit bort rätten till abort som en grundläggande amerikansk rättighet. Detta var bara några exempel.

Vi menar också att det är totalt fel att påstå att den feministiska utrikespolitiken bara skulle vara en etikett utan betydelse. Detta har ju faktiskt utvärderats av regeringens eget expertorgan, Expertgruppen för biståndsanalys. I sin utvärdering drar de slutsatsen att den feministiska utrikespolitiken ledde till en tydlig ökning av jämställdhetsarbetet inom alla de tre utrikespolitiska områdena, alltså bistånd, handel och säkerhetspolitik.

Nu har högerpartierna avskaffat detta framgångsrika arbete. Man hör ofta hur de försvarar sig med att de jobbar med att driva frågor om till exempel sexuell och reproduktiv hälsa. Det gör de kanske, men de har helt missat att jämställdhet inte bara handlar om detta, även om det är nog så viktigt. Jämställdhet handlar ju också om representation, det vill säga att man i alla internationella forum måste lyfta fram att kvinnor ska ha lika representation vid alla beslutsbord. Det handlar även om resurser, det vill säga kvinnors rätt till egen inkomst och eget arbete, och om lika lön för lika arbete.

Det handlar om alla rättigheter. Det handlar självklart om sexuella och reproduktiva rättigheter, om aborträtt och om rätten till preventivmedel – en kvinna måste själv få bestämma om och när hon ska bli gravid. Men det handlar också om andra rättigheter, till exempel rätten till utbildning för flickor, rätten till sjukvård och rätten till trygghet. Detta viftar regeringspartierna bort med motiveringen att det skulle skymma sikten för vad som är svenska värden. Det är dock precis tvärtom, fru talman: Kvinnors och flickors rättigheter är mänskliga rättigheter, och detta är sannerligen svenska värderingar.

Det här betänkandet tar också upp hur regeringen drar sig undan den globala scenen och att utrikespolitiken har blivit mer passiv och provinsial. Detta märks i synen på FN. Man har genomfört stora nedskärningar på Sveriges kärnstöd till FN:s organisationer. Man har mer än halverat stödet till UN Women, som jobbar för kvinnors rättigheter i världen. Man har skurit ned på FN:s gröna klimatfond med mer än 40 procent. Man har skurit ned Sveriges bidrag till World Food Programme, som är helt avgörande för att svältande människor ska kunna få mat i en del områden i världen, med över 30 procent. Detta var bara några exempel; det finns många fler.

Man kan säga mycket om FN – det är en organisation med många problem. Men dessa problem blir ju

inte mindre av att medlemsstaterna drar sig undan när det gäller finansiering. Det blir snarare tvärtom.

FN bildades efter andra världskriget för att till varje pris försöka förebygga att något liknande skulle ske igen. 60 miljoner människor hade dödat i det krig som nazisterna hade startat, och i krigets slutskede hade ett nytt vapen, atombomben, gjort entré. De flesta drog slutsatsen att ett tredje världskrig – ett kärnvapenkrig – skulle kunna leda till mänsklighetens undergång. Det var därför Europarådet bildades. Det var därför EU bildades. Det var därför en lång rad andra organisationer bildades. Det var också därför FN bildades – för att bevara freden och utveckla och värna grundläggande mänskliga rättigheter. De senaste decennierna har FN därutöver fått ta sig an ytterligare ett existentiellt hot mot mänskligheten, nämligen klimatfrågan.

Samtidigt ser vi hur demokratin är på tillbakagång i världen, hur respekten för mänskliga rättigheter undergrävs och hotas i allt fler länder, hur vi nu återigen har ett storkrig i Europa, hur fruktansvärda krig återigen har blossat upp i Mellanöstern och i Afrika samt hur spänningarna i Sydostasien ökar. I detta läge skär alltså den svenska regeringen ned på FN. Det är, enligt min mening, faktiskt inte klokt.

Detta späs på av att Sverige nu också drar sig undan i Afrika. Biståndet avvecklas i Mali, Burkina Faso och Sydsudan, som är några av de fattigaste och mest utsatta länderna i världen, där svenskt bistånd verkligen har gjort nytta. Det drabbar förstas fattiga människor direkt, men det är också en väldigt olycklig politisk signal. Om västvärlden drar sig ur Afrika – om man lämnar Afrika – kommer detta vakuum att fyllas av andra. Det kommer att fyllas av Ryssland eller Kina, som ju länge och systematiskt har utvecklat sina kontakter med och band till olika afrikanska länder.

I stället för att vända Afrika ryggen borde Sverige och EU satsa på Afrika, som ju är Europas grannkontinent. Vi borde ha en särskild Afrikastrategi där vi utvecklar samarbetet med ett antal länder, naturligtvis när det gäller bistånd – där det behövs – men också när det gäller handel, kultur, politik och många andra områden.

Afrika borde ha högsta prioritet för såväl Sverige som EU för att vi tillsammans ska skapa utveckling och framtidstro för de miljontals människor som bor där. Det är ju också genom att angripa grundorsakerna till att människor flyr – krigen, fattigdomen och de urusla framtidsutsikterna – vi kan motverka migrationsströmmarna mot Europa. Jag är ändå optimist när det gäller den delen – Afrika har alla förutsättningar att vända den utvecklingen. Sverige och EU måste dock vara en del i detta arbete.

Fru talman! Vi socialdemokrater står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 32 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! Dagens betänkande heter *Internationella relationer m.m.* Inte minst ”med mera” är viktigt

att ta fasta på i och med att detta betänkande tar upp vitt skilda frågor som ledamöterna har motionerat om under året. Frågeställningarna handlar om värden och prioriteringar i svensk utrikespolitik, Sveriges engagemang i internationella organisationer, arbetet med agendan för kvinnor, fred och säkerhet, Sveriges diplomatiska förbindelser, arbetet med konsulära ärenden och politiken gentemot Kina. Jag tänker kommentera några av dessa ämnen.

Jag tänker förstöra spänningen genom att redan nu meddela att vi kristdemokrater står bakom förslaget i betänkandet i dess helhet.

Fru talman! Vi lever i en utmanande tid. Därför är det av yttersta vikt att Sverige bedriver en utrikespolitik som skyddar landets intressen och som är baserad på den regelbaserade internationella ordningen, demokrati och mänskliga rättigheter samt respekten för FN-stadgan och folkrätten.

Sverige ska vara ett globalt och engagerat land. Vi ska stå upp för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Jämställdhet är ett centralt värde i vår utrikespolitik. Vi ska tydligt framhålla vikten av kvinnors rättigheter och deras deltagande i samhället. Vi ska arbeta för att alla människor ska kunna åtnjuta sina rättigheter, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa. Samtidigt ska vi stärka kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt.

Sverige ska vara en drivande, konstruktiv och engagerad medlem i internationella organisationer. Detta möjliggör genomslag för vår utrikes- och säkerhetspolitik och utgör en effektiv plattform för våra politiska prioriteringar.

Vi måste lyfta fram FN:s centrala roll i hanterandet av globala frågor som fred, säkerhet och stabilisering i konfliktländer samt genomförandet av Agenda 2030 och Parisavtalet.

EU är dock vår främsta utrikespolitiska plattform. Ett starkt och enat EU kan ge våra svenska ståndpunkter globalt genomslag på ett sätt som annars inte möjligt.

Vårt nya medlemskap i Nato ska fortsätta att främja de grundvärden som är kärnan i vår utrikes- och säkerhetspolitik. Det finns en bred samsyn om de grundläggande värdena, och vi måste ha en samstämmighet och långsiktig politik, särskilt vad gäller vårt stöd till Ukraina, såväl i Sverige som i EU och Nato.

Fru talman! Kinas snabba utveckling och ökande inflytande får allt större betydelse för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. En enad, långsiktig och strategisk EU-politik gentemot Kina är därför avgörande för att säkra svenska intressen. De svenska säkerhetsintressena ska vara vägledande i alla aspekter av förbindelserna med Kina. EU och likasinnade länder måste samarbeta kring de säkerhets- och försvarsmässiga utmaningar som ett ökat kinesiskt globalt inflytande medför.

Sveriges intressen gentemot Kina tillgodoses bäst genom en gemensam europeisk strategi, och regeringen arbetar i EU för en kraftfull och tydlig Kinapolitik, i samordning med transatlantiska partner.

Relationen med Kina ska vara tydlig även när det gäller Kinas kränkningar av de mänskliga rättigheterna, och Sverige behöver delta i samarbeten för att motverka de utmaningar mot regional säkerhet och den regelbaserade världsordningen som uppstår genom Kinas växande maktambitioner och dess försök att påverka både enskilda stater och den globala ordningen genom politiska, ekonomiska och militära medel.

Utvecklingen i Hongkong fortsätter att väcka oro, vilket har framförts av EU, särskilt i fråga om behandlingen av demokratiörelsen.

I detta sammanhang kan också uigurerernas situation lyftas.

Både Sverige och EU har ett intresse av att Taiwan kan delta i internationella organisationers arbete, även om förutsättningarna för deltagandet varierar mellan olika organisationer. Taiwans meningsfulla deltagande i internationella organisationer bidrar positivt till internationellt samarbete.

Anf. 33 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt ta replik på Magnus Berntssons anförande, men så hörde jag honom utveckla sin syn på FN. Han sa att det är viktigt att Sverige lyfter fram FN:s centrala roll – jag tror att jag citerade honom rätt.

Då undrar jag bara hur det går ihop när ni samtidigt skär ned på FN:s organisation. Ni skär alltså ned på UN Women, som jobbar för flickors och kvinnors rättigheter över hela världen; ni har mer än halverat anslaget till UN Women under er regeringstid. Ni skär ned på World Food Programme, som ju är helt avgörande för att svältande människor kan få mat i vissa områden. Vi ser dessutom nu att växande problem, inte minst i Afrika, gör att det kommer att bli ett än större problem och ett än större tryck på just World Food Programme, där ni har skurit ned på Sveriges anslag med 30 procent. På den gröna klimatfonden, som medverkar till omställning, inte minst för de fattigaste länderna, har ni skurit ned med över 40 procent.

Det är ett läge där hungersnöden ökar, krigen breder ut sig, det säkerhetspolitiska läget försämras och människor lider på många håll i världen – kanske i många avseenden mer än på väldigt länge. Då är min fråga till Magnus Berntsson: Om ni nu vill värna FN, varför skär ni då ned på Sveriges anslag just till FN?

Anf. 34 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag lyfte upp FN:s centrala roll i frågan om att hantera globala frågor som fred, säkerhet och stabilisering i konfliktländer samt genomförandet av Agenda 2030 och Parisavtalet. Där har FN en viktig roll.

Sverige är dock inte den enda finansiären av FN:s olika organ; det vore väldigt illa om det var på det viset. Det finns faktiskt ganska många andra aktörer som behöver stappa upp. Vi är ett medelstort land, men vi är en av världens största finansiärer.

Vi ser att det inte alltid har varit det mest effektiva sättet för svenskt bistånd att gå genom FN-kanaler, och

därför gör vi en förändring i reformagendan för bistånd som gör att vi kommer att använda oss mer av civilsamhällets aktörer.

Vi ställer också krav på FN:s organ. Ledamoten Johansson nämnde själv att det finns problem i FN-strukturen, och dem måste vi ta itu med. Då måste vi ställa krav och se förbättringar. Det kan leda till förändringar i framtiden.

Finansieringen behöver ske mer från andra aktörer, men vi behöver också se till att man gör rätt saker. Där behöver Sverige faktiskt ställa krav och inte bara ge en check med pengar och luta sig tillbaka.

Anf. 35 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det har det ju aldrig varit tal om. Inte har vi lutat oss tillbaka när vi har finansierat FN:s organisationer. Tvärtom har Sverige gått in som en väldigt aktiv medlem för att påverka FN och vara med och styra hur FN:s arbete utförs.

Det är klart att det finns problem i FN, liksom det finns i alla organisationer, men de problemen blir ju inte precis mindre om finansiärerna sviker och om det är färre länder som vill bidra till FN:s arbete.

Vilken signal tror Magnus Berntsson att det sänder om Sverige minskar sitt stöd? Tror Magnus Berntsson att det då innebär att andra länder är beredda att gå in och täcka upp? Det har ju visat sig bli precis tvärtom, det vill säga att det är färre länder som då också är beredda att skjuta till pengar.

Till slut kommer vi att få ett FN som inte ens har råd att utföra de allra mest grundläggande uppgifterna, och detta i ett säkerhetspolitiskt läge som kanske är svårare än någonsin, där hunger och svältkatastrofer riskerar att breda ut sig i ännu större utsträckning och där behoven ökar väldigt mycket.

Om man nu i ena ändet säger att man ska lyfta fram FN:s centrala roll, då kan man inte i nästa ändet säga att man samtidigt ska skära ned på UN Women, där anslaget mer än halveras. På World Food Program minskas det med 30 procent och på den gröna klimatfonden minskas det med 40 procent. Om man säger detta måste man faktiskt också vara beredd att sätta av de resurser som behövs.

FN är inte perfekt och har aldrig varit det, men FN är den enda globala organisation vi har för att kunna förebygga bland annat de stora säkerhetspolitiska hot som finns. Det är den enda globala motor vi har för att kunna driva fram internationella konventioner som kan ha betydelse. Det är också rent praktiskt en organisation som delar ut mat, kläder och tak över huvudet för miljontals människor varje år.

Nu bidrar alltså Kristdemokraterna till att försvaga FN, och det tycker jag är djupt beklagligt.

Anf. 36 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! När man lyssnar på ledamoten Morgan Johansson låter det som att Sverige har gått från att vara näst intill den enda finansiären av FN till att nu inte göra någonting. Så ser det inte ut.

Sverige är fortfarande en av de absolut största bidragsgivarna till hela FN-systemet, men vi har lagt om biståndspolitiken. Det bygger på en del utvärderingar, som även togs upp av ledamoten Johansson här innan, från exempelvis olika statliga revisionsrapporter som har kommit från både Riksrevisionen och Biståndsanalys. De pekar på att det inte gick att veta om vi nådde våra mål, eftersom målen var så spretiga. Det fanns över 120 olika mål.

Nu har vi gjort en tydligare prioritering av vad vi vill se som resultat av vår utrikespolitik och vår biståndspolitik. Därmed blir det en del förändringar. Det blir förändringar i att vi minskar en del av kärnstödet. Ibland handlar det om minskningar på stöd till FN-organ.

Det används för att ställa tydliga krav på reformer. Det är väldigt viktigt att vi ser till att de resurser som går till FN-systemet används på bästa sätt. Ibland är det så att andra organisationer kan göra ett bättre resultat i slutändan. Det ser vi i reformagendan för bistånd.

Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 13. Vi står naturligtvis bakom även övriga reservationer, men vi nöjer oss med att yrka bifall till en för tids vinnings skull.

Vid det här laget finns det nog ingen som sysslar med utrikespolitik som har missat var Sverigedemokraterna står i frågan om Taiwan. Vi har återkommande drivit på för att försöka främja och stärka de svensk-taiwanesiska relationerna.

Därtill har vi som bekant tidigare bidragit till att riksdagen kunde rikta ett tillkännagivande till den föregående socialdemokratiska regeringen om att stärka den svenska närvaron i Taipei genom ett House of Sweden.

Det här är naturligtvis ett arbete som måste fortsätta. För att på bästa sätt utnyttja potentialen i förbindelserna mellan Sverige och Taiwan måste vi åtgärda de grundläggande brister som vi ser i Sveriges representation i Taipei.

Alltför länge har man tillåtit en i vissa fall direkt dysfunktionell verksamhet att fortsätta. För dem av oss som varit där och sett detta är det tämligen uppenbart att det inte är särskilt svårt att genomföra rejäla förbättringar.

Fru talman! Vad är det då vi vill göra? Jo, först och främst måste bemanningen öka, och representationen måste få tillgång till mer ändamålsenliga lokaler. Därtill behöver representationskontoret få de verktyg det behöver för att kunna genomföra sitt viktiga uppdrag, till exempel möjlighet att sköta pass- och visumärenden på ett adekvat sätt.

Man behöver inte vara särskilt insatt för att förstå att flera av de brister vi ser i den svenska representationen till stor del beror på att representationskontoret inte formellt sett är en myndighet.

Vi anser därför att regeringen bör vidta de åtgärder som behövs för att representationskontor likt det i Taipei ska kunna räknas som en myndighet.

Fru talman! Det är inte bara de bilaterala relationerna med Taiwan som är viktiga, utan också att det tillåts delta på samma villkor som andra länder i olika internationella organisationer. Det har flera nämnt tidigare.

Vi har enbart att tjäna på att Taiwan, som på många sätt står Sverige väldigt nära, får chansen att bidra till internationella organisationers verksamhet på ett positivt och meningsfullt sätt.

Från Sverigedemokraternas sida önskar vi att man från svensk sida gör sitt yttersta för att verka för att Taiwan erbjuds möjlighet att delta i FN:s generalförsamling, men också i de olika organisationer som ryms inom FN-systemet.

Jag tänker då bland annat på Internationella civila luftfartsorganisationen, ICAO, och Världshälsorganisationen, WHO, men också det internationella polis-samarbetet inom Interpol.

Det behövs helt enkelt en tydlig strategi för att övergripande kunna ge Taiwan tillträde till olika internationella arenor.

Fru talman! Vi kan tillfälligt lämna Taiwan och i stället tala om vad vi ser på andra sidan Taiwansundet. Det auktoritära Kinas tendenser att använda sig av en alltmer aggressiv politik gentemot omvärlden är nämligen en av vår tids största utrikespolitiska utmaningar.

Kina använder sig av sin ekonomi, handel, utländska direktinvesteringar och andra påverkansmetoder som till exempel hot om blockader och militära styrkedemonstrationer för att på olika sätt få sin vilja igenom.

Bara nu senast för inte så länge sedan, efter den senaste presidentinstallationen i Taipei, såg vi ett tydligt exempel på just detta när hela Taiwan omringades av kinesisk militär.

Mot bakgrund av detta är det nämligen lätt att förstå att samma totalitära synsätt och metoder kommer att fortsätta att användas om Kina tillåts dominera den internationella ekonomin.

I det internationella arbetet på olika områden, såsom exempelvis forskning och ny teknik, finns det redan nu goda skäl att vara vaksam.

Fru talman! År 2019 behandlade riksdagen en ny Kinastrategi som också var motiverad sett till Kinas globala ambitioner. Sedan dess har dock det kinesiska hotet mot den regelbaserade världsordningen ökat avsevärt.

På kort tid har Kina flyttat fram sina positioner inte minst på den afrikanska kontinenten. Man har hotat med militärt våld mot Taiwan och på olika sätt gett Ryssland stöd i den brutala invasionen av Ukraina.

Sverige måste som en del av den fria demokratiska världen ha beredskap för att hantera en global utveckling formad av samverkande diktaturer och auktoritära stater såsom Kina och Ryssland.

Regeringen bör mot bakgrund av detta utarbeta en ny Kinastrategi med en uppdaterad hotbildsanalys och med effektiva åtgärder för att hantera hoten och för att verka för en positiv utveckling globalt. Det

transatlantiska samarbetet bör också vara en bärande del av den nya Kinastrategin.

Fru talman! Världens största demokrati Indien är onekligen ett intressant land att följa i dessa tider, och det lär också bli mer intressant i framtiden. Indiens positiva utveckling erbjuder goda möjligheter för Sverige att öka sina utbildnings- och handelsrelationer. Här menar jag att vi från svensk sida behöver vara aktiva.

Det finns även anledning för Sverige att se över möjligheterna att etablera nya samarbeten som kan knyta Indien närmare Europa, inte minst inom exempelvis klimatområdet. Regeringen bör med tanke på detta se över möjligheten att stärka de diplomatiska banden med Indien.

Fru talman! I det här betänkandet behandlar vi också frågan om den eritreanska så kallade diasporaskatten. Det är en företeelse som Sverigedemokraterna ser väldigt allvarligt på, varför vi också lyft fram det i en riksdagsmotion.

Vi har dock lyssnat in uppgifter om att man slutat driva in dessa orättfärdiga skatter, vilket vi välkomnar. Mot bakgrund av det avstår vi från att gå vidare i denna fråga, men vi förutsätter naturligtvis att frågan följs upp.

Om det skulle visa sig att diasporaskatten ändå fortsätter avser vi att komma med ett nytt förslag och verka för ett tillkännagivande.

Avslutningsvis, fru talman, tänkte jag gå in på ett till det här betänkandet närliggande område, nämligen verksamheten inom OSSE och ett annat betänkande, UU12. Det är direkt skamligt att tre partier väljer att i en reservation påstå rena lögner om delegationens ordförande Björn Söder. Att baserat på fullkomligt grundlösa anklagelser påstå att ledamoten Söder, som agerat klanderfritt i sin roll som delegationsledare, skulle vara olämplig är inte värdigt ledamöter av Sveriges riksdag.

I flera av våra internationella delegationer finns en tradition av att agera samlat, så även i OSSE-delegationen. Det är sorgligt att vänstersidan i svensk politik inte ser vikten av att detta fortsätter. De ledamöter som stod bakom reservationen i fråga borde skämmas.

Anf. 38 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Jag vill börja med att välkomna att Joar Forssell missar sitt anförande. Med tanke på att jag är sen till en lunch passar det min kalender alldeles utmärkt.

Jag vill också kommentera det sista gällande Markus Wiechels attack gällande OSSE-betänkandet. Det är ett betänkande som har debatterats i kammaren och redan klubbats igenom. Det fanns en reservation från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och, tror jag, även Miljöpartiet, där vi kritiserade ordförande Björn Söder för de uttalanden han har gjort. Han har gjort väldigt skarpa uttalanden som har handlat om minoriteter, vars rätt att vara i Sverige han har ifrågasatt. Han har också gjort en del ganska lustiga uttalanden kring pedofili. Man har även haft en omröstning om huruvida Björn Söder skulle vara ordförande i OSSE.

Jag tror absolut att vi kan komma tillbaka till de diskussionerna i riksdagen, men det här är en fråga som har avgjorts i ett annat betänkande. Det är viktigt att slå fast detta i början av debatten.

Med det, fru talman, vill jag börja prata om feministisk utrikespolitik och verkligen beklaga det vi ser att den svenska högerregeringen nu gör när den har övergett den feministiska utrikespolitiken. Sverige har varit ett föregångsland som andra länder har tagit efter. Men plötsligt har regeringen i ett slag ändrat riktning mot världens flickor och kvinnor.

Expertgruppen för biståndsanalys, EBA, har i en rapport undersökt effekterna av Sveriges feministiska utrikespolitik. Rapporten heter *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy* och skrevs förra året. Där konstateras att den feministiska utrikespolitiken ledde till att jämställdhetsarbetet intensifierades och att ambitionsnivån höjdes samt att den stärkte Sveriges internationella ledarskap i jämställdhetsfrågor. Det är ett arbete som regeringen och Sverigedemokraterna tillsammans nu kastar över bord.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könssdiskriminering är en vanlig orsak till fattigdom. Kvinnor, som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen, saknar ofta de mest basala rättigheterna.

Därtill kommer den politiska utvecklingen i stora delar av världen där nationalistiska och fascistiska strömningar går på offensiven samtidigt som demokratin krymper. Det är en rörelse som inte sällan bygger sin politiska agenda på repression mot och kontroll av kvinnor och flickor.

Kvinnors rättigheter är därför en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning och främja jämställdhet i stort. Det bidrar dessutom till hela samhällets utveckling.

Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderade i alla former av beslutsprocesser. Jämställdhet är inte bara en mänsklig rättighet; det är en förutsättning för hållbar utveckling.

Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt kan delta på alla samhällsnivåer. Ett genusperspektiv ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp. Jämställdhet ska inte vara en separat strategi någonstans på en hylla, utan det ska vara en del i hela den svenska utvecklingspolitiken.

Både fattigdom och inskränkningar av mänskliga rättigheter tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att man synliggör de skillnader i villkor som finns för kvinnor och flickor kontra män och pojkar. Politiken behöver undanröja den diskriminering som sker på grund av kön.

Så här skulle det kunna vara med Sveriges feministiska utrikespolitik. Det här är den politik vi borde föra. När vi i Vänsterpartiet tillsammans med andra partier kommer tillbaka till makten om två år är det också den här feministiska utrikespolitiken jag ser framför mig att vi kommer att föra.

Fredsprocesser och återuppbyggnad efter konflikt är, liksom utrikes- och säkerhetspolitik i stort, ett traditionellt manligt område. Kvinnor är därför ofta antingen helt frånvarande eller kraftigt underrepresenterade i dessa processer, trots att deras deltagande är avgörande för att skapa hållbar fred och mänsklig säkerhet. FN:s utvecklingsfond för kvinnor, Unifem, beräknar att mellan 1992 och 2019 utgjorde kvinnor inom fredsprocesser globalt 13 procent av förhandlarna, 6 procent av medlarna och 6 procent av undertecknarna. Omkring 70 procent av fredsprocesserna under samma tidsperiod innehöll inga kvinnor som deltagare.

Att öka andelen kvinnor i alla stadier av det fredsbyggande arbetet är ett viktigt mål i sig eftersom representation är grundläggande för demokrati och rättvisa. FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet syftar till att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. Den bygger på FN:s resolution 1325 och en lång rad efterföljande resolutioner.

Det borde vara en självklarhet att kvinnors och mäns representation och deltagande i fredsprocesser fördelas jämnt. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgift och roll i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsen, valprocesser, säkerhetssektor och återuppbyggnadsprocesser, som det beskrivs i resolution 1325 och påföljande resolutioner.

Eftersom det i praktiken inte är så bör riksdagen tillkännage för regeringen att Sverige inom FN ska verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka och för att säkerhetsrådet ska ge agendan för kvinnor, fred och säkerhet genomslag i alla sina resolutioner.

Fru talman! Jag går nu över till några av de så kallade konsulära ärendena och fängslanden av människorättsaktivister runt om i världen.

När hela världens blickar var riktade mot USA efter attacken den 11 september passade Eritreas diktator på att gripa en grupp ledande politiker som ville föra landet i en demokratisk riktning. En av dem som greps var journalisten och författaren Dawit Isaaq, som i sin nystartade tidning hade publicerat ett par politikers upprop. Dawit hade flytt och blivit medborgare i Sverige men återvänt till Eritrea för att bidra till en positiv utveckling i landet, där de politiska vindarna hade vänt. Gripandena innebar att den demokratiska utvecklingen avbröts, och Eritrea är än i dag en diktatur.

där presidenten och tidigare gerillaledaren Isaias Afewerki alltid har sista ordet.

I eritreanska fångelser sitter inte bara Dawit Isaak utan hundratals samvetsfångar, journalister och före detta politiker utan att åtal har väckts mot dem. De har ingen möjlighet att träffa en advokat eller sina anhöriga. Sverige bör därför både som enskilt land och som medlem i FN och EU verka för att alla politiska fångar i Eritrea frigges.

Fru talman! Efter massakern på Himmelska fridens torg 1989 blev Gui Minhai svensk medborgare. Han jobbade med lite olika saker och projekt men blev till slut bokförläggare och författare. Han startade ett bokförlag med i bas i Hongkong, där det fanns en marknad för politisk satir och realistisk fiction om de kinesiska politiska ledarnas lyxliv med texter som var förbjudna på andra sidan sundet, i Kina. Genom Hongkongs dåvarande självstyre och demokratiska rättigheter som yttrandefrihet kunde Gui Minhais förlag växa och öka sin försäljning framför allt till kinesiska turister.

Men så krympte demokratin i Hongkong. Paraplyrevolutionen slogs ned brutalt, och de som stod upp för det fria ordet förföljdes allt mer. Den kinesiska regimen fick fatt i Gui Minhai genom att han i oktober 2015 kidnappades från sin semesterbostad i Thailand. Han fördes ut ur landet och flögs till Kina. Där har han åtalats i en skenrättegång och frisläppts för att sedan gripas, dömas och fängslas på nytt. Sveriges regering måste fortsätta kämpa för Gui Minhais frihet.

Fru talman! Även i Turkiet krymper demokratin, och människor som står upp för demokratin fängslas. Kobane-cases handlar om att åtala personer som uppmanade till fredliga protester mot IS. Det absurda, förutom anklagelserna i sig, är att hela partiledningen, 108 personer, för det oppositionella partiet HDP åtalas. Det var alltså ett sätt att attackera och förgöra oppositionen till den turkiska regimen.

Nyligen föll domen. 24 personer dömdes till långa fängelsestraff. Två av dem var Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ, partiledare för HDP, som dömdes till 42 år respektive 30 års fängelse. Såväl 2020 som 2022 har Europarådet krävt deras omedelbara frisläpande.

Både Kobane-cases och den krympande demokratin i Turkiet i stort måste få konsekvenser. Turkiet måste suspenderas från Europarådet. Europarådet måste utöka sina granskningar av Turkiet, samtidigt som deras förmåner måste dras in. Dessutom måste EU agera. Turkiets medlemskapsprocess till EU måste helt avbrytas. Allt stöd och alla förmåner måste dras in, och sanktioner måste inrättas gällande demokrati.

Det här är den enda vägen framåt för att öka pressen på Erdoğan. Vi har under alldeles för många år sett ett gullande med Erdoğan's Turkiet, särskilt under den svenska Natoprocessen, och det måste bli slut med det nu.

Fru talman! Sverige måste stå upp för dem som kämpar för mänskliga rättigheter, oavsett vilket medborgarskap de har och var i världen de är fängslade. Det är vårt ansvar som demokrati.

Med det vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 8.

Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! När man lyssnar till den här debatten kan man fundera på vad som egentligen är den största utmaningen och vad vi behöver arbeta mest med i den internationella politiken och våra internationella relationer.

Det vi ser, fru talman, är två saker: Demokratin går tydligt bakåt, och autokratiseringen fortsätter att slå demokratin i allt fler länder. Man börjar ofta med medierna och pressfriheten. Reportrar utan gränser avgav alldeles nyligen sin rapport, och det är skrämmande läsning. I endast åtta länder är medierna fria, och där finns endast 0,8 procent av världens befolkning.

Man börjar med att trycka tillbaka medierna. Man fortsätter med kvinnor, hbtqi-personer och går vidare med akademiker och så vidare. Mönstret är väldigt tydligt.

Om detta kan alla läsa i den eminenta rapporten från V-Dem i Göteborg, som gör ett oerhört viktigt arbete för oss alla med att tydliggöra vad som händer. Demokratin globalt är tillbaka till läget 1985. Det är fortsatt rejäla tapp.

De liberala demokratierna är inte så många. Det handlar inte bara om val utan även om fungerande lagstiftning som begränsar maktens utrymme. Man skyddar friheten för civila, och det råder likhet inför lagen. Det är bara 13 procent av världens befolkning som har förmånen att leva i länder som är liberala demokratier, och utvecklingen går bakåt.

Vi ser ett antal länder som leder den utvecklingen. Det handlar om Ryssland, Kina och Iran, men andra följer efter och det sker brett. Vi får allt fler så kallade valautokratier och även helt slutna autokratier – diktaturer, som vi skulle säga.

Om man ska arbeta för frihet globalt och för att kvinnors rättigheter ska vara universella mänskliga rättigheter är det oerhört viktigt att stå upp och arbeta för att stärka demokratin globalt. Så stärker man friheten för alla.

Om vi nu bara är åtta länder som har full press- och mediefrihet behöver vi strategiskt fundera igenom hur vi arbetar för att tillsammans med ett antal länder kunna stå emot den autokratiska flodvåg som går över världen. För Centerpartiets del är det självklart så att kampen för frihet och demokrati behöver starka röster, och Sverige måste vara en av de ledande rösterna i världen.

Det är bra att regeringen har återinrättat en MR-ambassadör, men nog vore det klokt om vi från Sveriges sida gjorde demokratin och hur vi förstärker den i dess olika delar till den centrala utrikespolitiska frågan. Det handlar om att forma koalitioner och visa att en annan väg är möjlig än att följa och ta rygg på Ryssland, Kina, Iran och andra autokratiserade länder.

Kina och dess kommunistparti har under Xi Jinpings ledning arbetat oerhört tydligt för att visa upp sitt land som modell för resten av världen. Alldeles för

många länder faller för detta lockrop och ser inte vad som händer uigurererna i Kina, man ser inte vad som händer den som vågar tänka annorlunda och till och med säga att Xi Jinping liknar Nalle Puh – vilken förskräcklig anklagelse! De ser inte heller vad som händer i Hongkong och har inte möjlighet att uppmärksamma vad som händer på Himmelska fridens torg. Det fanns de som nu senast försökte påminna om detta i Hongkong. De greps.

Hongkong är i dag uppenbart en del av kommunistpartiets Kina. Jag kan notera att den frihet och rättssäkerhet som låg bakom att vi inrättade ett rättshjälpsavtal med Hongkong, trots ett-Kina-politiken, inte längre går att hävda. Det är alltså ett avtal som i dag saknar grund, för det är det kinesiska kommunistpartiets rättstillämpning som används även i Hongkong. Vi ser också att ytterligare domare från Storbritannien lämnar Hongkong eftersom det inte längre är möjligt att hävda rättssäkerhet.

Det finns två tillkännagivanden till nuvarande och tidigare regering att man måste häva detta rättshjälpsavtal med Hongkong. Andra länder har gjort det, men Sverige har inte mäktat med att göra det ännu. Vi tycker att det är en viktig signal att stå upp och visa att Hongkong inte längre är ett unikum i Kina. Det är CCP, det kinesiska kommunistpartiet, som regerar och styr, vilket har varit väldigt tydligt under senare år när man så brutalt kväst all opposition och allt utrymme för oliktänkande att göra sin röst hörd.

Vi förväntar oss alltså att det här rättshjälpsavtalet avslutas senast den 31 december 2024. Det är fullt möjligt för regeringen att leverera på dessa tillkännagivanden. Jag yrkar bifall till reservation 14 under punkt 7.

Här finns det också tillkännagivanden. Att inrätta ett House of Sweden i Taipei, som vi har föreslagit, är möjligt utan att erkänna Taiwan, vilket vi inte har sagt att vi vill göra. Däremot måste vi inom ramen för den svenska uttolkningen av vad som är ett-Kina-politik kunna skapa vår uttolkning och även säkra att vi kan ha annat än business med Taiwan. Vi kan ha politiska relationer och relationer på flera områden samt en bredare närvaro i Taiwan.

När det gäller budgetfrågan finns det redan lokaler. Det är inte jättestora kostnader vi talar om. Det borde vara möjligt att utöka inom ramen för ett-Kina-politiken enligt svensk uttolkning, för det är vi och inte Kina som bestämmer uttolkningen. Om det nu är en budgetfråga förväntar jag mig att man i höstens budget kommer att återfinna en utökning av vår närvaro i Taiwan.

Det hänger naturligtvis samman med vår bredare bild, om att försöka knyta Taiwan till många av de multilaterala organen. I flera av dem utgör Taiwan en tillgång för hela världen.

Fru talman! Slutligen handlar det om de konsulära ärendena: Gui Minhai, Dawit Isaak, Ahmadreza Djalali och Johan Floderus. Men det handlar också om det som har berörts tidigare, det som nu händer med fångslanden i Iran. Men även i Turkiet, vilket också har tagits upp, finns det personer som är politiska fångar –

det är politiska fångar som vi pratar om här. Där har den tysta diplomatin jobbat, och den fortsätter att jobba. Men den har inte nått fram. Man behöver fundera på en ny strategi även där.

Anf. 40 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Världen präglas i dag av mångfasettrade kriser som leder till att regioner och länder nedprioriterar internationellt samarbete för att i stället vända sig inåt och fokusera på att värna inhemska kortsiktiga intressen. På många håll är också demokratin satt under stark press. Sammantaget innebär denna utveckling försämrade förutsättningar för samförstånd och förståelse globalt samt ökade risker för spänningar och konflikter.

I denna alltmer protektionistiska värld behövs globala krafter som med ett långsiktigt perspektiv skyddar och stärker mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer, fria medier och mänsklig utveckling. Sverige har en lång tradition av att stå upp för dessa principer, men nu börjar även vi styra politiken i en protektionistisk riktning.

När demokratin är hotad runt om i världen och många länder blir alltmer auktoritära måste vi stå upp för fria medier och aktivt bidra till att stärka civilsamhällen, mänskliga rättigheter och demokratin. Vi ska inte sluta oss mot omvärlden.

När konflikter uppstår på olika håll måste vi bidra med diplomati, medling och fredliga vägar ut ur dessa konflikter. Vi ska inte bara satsa på ökad militarisering och högre murar.

När människor tvingas fly på grund av naturkatastrofer och ett förändrat klimat måste vi stå upp för dessa människors rättigheter samtidigt som vi bidrar till minskade utsläpp och anpassning till ett förändrat klimat. Vi ska inte öka våra egna utsläpp och försämma flyende människors möjligheter till ett värdigt och hållbart liv.

Regeringen verkar dock inte förstå något av detta.

Vi vill att Sverige, genom en utrikespolitik grundad på respekten för mänskliga rättigheter och folkrätten, ska vara en global röst för demokrati, mänskliga rättigheter och en regelbaserad världsordning.

Fru talman! En feministisk utrikespolitik handlar om att på utrikespolitikens samtliga områden säkerställa flickors och kvinnors rättigheter, politiska representation, ekonomiska egenmakt och frihet från våld. Begreppet feministisk har i sig lett till nya analyser och perspektiv som bidragit till att utforma verkningsfulla insatser. Med en tydlig analys och ett genusperspektiv som genomsyrar alla delar av en målstyrd och uppföljningsbar utrikespolitik skapas förutsättningar för jämställdhet och för att förbättra flickors och kvinnors faktiska situation.

Det är djupt beklagligt att regeringen har avvecklat den svenska feministiska utrikespolitiken, inte minst i ljuset av den strömning av konservativa högerkrafter som globalt ifrågasätter och attackerar kvinnors och flickors rättigheter. Kränkningar av kvinnors rättigheter genom diskriminerande lagstiftning och

samhällsnormer är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Det är en betydande orsak till fattigdom och därmed ett väsentligt hinder mot utveckling.

Sverige behöver stå upp för jämställdhet, lika rättigheter – inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och sexuella och reproduktiva rättigheter – lika representation och jämställd tillgång till resurser för kvinnor och män. Att ge kvinnor och flickor makt över sina egna liv och att främja deras medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är det bästa sättet att bekämpa fattigdom och att nå ekonomisk tillväxt och mänsklig utveckling.

Miljöpartiet anser därför att regeringen bör återinföra och utveckla den feministiska utrikespolitiken, där jämställdhet och arbetet för alla flickors och kvinnors rättigheter – inklusive SRHR och frihet från våld – tillgång till resurser och representation prioriteras.

Fru talman! I takt med en omvärld som blir alltmer protektionistisk minskar även tilltron till FN och andra globala organisationer. I en värld där konflikter ökar och demokratin är på tillbakagång hör vi många världsledare, även den svenska regeringen, prata högt om vikten av en regelbaserad världsordning. Men i samma andetag drar man undan mattan för FN, som är den enda organisation som har möjlighet att stå upp för och säkra den regelbaserade världsordningen, genom att minska resurserna och ställa allt högre villkor på de knappa resurser man fortfarande bidrar med, trots att dessa villkor minskar effektiviteten hos FN.

I stället bör Sverige driva en utrikespolitik som prioriterar ett starkt internationellt samarbete med FN som central aktör med handlingskraft att fullfölja sina uppgifter: att främja internationell fred och mänskliga rättigheter. För detta behöver FN-systemet moderniseras. De rika resursstarka ländernas dominans behöver brytas, och de ekonomiskt svaga länderna måste ges en starkare röst. Beslutsfattandet behöver reformeras och säkerhetsrådets sammansättning förändras så att FN blir mer demokratiskt och rättvist.

Det är också viktigt att säkerställa att FN har tillräckliga resurser. Sverige bör därför fortsätta bidra till finansieringen av FN-organen och verka för en kraftigt ökad finansiering till de organ som har till uppgift att granska medlemsstaternas arbete med just mänskliga rättigheter.

Fru talman! För att förebygga konflikter om resurser som energi, vatten och livsmedel måste klimatförändringarna stoppas. Detta kräver konkret handling. I utrikespolitiken bör regeringen prioritera klimatdiplomati.

Sverige bör vara ledande i arbetet för att lösa den globala klimatkrisen och vara drivande i alla internationella forum där klimatfrågor behandlas. För att kunna vara det med trovärdighet och för att vara ett föredöme i klimatomställningen och det internationella klimatarbetet måste Sverige uppfylla kraven i Parisavtalet om att minska de egna utsläppen till en hållbar nivå och finansiera klimatarbetet i fattiga länder.

För Sveriges trovärdighet i internationella sammanhang är det också viktigt att svenska företrädare är representativa. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att säkerställa att Sveriges diplomatiska kår återspeglar den mångfald som finns i Sverige och att den är jämställd och jämlik. Bland annat bör regeringen införa processer för tillsättningen av tjänster i utrikesförvaltningen som främjar mångfald utifrån alla diskrimineringsgrunder.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga av Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 3.

Anf. 41 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag begärde ordet igen med anledning av att Markus Wiechel attackerade S, V och MP i sitt inlägg. Han anklagade oss för att uppträda ovärdigt när det gäller inställningen till Björn Söder som ledare för OSSE-delegationen. Jag vet att detta egentligen hör hemma i OSSE-debatten, som vi redan har haft, men när detta kommer upp i en debatt får det inte stå oemotsagt. Man måste bemöta det.

Vad var det Björn Söder gjorde? Vad var det som gjorde att vi reagerade? Jo, det var att han förra sommaren skickade ut en tweet, alltså gjorde ett inlägg på sociala medier, där han anklagade statsministern, talmannen och utrikesministern för att befrämja pedofili. Det var när utrikesministern, statsministern och talmannen hade uttalat sig positivt om Pridefirandet. Det var ett solklart homofobt uttalande av Björn Söder, som väckte mycket stor uppmärksamhet. Det var till och med så att utrikesministern krävde en ursäkt av Björn Söder. Den ursäkten har han inte fått.

Vår uppfattning, Markus Wiechel, är att när vi reagerade på det här var det inte på något sätt vi som var ovärdiga. Det är snarare tvärtom. Grundproblemet är att Björn Söder är olämplig för det uppdrag han har i OSSE-delegationen. Man kan inte uppträda på det sätt han gjorde förra sommaren och tro att man ska komma undan med det.

När vi får den här anklagelsen riktad mot oss i kamraren får den inte stå oemotsagd. Därmed var det sagt. (Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet vid universitet och högskolor

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU17
2023/24:UbU17 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet vid universitet och högskolor (skr. 2023/24:118)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU18
2023/24:UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023 (redog. 2023/24:RJ1 och redog. 2023/24:RR3)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 10.)

§ 8 Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU10
2023/24:AU10 Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar (skr. 2023/24:82)
föredrogs.

Anf. 42 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag AU10, *Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar*. Jag inleder med att yrka bifall till förslagen i betänkandet. Jag vill också uppmärksamma åhörarna på att granskningen omfattar åren 2017–2022, alltså i huvudsak då den förra regeringen satt i regeringsställning.

I november 2023 publicerade Riksrevisionen sin granskning *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker*. Riksrevisionen konstaterar att Arbetsförmedlingens kontrollarbete kan effektiviseras och att regeringen utformats de subventionerade anställningarna, särskilt nystartsjobb, på ett sätt som kan medföra risker för missbruk.

Riksrevisionen konstaterar också att i Sverige utgör subventionerade anställningar i ett internationellt perspektiv en stor del av arbetsmarknadspolitiken. Årligen betalas 18 miljarder kronor ut, och ungefär 150 000 personer har just en sådan anställning. Studier visar att åtgärderna har positiva arbetsmarknadseffekter, men även att det finns hög risk för felaktiga utbetalningar.

Riksrevisionen granskar i sin rapport om Arbetsförmedlingens kontrollarbete är effektivt och om regeringens styrning av dessa anställningar motverkar felaktiga utbetalningar.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen säkerställer att riskerna i nystartsjobben motsvaras av anpassade krav på kontroller. Man rekommenderar vidare en översyn av förordningarna som anger hur Arbetsförmedlingen ska kontrollera arbetsgivare som

saknar kollektivavtal så att goda anställningsvillkor kan tryggas utan att hanteringen blir alltför kostsam. Slutligen rekommenderar Riksrevisionen en översyn av systemet för återkrav av felaktiga utbetalningar så att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att driva in felaktigt utbetald ersättning på ett effektivt sätt.

Regeringen välkomnar självklart Riksrevisionens granskning och svarar att kontrollnivån har höjts i och med de ändringar som gjorts i ett antal förordningar, bland annat i förordningen om stöd för nystartsjobb. I och med dessa förordningsändringar har Arbetsförmedlingens möjligheter att avstå från att bevilja stöd till olämpliga arbetsgivare ökat.

Regeringen har dessutom angett som mål för Arbetsförmedlingen i regleringsbrevet att myndigheten ska bidra till det övergripande målet att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, att andelen felaktiga utbetalningar ska minska och att fel ska motverkas.

Den 1 januari 2024 inrättades Utbetalningsmyndigheten, som har till uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen genom dataanalys och granskningar, däribland utbetalningar för subventionerade anställningar.

Regeringen lämnade i mars en proposition till riksdagen med ett förslag till en ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Lagen innebär att vissa statliga myndigheter samt kommuner och arbetslöshetskassor ska kunna dela mer information med varandra än vad som är möjligt i dag.

Regeringen har tillsatt en utredning om förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter.

Regeringen har också beslutat att sänka subventionsnivån för nystartsjobb från och med den 1 januari 2024.

Den 21 december 2023 beslutade regeringen om en förordningsändring i syfte att förbättra Arbetsförmedlingens möjligheter att genomföra kontroller av arbetssökandes rätt att arbeta och vistas i Sverige.

Vad gäller Arbetsförmedlingens åtgärder är arbetet mot felaktiga utbetalningar prioriterade i myndighetens verksamhetsplan för 2024. Inom arbetsgivarkontrollen görs cirka fyra miljoner automatiska kontroller årligen. Fram till slutet av 2022 fanns det större begränsningar i regelverket för vilka åtgärder Arbetsförmedlingen kunde vidta för att neka beslut och stoppa utbetalningar avseende lönestöd. Arbetsförmedlingen deltar bland annat i ett samarbete med Utbetalningsmyndigheten där de både kommer att ta emot och dela med sig av underrättelser som ska förhindra felaktiga utbetalningar.

Fru talman! Den kriminella ekonomin omsätter hela 150 miljarder, och bidragsfusk och de felaktiga utbetalningarna bedöms uppgå till 20 miljarder kronor per år. Men det kan vara en grov underskattning. Bidragsbrotten har ökat med 133 procent på några år. Det är ett allvarligt problem att många miljarder varje år

försvinner från välfärden. Det är pengar som hade kunnat användas för att få ordning på tryggheten i Sverige och förbättra kvaliteten i skolan, sjukvården och äldreomsorgen.

Kraftfulla insatser för att skapa effektivitet, motverka fusk och felaktiga utbetalningar sker nu från regeringens sida, och regeringen är också beredd att vidta ytterligare åtgärder om behovet finns.

Anf. 43 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för ett engagerande anförande!

Jag tänkte ställa några frågor till ledamoten för att bättre förstå hur Moderaterna tänker. Ledamoten nämnde att det här är en granskning som omfattar den förra regeringens mandatperiod. Det stämmer ju, men det ledamoten kanske borde ha sagt är att reformen med nystartsjobb infördes av den borgerliga regeringen. Det är den reformen som Riksrevisionen nu formligen slaktar. De menar att det saknas tillräckliga kontroller och att den öppnar för missbruk och fusk.

Ledamoten nämnde också att man har gjort kraftfulla insatser mot fusk.

Jag skulle gärna vilja höra hur Moderaterna tänker sig att man ska göra. Vi har gång på gång föreslagit att man ska införa en arbetsmarknadsprövning för dessa anställningar. Tror ledamoten att detta kanske skulle stärka rättssäkerheten och effektiviteten i systemet? Hur ser ledamoten på att införa kollektivavtal för arbetsgivare som anställer med nystartsjobb för att säkerställa goda arbetsvillkor och minska risken för missbruk?

I sin rapport är Riksrevisionen väldigt tydlig med att styrningen av Arbetsförmedlingen under senare år har präglats av budgetneddragningar som lett till att Arbetsförmedlingen inte klarar av sitt uppdrag. Riksrevisionen konstaterar även, som ledamoten också nämnde, att Utbetalningsmyndigheten kommer att skicka sitt underlag till Arbetsförmedlingen, vilket kommer att kräva ytterligare resurser. Hur rimmar det med de neddragningar som Moderaterna har gjort under alla dessa år på resurserna till Arbetsförmedlingen?

Anf. 44 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Serkan Köse och jag är helt överens om att bidragsfusket måste stävjas. Som jag nämnde i mitt huvudanförande bedöms det uppgå till 20 miljarder, som skulle kunna användas i välfärden. Det kommer ju inte minst från Socialdemokraterna kritik som går ut på att det finns för lite pengar i välfärden, att man vill ha mer och att kommunerna är utsatta.

Det är förvånande att Socialdemokraterna inte var mer aktiva under sina åtta år. Även då var fusket väl känt. Det är sedan den här regeringen tillträdde som de massiva insatserna har kommit till stånd. Jag kan gärna upprepa dem igen för tydlighetens skull.

Vi har startat en utbetalningsmyndighet. Det kommer att ske ett informationsutbyte mellan myndigheterna. En uppgiftsskyldighet har kommit på plats och är

ute på lagrådsremiss. Vi har förordningsförändringar som gör att Arbetsförmedlingen har lättare att tacka nej till att vissa personer eller olämpliga företag får ta del av nystartsjobben. Det sker en mängd olika saker. Vi har också en stor arbetslivskriminalitetsinsatsning med sju regionala center, och det finns arbetsmiljöinspektörer kopplade till dem. Vi gör enorma satsningar och genomför ett paradigmskifte på justitieområdet för att stävja det här. På frågan vad regeringen gör är svaret att dessa insatser är centrala.

Min fråga till ledamoten Serkan Köse blir: Varför tog inte den förra regeringen tag i det här, när man visste att fusket fanns inom just de här delarna? Varför kom inget till stånd? Det är nu på våra två år som det har skett. Ni hade åtta år på er men genomförde inte det som krävs.

Anf. 45 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag upplever inte riktigt att jag fick svar på mina frågor. Jag kommer att återkomma till dem, men jag kan som svar på ledamotens fråga kort redogöra för vad Socialdemokraterna gjorde under sin tid för att hantera nystartsjobben.

Vi försökte förstärka samverkan med fackförbunden. Vi såg till att fackförbunden fick bättre förutsättningar att lämna yttranden till Arbetsförmedlingen om en arbetsplats lämplighet för nystartsjobb. Det innebär att man har koll på arbetsförhållandena på arbetsplatsen, vilket är viktigt. Det här ledde bland annat till att risken för missbruk av bidragen minskade.

Vi har ställt krav på kollektivavtal. Vi arbetar för att företag med nystartsjobb ska kunna omfattas av kollektivavtal. Men det har ni sagt nej till, Saila Quicklund. Vi föreslog att man ska göra en arbetsmarknadsprövning i varje enskilt fall då man beslutar om nystartsjobb. Det har ni också sagt nej till.

Tyvärr planerar ni även att nästa år riva upp det som handlar om att ge stöd till de fackliga organisationerna så att de kan lämna in yttranden till bland annat Arbetsförmedlingen. De resurserna drar ni undan.

Ledamoten var väldigt stolt över insatserna och satsningen på arbetsmiljöområdet, inte minst mot arbetslivskriminaliteten. Men vi kan väl konstatera inför alla som lyssnar att ingenting fanns på bordet gällande arbetslivskriminaliteten när vi tog över regeringsmakten 2014. Det var den socialdemokratiska regeringen som satte igång strategin. Det var också den socialdemokratiska regeringen som började med de a-krimcenter som ledamoten nämnde. Vi har sju center på plats. Jag är glad att den nuvarande regeringen har fortsatt med den socialdemokratiska strategin och den socialdemokratiska inriktningen för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

Men frågorna kvarstår. Tror ledamoten att rättssäkerheten och effektiviteten i systemet skulle öka om man införde arbetsmarknadsprövning? Varför säger Moderaterna nej till att detta ska omfattas av kollektivavtal?

Anf. 46 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Serkan Köse för replikerna.

Jag måste säga att Serkan Köse låter nöjd med den förra regeringens insatser. Ändå är det den här regeringen som har gjort de insatser som jag tidigare redogjorde för. Vi såg ett behov. Det fanns en stor frustration under den tid då vi satt i opposition och såg det här hända. Låt oss komma ihåg att det i snitt är 20 miljarder per år som har gått till bidragsfusk!

Jag vill också påminna Serkan Köse om att det var den socialdemokratiska arbetsmarknadsministern som tog bort kravet på kollektivavtal. Detta skrevs in i januariöverenskommelsen, och det var en socialdemokratisk minister som tog bort kravet. Det behöver man säkert påminna om.

Angående minskade resurser till Arbetsförmedlingen hade vi i utskottet för bara någon vecka sedan besök av generaldirektören, som uttryckte att det med de resurser man har även finns medel som går tillbaka.

Via de förordningsändringar som vi nu gör har man utmärkta instrument för att förhindra brottslighet, fusk och så vidare. Jag måste tydliggöra att det är den här regeringen som offensivt arbetar mot bidragsfusk på alla nivåer. Över departement och ministrar tar vi ett gemensamt ansvar. Pengar ska gå till välfärden och inte ned i kriminellas fickor.

Anf. 47 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 2 i betänkandet.

Fru talman! Sverigedemokraterna har under lång tid pekat på att det finns en omfattande problematik med subventionerade anställningar i alla former. För i tiden gällde det de omtalade extratjänsterna, en åtgärd som den nuvarande regeringen och Sverigedemokraterna tagit bort på grund av att den missbrukades väldigt mycket av många kommuner och skapade stora undanträngningseffekter på arbetsmarknaden. Det fanns kommuner som fuskade till sig pengar. Fallet med socialdemokratiskt styrda Malmö kommun är mest känt.

Fru talman! Även nystartsjobben sticker ut i negativ riktning, vilket också bekräftas av Riksrevisionens nu aktuella granskning. Missbruk och överutnyttjande är vanligt, och det finns dessutom kopplingar till arbetslivskriminaliteten. Detta är en granskning Sverigedemokraterna välkomnar. Allt missbruk av statliga medel ska granskas noga, något som tidigare regeringar helt struntade i. Man valde att blunda trots att varningarna duggade tätt.

Fru talman! Dessutom är de subventionerade anställningarna överlag ganska ineffektiva i dagsläget. De brister i resultat när det gäller övergången till de reguljära anställningar som måste vara huvudmålet. Anställningarna har i stället tillsammans med andra arbetsmarknadsåtgärder som till exempel Samhall blivit ett verktyg för att hantera konsekvenserna av de tidigare regeringarnas beslut gällande förvaltningen av

den enorma invandring Sverige under en lång period haft.

Fru talman! Gällande nystartsjobben, som detta betänkande handlar om, noterar vi att regeringen vidtagit vissa åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser, vilket Sverigedemokraterna välkomnar. Men, fru talman, problemets kärna är inte vad som sker i dag. Problemets kärna är att tidigare regeringar försämrat regelverket, öppnat upp för fusk och bara blundat för de problem som nu lyfts fram, vilket man tydligt kan se i Riksrevisionens granskning. Jag vet inte vad som var viktigast – att hålla sig vid makten och rätta sig efter Centerpartiet eller att ta tag i problemen.

Den här regeringen tar till skillnad från tidigare regeringar ett stort steg i rätt riktning. Men till skillnad från utskottet anser vi i Sverigedemokraterna att det som redovisas i skrivelsen inte är tillräckligt.

Vi anser därför att regeringen snarast bör åtgärda den bristfälliga konstruktionen av nystartsjobben. Vi anser också att regeringen skyndsamt bör se till att arbetsmarknadens parter och de regionala centrumen mot arbetslivskriminalitet involveras i arbetet med att granska om en arbetsplats är lämplig för ett nystartsjobb.

Anf. 48 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Persson, för ditt anförande! Jag vet inte om forskningen i Sverige håller med ledamoten när det gäller ineffektiviteten hos de subventionerade anställningarna. Det påstås även i den här rapporten att subventionerade anställningar rätt utformade kan ge resultat.

Men Sverigedemokraterna har i sin följdmotion konstaterat att nystartsjobben är felkonstruerade. Trots detta har Sverigedemokraterna inte agerat för att åtgärda problemet. Sverigedemokraterna har bland annat sagt nej till våra förslag om prövning i varje enskilt fall och krav på kollektivavtal.

I dag har vi i arbetsmarknadsutskottet lagt fram ett skarpt förslag om att stoppa alla nya beviljanden av nystartsjobb tills regeringen har vidtagit åtgärder för att få tillräcklig kontroll över vart pengarna tar vägen. Ledamoten nämnde det också i sitt anförande.

Arbetsförmedlingens handläggare behöver som sagt också bedöma att lön och försäkringar är i nivå med kollektivavtal. Det är en tidskrävande insats. Det kräver mer resurser, och det leder också till felaktiga bedömningar och missbruk. Därför vill jag ställa frågan till ledamoten Magnus Persson: Är ledamoten beredd att stödja vårt förslag att stoppa alla nya beviljanden av nystartsjobb tills regeringen har hanterat det här systemet?

Jag och ledamoten är ju överens om att systemet är felkonstruerat. Vi behöver göra någonting, och nu har vi chansen att få ordning och reda på detta. Därför undrar jag om ledamoten är redo att ställa sig bakom det socialdemokratiska initiativet i dag.

Anf. 49 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Nystartsjobben är en budgetfråga, och budgeten förhandlar vi med regeringen.

Vi hade en väldigt lyckosam förhandling när det gällde extratjänsterna. De finns inte kvar i dag. Hur budgetförhandlingarna gällande nystartsjobben kommer att falla ut vet jag inte, men vi förhandlar inte budget med Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna vill ju inte förhandla med Sverigedemokraterna över huvud taget. Man vill inte diskutera någonting.

Ledamoten nämnde arbetsmarknadsprövningen i sitt förra anförande. Det förslaget låg på bordet i kamraren i åtta år. Ni röstade konstant nej till förslaget, för det var viktigare för er att behålla makten med Centerpartiet. Det var likadant när det gäller kollektivavtalen. Det var ni som tog bort det kravet.

Det är ni som har försämrat regelverket när det gäller nystartsjobben. Det är ju er politik som har gjort det tillgängligt för kriminalitet. Ni luckrade upp det genom januariöverenskommelsen i vårbudgeten inför 2019. Det var ni som var den bidragande faktorn, inte Sverigedemokraterna.

Vi förhandlar budgetfrågor med regeringen. Vi förhandlar inte budgetfrågor med Socialdemokraterna.

Anf. 50 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Svaret från Sverigedemokraterna är tydligt: De tänker inte göra någonting när det gäller den här viktiga frågan. Så tolkar jag ledamotens svar.

Det här är ingen budgetfråga. Vi menar att vi kan stoppa nya anvisningar. Det kan vi göra här och nu.

Jag undrar fortfarande om Sverigedemokraterna är beredda att stödja ett förslag som innebär att alla nya beviljanden ska stoppas tills vidare, eftersom både jag och ledamoten är överens om att det här systemet inte funkar. Det göder kriminalitet. Pengarna går till fel insatser, och miljarder försvinner ut i det svarta.

Här och nu kan vi göra någonting, Magnus Persson.

Då är återigen frågan till Magnus Persson: Tänker ledamoten ställa sig bakom Socialdemokraternas initiativ i dag att sätta stopp för nya nystartsjobb tills vi har rätt ut systemet, eller tänker ledamoten vänta till nästa budget samtidigt som pengarna rullar ut i det svarta?

Anf. 51 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan inte svara på det. Det är ganska svårt att svara på den frågan, för Socialdemokraterna får ju inte förhandla med Sverigedemokraterna.

Min dörr står alltid öppen om ni vill diskutera de här frågorna. Ni hade kunnat komma in på mitt kontor innan ni lade fram initiativet och frågat hur vi stod i frågan. Men Serkan Köses partiledare har ju förbjudit er att förhandla med oss.

Jag diskuterar jättegärna frågan med Socialdemokraterna. Serkan Köse står här och försöker ta billiga politiska poänger genom att peka finger och påstå att

vi inte vill göra saker. Men ni får ju inte prata med oss – varför skulle vi köpa er politik rakt av?

Vi förhandlar med regeringen, och de förhandlingarna går ganska bra för oss. Vi fick bort extratjänsterna, och vi kommer att förhandla om nystartsjobben också. Försök inte plocka billiga politiska poänger genom att påstå att Sverigedemokraterna sviker! Det gör vi inte.

Vi har fått igenom betydligt mer i kampen mot missbruken när det gäller dessa jobb under två år än vad ni fick igenom på åtta år. Det var viktigare för Socialdemokraterna att sitta vid makten, så de lät Centerpartiet och Liberalerna styra agendan när det gällde arbetsmarknadsåtgärderna. Nu ser vi resultatet. Kriminaliteten ökar, nystartsjobben missbrukas med mera.

Socialdemokraterna tog bort kravet på kollektivavtal, fru talman. Det är ganska anmärkningsvärt. Det var enbart för att de ville sitta kvar. Det var den viktigaste frågan någonsin för Socialdemokraterna på arbetsmarknadsområdet, och den sålde de ut för att behålla makten.

Ja, vi förhandlar när det gäller nystartsjobben. Vi förhandlar i dagsläget med regeringen, för Socialdemokraterna får inte förhandla med oss. Det är bara att beklaga.

Anf. 52 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Riksrevisionen gör bedömningen att de kontroller som Arbetsförmedlingen gör när subventionerad anställning beviljas är ineffektiva på grund av eftersatta it-system och tungrodd administration. Riksrevisionen gör också bedömningen att utformningen av subventionsanställningar medför risk för missbruk, framför allt avseende nystartsjobb.

Riksrevisionen, som har skrivit en rapport om detta, lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Säkerställ att riskerna i nystartsjobb motsvaras av anpassade krav på kontroller.
- Gör en översyn av förordningarna som anger hur Arbetsförmedlingen ska kontrollera arbetsgivare som saknar kollektivavtal, så att gott anställningsvillkor kan tryggas utan att hanteringen blir alltför kostsam.
- Gör en översyn av systemet för återkrav av felaktiga utbetalningar så att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att driva in felaktigt utbetalade ersättningar på ett effektivt sätt.

Regeringen är å sin sida medveten om problemet och har vidtagit åtgärder för att förbättra arbetet inom Arbetsförmedlingen. Regeringen har bland annat bytt generaldirektör på Arbetsförmedlingen. Maria Hemström Hemmingsson har redan påbörjat arbetet med att Arbetsförmedlingen ska bli mer effektiv och fokusera på kärnverksamheten. Hon har för övrigt varit hos utskottet och hållit ett alldeles lysande föredrag om hur hon ämnar arbeta med detta.

Vidare har regeringen upprättat en utbetalningsmyndighet från den 1 januari 2024, som syftar till att komma åt en del av fusket. Regeringen har också tillsatt en utredning om förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter.

Ytterligare har regeringen i februari 2024 beslutat att be Lagrådet att yttra sig över ett förslag till en ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbildningar från välfärdssystem samt fusk.

Som kristdemokrat delar jag i många stycken Riksrevisionens oro. Jag håller med om deras synpunkter. Jag tycker att det är väldigt bra att regeringen vidtar åtgärder.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag. Kanske får jag inte tillfälle att gå upp i talarstolen mer, så jag passar på att önska en god sommar! (forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.48 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Frågestund

Anf. 53 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av energi- och näringsminister Ebba Busch, statsrådet Johan Forssell, statsrådet Erik Slottnér och statsrådet Andreas Carlson.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Energi- och näringsminister Ebba Busch besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Efterlevnaden av EU:s sanktioner mot Ryssland

Anf. 54 ISAK FROM (S):

Fru talman! Snart ska vi fira midsommar enligt svensk tradition, med glam och fest. Studenterna har just sprungit ut och åkt sina lastbilsflak. Det är härliga tider.

Samtidigt pågår fortfarande Rysslands fruktansvärda övergrepp på Ukraina. Samtidigt som vi firar midsommar strider Ukraina inte bara för sin frihet utan för allas vår frihet. Därför är våra gemensamma EU-sanktioner mot Ryssland oerhört viktiga, liksom att de blir så effektfulla som möjligt.

EU-kommissionen har tillskrivit regeringen om att svenska storföretag har hittat kryphål och bryter mot sanktionerna, vilket spelar Putin rätt i händerna. Frågeställningen är alltså: Vad gör regeringen, och hur skadar detta hanterande från regeringen svenska storföretags trovärdighet?

Anf. 55 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Tack för frågan, Isak From! Detta är en fråga som engagerar mig personligen mycket, liksom många av oss här i salen och självklart hela regeringen.

Det är inte tu tal om att vi samlat i Europa behöver göra ännu mer för att minska beroendet av Ryssland som helhet, specifikt minska beroendet av rysk gas och olja och röra oss bort från det fossila till det fossilfria.

Sverige har drivit en väldigt hårdnackad linje i EU-sammanhang för att försöka hålla enighet i dessa frågor. Vi håller just nu på med ännu en omgång, det 14:e sanktionspaketet, där vi försöker få till ännu hårdare åtgärder. Vi uppfattar att vi får gehör i de pågående förhandlingarna, och vi ämnar driva detta hela vägen i hamn. Förhandlingarna pågår även denna vecka.

Anf. 56 ISAK FROM (S):

Fru talman! Sanktionerna är jätteviktiga, och det är viktigt att Sverige är pådrivande. Vi har stort stöd för det. Av det följer att om man smiter från eller kryper undan sanktionerna, som kommissionen visar att några svenska storföretag kan ha gjort, krävs det åtgärder från regeringen.

Vi socialdemokrater är också oroliga för svenska företags trovärdighet. Vad gör regeringen för att säkerställa vår svenska trovärdighet i den här frågan?

Anf. 57 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag noterar att utrikesminister Billström i denna fråga har varit mycket aktiv gentemot de svenska bolag som nu blir anklagade för att på olika sätt runda sanktionerna. Jag vill också understryka att vi ser väldigt allvarligt på detta. Det är absolut inte acceptabelt.

Den här regeringen är glasklar: Agerar man på det här sättet bidrar man till Rysslands krigskassa. Därför är vårt stora fokus nu att skärpa sanktionerna ytterligare och se till att de omfattar fler delar samtidigt som vi har så stor enighet inom EU som möjligt för detta. (Applåder)

Strafftullar på rysk export

Anf. 58 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Forssell.

Statsrådet presenterade nyligen ett förslag om att införa europeiska straffullar mot Rysslands kvarvarande export till EU. Hur har detta tagits emot i EU-kretsen? Statsrådet har själv beskrivit det som ett brett

stöd, men EU-kommissionen behöver ju också återkomma med ett konkret förslag om hur detta ska gå till. Vad har statsrådet för indikationer om när detta kan komma att ske och hur utformningen kan komma att se ut?

Anf. 59 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack för frågan, Yasmine Eriksson!

Det är precis som Yasmine Eriksson säger: På det förra handelsministermötet tog jag å regeringens vägnar initiativ till att få hela EU-kretsen att ställa sig bakom strafftullar på den kvarvarande ryska exporten till EU. Trots 13 sanktionspaket, förhoppningsvis snart också ett 14:e, fortsätter den ryska exporten till Europeiska unionen att ske, till ett värde av 500 miljarder kronor varje år – pengar som går rakt in i Putins krigskassa.

Vårt förslag, det svenska initiativet, fick glädjande nog ett väldigt brett stöd runt bordet. Den kvarvarande exporten skulle naturligtvis helst vara noll, men tills så är fallet ska den enligt förslaget beläggas med strafftullar. Det skulle vara förträffligt om de tullmedel som då kommer in också gick till att hjälpa Ukraina att motstå Rysslands fullskaliga invasion.

(Applåder)

Anf. 60 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Den ryska exporten till Europa är tyvärr orimligt stor. Som statsrådet beskriver handlar det om hundratal miljarder, vilket är rent skamligt.

Om detta med strafftullar inte blir verklighet, finns det då andra förslag på bordet som skulle kunna hindra exporten från Ryssland? Och kan vi vänta oss att Sverige är drivande i den här frågan?

Anf. 61 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag vill bara ånyo bekräfta att Sverige är väldigt drivande i dessa frågor, både i att få fler sanktionspaket på plats – ända sedan denna regerings första dag på jobbet har vi varit drivande i att få dessa saker att ske – och i att just hitta andra sätt att helt enkelt begränsa den ryska krigsekonomin. Fördelen med ett sådant här förslag är också att det inte kräver enhällighet utan bara kvalificerad majoritet.

Nu har vi på svenskt initiativ fått kommissionen att ta fram ett sådant här förslag. Jag ser fram emot att få analysera det.

Elpriserna och energi- och näringsministerns prioriteringar

Anf. 62 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill ställa en väldigt kritisk fråga till vice statsminister och energiminister Ebba Busch, vars huvudfråga under EU-valrörelsen handlade om att utvisa muslimer från Europa snarare än om människors riktiga samhällsproblem som höjda priser och hyror, urusla arbetsvillkor och klimatkrisen.

Att elpriset kan fluktuera med flera hundra procent för svenska elkunder när de köper vår egenproducerade el är inte bara obegripligt utan också en gigantisk kapitalöverföring som sker. Regeringen väljer också att utmana EU:s regler när det gäller alkoholmonopolet men är passiv när det gäller elpriserna.

Varför utmanar inte energiministern EU och inför Sverigepriser på el, något som skulle gynna hela folket? Och ska ministern be om ursäkt till alla muslimer i Sverige för sina islamofobiska uttalanden?

Anf. 63 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det var många frågor och påståenden i ett.

Det här är en regering med ett samarbete mellan fyra partier för hela Sverige. Oavsett om man röstade för Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna eller Liberalerna – nu har jag nämnt alla fyra partier, det är bra, de är så många – är den agenda som vi för fram för Sveriges bästa. Det gäller oavsett om man har djupa rötter i landet, om man är troende eller inte, vilken gud man tillber eller inte, vilken hudfärg man har eller ekonomiska förutsättningar.

Vi gör nu allt vi kan för att Sverige ska bli tryggare, rikare, så att vi kan vända en svår ekonomisk situation till tillväxt som ger hopp. De grundläggande värderingar som gäller oss alla ska också gälla oss alla.
(Applåder)

Anf. 64 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag noterar att energiministern och vice statsministern Ebba Busch inte svarar på mina frågor.

Varför är regeringen passiv när det gäller att skydda elkunder, folket och företagen i Sverige från ockerpriser på vår egenproducerade el? I stället för att göra något som gynnar oss alla i Sverige väljer ministern att så split och peka ut en del av folket som ett problem.

Frågan kvarstår: Varför väljer Ebba Busch bort framtiden för hushållen och företagen för att i stället försöka vinna politiska poänger genom att hetsa mot muslimer?

Anf. 65 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag har påpekat att i Sverige gäller svensk lag och svenska värderingar, inte sharia. Det har alla oavsett trosinriktning att förhålla sig till. Om man anser att det är att hetsa menar jag att man bör gå hem och se över sina egna grundläggande värderingar.

I övrigt stödar vi nu upp i den reduktionsplikt som gjorde det för dyrt att tanka bilen, i en ineffektiv klimatpolitik som gjorde att vi på sikt var på väg att bomma nettonollutsläpp 2045. Vi stödar nu upp i den energiproduktion som gett fluktuationer i elpriser och effektbrist. Långsamt men säkert vänder vi skutan åt rätt håll för alla oavsett trosinriktning.
(Applåder)

Bristen på arbetskraft

Anf. 66 EMELIE NYMAN (C):

Fru talman! Jag är orolig över den svenska konkurrenskraften. Sverige spås ha den lägsta tillväxten inom hela EU, och en bidragande faktor till detta är kompetensbristen och arbetskraftsbristen. Som vi alla vet innebär de nya regleringarna för arbetskraftsinvandring ett tillväxthinder i Sverige.

I Östersund finns Warren Data Center. Det är ett företag som bidrar till miljövänlig matproduktion. Spillvärmens går till växthus och räkodlingar. De och omkringliggande företag behöver arbetskraft men hindras av utbudet på arbetsmarknaden, och detta är de inte ensamma om.

Det har tyvärr blivit mycket klart att regeringen sätter sitt samarbete med Sverigedemokraterna före Sveriges ekonomi, och det gäller även dessa regleringar med otillräckliga skattesänkningar på jobb och företag.

Företagen och svensk ekonomi påverkas här och nu. Därför vill jag rikta mig till statsrådet Ebba Busch och fråga följande: Vilken plan har regeringen för att lösa den akuta bristen på arbetskraft för företagen som bygger Sverige?

Anf. 67 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar Emelie Nyman för frågan. Jag har ett stort ansvar tillsammans med Johan Forssell för just konkurrenskraftsfrågorna. Jag är glad i dag över att vi äntligen kan presentera två industrisamordnare som tillsammans ska arbeta för att få upp tempot i de tillståndsprocesser som gör att det nu tar eländigt lång tid för företag att få de tillstånd de behöver för att göra investeringar och satsningar som gör Sverige rikare och grönnare.

Samordnarna kommer också att ha ansvar för ett accelerationskontor där staten kliver in i en helt ny roll som vi inte har sett från det offentliga Sverige tidigare. Det handlar om att medla och att få parter och intressenter att ta plats runt bordet så att de flaskhalsar som finns i dag kan lösas ut. Flaskhalsarna gör att det kan ta tio år att hantera en process som är avgörande för Sveriges tillväxt och gröna omställning medan det kan ta ett år för motsvarande process i Finland. Det är en viktig dag för oss som tror på klimathopp i stället för klimatångest.
(Applåder)

Anf. 68 EMELIE NYMAN (C):

Fru talman! Detta stillar inte helt och hållet min oro för den gröna omställningen, näringslivet och behovet av arbetskraft som vi inte förmår att tillhandahålla just nu i Sverige.

Det är bra att regeringen tar ett steg framåt, men politiken är inte tillräcklig och gör Sverige fattigare. Är det verkligen det arv en kristdemokratisk näringsminister vill lämna efter sig? Elefanten i rummet är trots allt att Sverige är i behov av arbetskraftsinvandring.

Till dess att regeringen faktiskt har insett detta behöver vi svar på frågan: Hur säkerställer regeringen att företag kan hitta arbetskraft för att växa här och nu?

Anf. 69 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Vi behöver utbildningsrusta våra unga och även människor mitt i livet så att de kan ta de jobb som finns i framtidsbranscherna.

Men det är inte vettigt att ett land som Sverige har hundratusentals människor som skulle kunna jobba som inte jobbar och inte tar de arbeten som finns i Sverige, samtidigt som vi har haft en stor arbetskraftsinvandring.

Här styr vi upp matchningen samtidigt som migrationsministern aktivt styr om Migrationsverket för att öka tempot för tillstånd för dem som vi behöver i arbetskraftsinvandringen. Men det är inte så många som det har varit hittills. Det städar vi nu upp.

(Applåder)

Energireoveringar

Anf. 70 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! EU-direktivet för byggnaders energiprestanda har beslutats, och det landade i att det är staten, inte den privata fastighetsägaren, som ska se till att energianvändningen minskar enligt direktivets mål.

Att minska energianvändningen i byggnader är något som ger stora vinster vad gäller resursanvändning, minskad import av exempelvis rysk gas och genom att energi kan frigöras till annat. Men enligt många experter innebär direktivets mål att hastigheten för energireoveringar behöver fördubblas.

Jag undrar vilka åtgärder som bostadsministern planerar för att hastigheten i energireoveringar ska öka och målet till 2030 ska nås.

Anf. 71 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar Katarina Luhr för frågan. Detta är en fråga som också ligger under Ebba Busch beredningsområde. Men eftersom frågan är ställd så att det handlar om vilka åtgärder jag som bostadsminister är beredd att vidta kommer jag förstås att svara på frågan.

Revideringen av direktivet om byggnaders energiprestanda syftar till att minska byggnaders energianvändning och klimatpåverkan. Det är positivt att energieffektivisera och spara energi i bebyggelsen. Detta kan frigöra energi till andra delar av samhället samt stärka motståndskraften vid störningar och sänka effektopparna.

Regeringen har under förhandlingarna lyckats hålla undan mycket detaljreglering och behållit möjligheten för oss här i Sverige att själva utforma vår egen politik inom området, vilket har varit en viktig del. Regeringen har påbörjat genomförandet, som ska vara avslutat den 29 maj 2026.

Anf. 72 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag tycker inte att statsrådet svarade så mycket på min fråga om vilka åtgärder som han tänker vidta. Då stödet för energieffektivisering för flerbostadshus har tagits bort av den sittande regeringen skulle man i stället kunna använda sig av andra ekonomiska styrmedel så att energieffektiviseringen kan öka.

Just nu fördubblas rotavdragen för privatpersoner, och jag undrar om statsrådet kan tänka sig att införa någon typ av liknande skatteavdrag för bostadsrättsföreningar och ägare av flerbostadshus i syfte att underlätta energieffektivisering.

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är oerhört angeläget att se till att öka arbetet med energieffektivisering. Där finns inom direktivet olika bestämmelser om solenergi, laddinfrastruktur och energiklassning. Regeringen vidtar många åtgärder, inte minst inom ramen för den klimathandlingsplan som har tagits fram. Vi följer också arbetet med de färdplaner som branschen tar fram, inte minst inom byggsektorn. Mycket handlar om att minska klimatavtryck, minska utsläpp och samtidigt stärka konkurrenskraften. Det kommer vi förstås att fortsätta med.

(Applåder)

Framtiden för ukrainska ungdomar

Anf. 74 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! För drygt ett år sedan var utrikesutskottets gruppleadare i Kiev och fick på nära håll se hur missilerna sköts ned utanför hotellrumsfönstret. Vi fick känna vad människor i Ukraina har som sin vardag.

Detta gjorde mig beslutsam. Ingenting i bistånds- och utrikespolitiken är viktigare än att hjälpa Ukraina.

Här hemma sjunger just nu ungdomarna om en strålande framtid. Det är underbart att se lyckan i deras ögon och ta del av bubblan av bekymmerslösa framtidsplaner.

Samtidigt bombar Ryssland sönder skolor i södra Ukraina i det krigets helvete som mördaren Putin är ansvarig för.

Barnen drabbas hårt i krig. Vad kan vi göra för att även deras drömmar om en strålande framtid ska kunna slå in, och vad gör regeringen för att dessa barn ska kunna känna glädje och framtidstro och få ett fint sommarlov?

Anf. 75 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack till Ann-Sofie Alm för den otroligt viktiga frågan!

Jag är precis hemkommen från den stora internationella Ukrainakonferensen i Berlin, där också president Zelenskyj var. Han bekräftade precis det som Ann-Sofie Alm beskrev. Kriget är nu inne på sitt tredje år. Det är lätt att vi glömmer bort det med alla rubriker

som kommer, men bakom dem finns ett helvete, helt enkelt, inte minst för civilbefolkningen.

Jag är väldigt stolt över att den här regeringen har förändrat biståndspolitiken och gjort Ukraina till den största mottagaren av svenskt bilateralt bistånd. Den utökningen kommer att fortsätta. Vi är inte klara än. Men det handlar inte bara om de stora FN-organen, som Världsbanken, utan vi ger också ett småskaligt stöd.

Jag vill som exempel nämna Operation Aid, som vi precis har gett stöd till för att ukrainska barn ska kunna ha ett så normalt sommarlov som möjligt, och även The Reckoning Project, som syftar till att hitta de tusentals bortförda ukrainska barn som Ryssland har stulit från deras föräldrar för att kunna återföra dem till deras ukrainska mammor och pappor. Det är viktiga inslag i vår biståndspolitik.

Anf. 76 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Det känns väldigt gott att svenska folket hjälper de här barnen. Statsrådet nämner The Reckoning Project. Behoven är oändliga, så jag blev väldigt stolt när jag hörde statsrådet presentera Sveriges stöd för Ukrainas återuppbyggnad på Ukraine Recovery Conference i Berlin.

Internationellt samarbete är avgörande, men hur kan vi också underlätta för svenska företag att hjälpa till i återuppbyggnaden av Ukraina?

Anf. 77 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! President Zelenskyj lyfte i sitt tal i Berlin fram att man behöver mer vapen och ytterligare energistöd, och sedan behöver man handel och investeringar.

För bara några dagar sedan presenterade den här regeringen en 75-miljardersram för det militära stödet. Vi presenterade en storsatsning på att hjälpa våra ukrainska vänner att reparera sin energiinfrastruktur, och vi har precis fått på plats ett helt nytt svenskt handelskontor i Kiev för att hjälpa svenska företagare att hitta dit och föra in mer av handel, jobbskapande och investeringar.

(Applåder)

Förändring av biståndsmodellen för civilsamhället

Anf. 78 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I flera av regeringens styrdokument lyfts civilsamhället fram som en positiv kraft, och det slås fast att andelen bistånd som kanaliseras via civilsamhället ska öka.

Just nu pågår en utredning om hur det bistånd som förmedlas via svenska civilsamhällesaktörer till lokala systerorganisationer skulle kunna bli än mer effektivt och än bättre stärka samverkan mellan de lokala organisationerna i syfte att bekämpa fattigdom och nå de andra biståndsmålen.

Som alltid i tider av förändring har de pågående utredningarna vållat stor oro bland organisationerna, och

det har uppfattats som att ingångna fleråriga avtal har sagts upp.

Vad kan biståndsmministern säga om tidsplanen för förändringsprocessen? När kan organisationerna få besked om hur den framtida modellen kommer att se ut?

Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack till Gudrun Brunegård för den viktiga frågan!

Civilsamhällesorganisationerna är prioriterade av den här regeringen. Det är därför vi har sagt att vi ska öka andelen bistånd som kanaliseras via de småskaliga civilsamhällesorganisationerna. Vi har också påbörjat det arbetet.

Sedan handlar det ju inte bara om hur mycket pengar man lägger på någonting. Den här regeringen har höga ambitioner också vad gäller kvaliteten och effektiviteten. Vi ökar transparensen och ser till att vi hela tiden investerar och använder biståndspengar på det allra mest effektiva sättet så att de kommer människor i mottagarländerna till godo i så stor utsträckning som möjligt och att så lite pengar som möjligt hamnar i till exempel overheadkostnader och byråkrati.

Det är i det ljuset som vi nu förändrar den här styrningsmodellen. Jag kan konstatera att ansvarig myndighet, Sida, redan har inlett ett förfarande att bjuda in organisationer. Vår ambition är att det här ska vara sömlöst och att vi ska kunna minska transaktionsledet och ge stöd till fler organisationer om det är så att de gör ett riktigt bra och effektivt arbete.
(Applåder)

Anf. 80 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag tror att det finns förståelse för att det i dag kan vara svårt att ange ett exakt datum för när regeringens beslut om den nya organisationen är att vänta. Men det har uppfattats som att ingångna avtal har sagts upp.

Min fråga är därför om statsrådet kan ge besked om det för sådana organisationer som kanske inte får ett förlängt kontrakt kommer att ges tid för avveckling under ordnade former så att övergången till ett nytt system blir så skonsam som möjligt.

Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Alltid när man gör förändringar väcker det många frågor. Jag har förståelse för det.

Det är också därför vi har varit så måna om att vara transparenta. Vi aviserade förändringen redan i vår reformagenda i fjol. Vi har satt upp en tidsplan som är öppen för alla att se med olika tidpunkter och stationer.

Sida har redan bjudit in och gjort en första screening av organisationer, och det är väldigt många fler organisationer som nu ser en möjlighet att få stöd från Sida än vad som varit fallet tidigare.

Jag hoppas att vi ska kunna fatta beslut i närtid och att det ska bli en sömlös övergång.
(Applåder)

Finansieringen av transportinfrastrukturen

Anf. 82 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Min fråga riktar sig till infrastrukturminister Carlson.

Landets väg- och järnvägsinfrastruktur har länge varit eftersatt, inte minst när det gäller underhåll och nyinvesteringar. Behoven är extra stora nu, inte minst för att vi behöver underlätta den gröna omställningen och framför allt Sveriges ökande export från företag inte minst i de norra och västra delarna av landet, som genom sin export underlättar klimatomställningen globalt.

I höst ska regeringen lägga fram en infrastrukturproposition för riksdagen. På grund av de senaste årens inflation har finansieringsbehovet ökat bara för att genomföra den nuvarande planen. Till det ska läggas ökat fokus på underhåll och nyinvesteringar.

Mot den bakgrunden behöver vi undersöka nya möjligheter till finansiering, så min fråga är vilka alternativ ministern ser till statens anslagsfinansiering och vad som görs för att undersöka de möjligheterna.

Anf. 83 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan. Den är väldigt angelägen.

Behoven inom den svenska transportinfrastrukturen är mycket stora. Man behöver inte färdas många mil i vårt avlånga land för att inse det, vare sig det gäller vägnätet eller järnvägsnätet.

Vi måste börja ta i kapp den underhållsskuld som har puttats på under väldigt lång tid samtidigt som vi gör väl avvägda, bra investeringar som stärker möjligheterna för export och tillväxt men som också gör det möjligt för Sverige att leva upp till de krav på världslandstöd som ställs till följd av Natomedlemskapet i det rådande säkerhetspolitiska läget.

Vi behöver mer pengar till infrastruktur och mer infrastruktur för pengarna. Därför har vi öppnat för alternativ finansiering och för att aktivt pröva det. Det kan förstås handla om medfinansiering från Nato och EU men också om privat kapital till infrastrukturåtgärder. Det ser jag fram emot att återkomma till, fru talman.

(Applåder)

Anf. 84 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag uppskattar verkligen att vi tittar på alternativ finansiering.

Jag skulle i det här sammanhanget också vilja ta upp det som ministern tog upp om Försvarsberedningens rapport, där man pekar på infrastruktur i områden som är viktiga för landets försvarsförmåga som en konsekvens av vårt Natointräde. Hur ser ministern på hur det kan påverka den kommande infrastrukturpropositionen och på möjligheten till alternativ finansiering även där?

Anf. 85 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Ja, det kommer definitivt att påverka. Den här regeringen tog till skillnad från den förra in totalförsvarets behov i det beslut till inriktningsunderlag som Trafikverket tog fram.

Detta kommer förstås att vara viktigt i den nationella planen. Det kommer att vara viktigt att stärka infrastrukturen. Infrastrukturen är antingen en flaskhals eller en möjliggörare för försvarsförmåga, för industrins omställning och utveckling och för tillväxt i Sverige. Därför är detta en mycket prioriterad fråga, och jag vill tacka för den.
(Applåder)

Våldsutsatta kvinnors boende

Anf. 86 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Den farligaste platsen för kvinnor i Sverige i dag är hemmet. Där plågas, våldtas och mördas kvinnor året om. När en kvinna lyckas separera från en våldsman måste samhället finnas där, liksom lagen. Det är självklart kvinnan som ska kunna bo kvar i det gemensamma hemmet. Det är förövaren som ska flytta, inte kvinnan.

I regeringsställning startade vi socialdemokrater arbetet med att som ett första steg ändra hyreslagen så att våldsutsatta kvinnor ska kunna behålla bostaden och hyreskontraktet; det är förövaren som ska flytta. Vi tillsatte en utredning som tog fram ett konkret lagförslag.

Detta tog regeringen vidare, och vi har beslutat om ändringar här i riksdagen. Det är bra att vi är eniga om detta. Det är kvinnan som ska kunna bo kvar, inte förövaren.

Detta måste självklart gälla alla våldsutsatta kvinnor oavsett vilken boendeform de har, inte enbart de som bor i hyresrätt. Nu måste nästa steg tas. Därför är min fråga till bostadsministern vilka initiativ ministern avser att ta i regeringen för att detta ska gälla alla kvinnor, också i bostadsrätt med mera.

Anf. 87 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill understryka vikten av frågan och av att det finns en bred enighet om engagemanget för frågan, precis som ledamoten understryker.

De beslut som har tagits är bra; vi stöder dem. Vi ser också stora behov av att stärka hela bostadsmarknaden så att det byggs bostäder och rörlighet blir möjlig – så att man kan flytta, oavsett skäl. Att det finns bostäder tillgängliga och att ha en mycket stark social dimension i bostadspolitiken är något vi arbetar med. Vi har förslag på regeringens bord om bostadsförsörjningsansvar och andra delar som jag ser fram emot att återkomma till och hoppas och tror att det kommer att finnas ett brett stöd för i Sveriges riksdag.

Inget kan vara mer angeläget än att denna del av bostadspolitiken prioriteras upp, och detta är något jag

också arbetar med i nära samarbete med jämställdhetsminister Paulina Brandberg. Tack för engagemanget!
(Applåder)

Små och medelstora företags digitalisering

Anf. 88 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Sverige har länge legat i framkant gällande digital utveckling, men mätningar visar att andra länder hinner i kapp och i många avseenden går förbi oss.

I en debattartikel på Altinget den 10 maj skriver civilministern om vikten av snabbare digitalisering av svenska myndigheter och den offentliga sektorn samt regeringens satsningar. Dessa åtgärder välkomnas varmt.

Näringslivet behöver också bättre förutsättningar för att kunna bli ledande och konkurrenskraftigt inom användning, utveckling och tillämpning av ny digital teknik. Min fråga till civilminister Erik Slottnér är: På vilket sätt kan regeringen uppfylla sin viktiga roll här, speciellt när det gäller små och medelstora företag, som saknar de stora ekonomiska resurser och den kompetensförsörjning som teknikjättarna har?

Anf. 89 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar Rashid Farivar för denna väldigt viktiga fråga. Digitaliseringen är ett väldigt brett område, där jag nog många gånger bekymrar mig mer för takten i den offentliga förvaltningen, där jag tycker att det går för långsamt, medan vi ser otroligt mycket hända i den privata industrin. Här behöver näringslivet och staten gå i armkrok med varandra.

Ett tidigt beslut som vi tog från den här regeringens sida var att öka anslagen till det vi kallar avancerad digitalisering. Det handlar just om samarbetsprojekt mellan staten och det privata näringslivet och akademien, där staten nu går in med en halv miljard kronor.

Vi kopplar upp Sverige i allt snabbare takt. Vi ser nu att 5G-utrollningen går i väldigt hög takt, vilket är en förutsättning för att kunna digitalisera Sverige och införa ny, modern teknik.

Vi jobbar nu också med en digitaliseringsstrategi, där vi verkligen involverar det privata näringslivet väldigt tätt i arbetet just för att deras perspektiv också ska finnas med, plus väldigt mycket annat.
(Applåder)

Elpriserna

Anf. 90 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Elpriserna har varit och riskerar att återigen bli historiskt höga som en följd av vad som händer på den europeiska elmarknaden. Detta handlar inte om själva elproduktionen, som Sverige har ett överskott av. De enda som är glada över priserna är elproducenterna. Kommer energi- och näringsministern och regeringen att utmana EU och försvara svenska intressen genom att införa Sverigepriser på el,

vilket Vänsterpartiet har drivit i flera år nu, eller kanske rent av Bekenmodellen, som är ett snarlikt förslag?

Som Wolfgang Hansson skrev i Aftonbladet häromdagen vore det rimligare och bättre för svenska folket att utmana EU i den här frågan än att, som nu, riskera alkoholmonopolet. Bättre elpriser kan vi få här och nu, och det vore oerhört välkommet, inte bara för svenska hushåll utan också för svenska företag runt om i hela landet.

Anf. 91 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det Sverige behöver är mer realism och mindre rödgrön fantasipolitik. Sverigepriser är ett käckt namn, men det är inte realiserbart i praktiken.

Det är dessutom så att när vi har det som tyngst i vårt land fungerar den väderberoende kraftproduktionen från sol och vind som sämst. Då behöver Sverige importera, i vissa fall motsvarande kraften från tre kärnkraftsreaktorer, från andra länder. Vi är alltså beroende av att även kunna importera. Vi kan exportera mycket till andra länder de dagar vi har överskott i kraftproduktionen. Det är inte samma sak som att vi har tillräckligt med el där det behövs, när det behövs, till vettiga priser – effekt.

Sverigepriser kommer inte att råda bot på detta, även om vi gärna ser att Tyskland får ordning på sin kraftproduktion och har differentierade elprisområden, som Sverige, så att vi inte drabbas lika hårt. Men detta råder vi inte över.

(Applåder)

Nya Ostkustbanan

Anf. 92 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Andreas Carlson. Så mycket som 1 800 miljarder kronor ska inom kort investeras i Sveriges sju nordligaste regioner, framför allt inom grön omställning. Tusentals människor behöver anställas. Arbetspendling måste vara realistiskt, och godstransporterna från framför allt nordligaste Sverige måste fram.

Men utan Nya Ostkustbanan står Norrlands gröna industrialisering still. Tågen tar sig varken norrut eller söderut om vi inte bygger bort Sveriges längsta flaskhals i järnvägssystemet, från Gävle till Kramfors. EU vill att sträckan ska vara färdig 2030, och både statsministern och näringsministern har före och efter valet lovat att den ska stå färdig 2035.

Den utdaterade Ostkustbanan fyller 100 år 2027. Nya Ostkustbanan är viktig inte bara för invånarna i Västernorrland och Gävleborg utan i högsta grad för hela landets konkurrenskraft. Kommer löftena till medborgarna att infrias när det gäller dubbelspår på Ostkustbanan med byggstart 2027?

Anf. 93 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Ledamoten beskriver på ett mycket tydligt sätt de stora behov som finns av att förstärka infrastrukturen i Sverige och att detta, precis som jag sa som svar på en tidigare fråga, blir antingen en flaskhals eller en möjliggörare för stora satsningar i industrin och för omställningen. Därför är det så angeläget att vi ser till att få både mer pengar till infrastruktur och mer infrastruktur för pengarna.

Riksdagen kommer att ta emot regeringens infrastrukturproposition i höst, där vi kommer att lägga fram förslag gällande ramarna. Därefter ger vi Trafikverket i uppdrag att ta fram förslag på åtgärder som kommer in i planen.

Jag kan inte föregripa den processen, fru talman, men en sak kan jag säga: Regeringens prioritering av godstrafik och arbetspendling kommer att vara vägledande. Vi går också mer mot ett stråktänk i stället för att fastna i etapp för etapp. En del investeringar i infrastrukturen som har gjorts har gällt just etapper, och det tar väldigt lång tid innan man får den fulla effekten. Vi måste skynda på åtgärder för att möjliggöra den omställning som sker.

Utbyggnaden av Mäljarbanan

Anf. 94 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Min fråga går till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson. Mäljarbanan är en pulsåder för den storregionala pendlingen i Stockholm-Mäljarregionen. En välfungerande trafik på banan är en förutsättning för att hela regionen ska kunna leva och utvecklas, men också för att näringslivet på flera orter, även i huvudstaden, ska kunna klara sin kompetensförsörjning.

Dessvärre dras trafiken med stora problem, som till en del handlar om bristande kapacitet på banan in mot Stockholm. Detta är påtagligt för alla som är beroende av trafiken och av att tågen går.

Utbyggnaden av Mäljarbanan mellan Tomtebodavägen och Kallhäll innefattar en utbyggnad av järnvägen från två till fyra spår för att möjliggöra tätare och punktligare trafik.

I 2007 års avtal om Citybanan, där Mälardalens kommuner och regioner är medfinansierare, åtog sig staten att möjliggöra en byggstart senast 2019. Projektet dras emellertid med stora förseningar, och bedömningen nu är att de stora arbetena kan påbörjas tidigast 2028.

Trafikverket har pausat det förberedande arbetet på grund av att avtal inte har kunnat slutas. Min fråga till Andreas Carlson är: Vad avser ni att göra för att projektet Mäljarbanan inte ska drabbas av ytterligare förseningar?

Anf. 95 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Precis som Mikael Damsgaard beskriver har Trafikverket i uppdrag att bygga ut

järnvägssträckan mellan Tomtebodas och Kallhäll, som är ett projekt i den nationella planen. Större delen av projektet är utbyggd, och detta har haft effekt på järnvägstrafiken med kortare restider från bland annat Västerås.

Sträckan är en av landets mest trafikerade. Spåren används i dag maximalt, så det är bekymmersamt att arbetena genom Sundbyberg har pausats, precis som ledamoten beskriver. Jag förväntar mig att Trafikverket, som ansvarar för arbetet i den här delen av projektet, diskuterar med kommunen om både avtal och detaljplaner och att man har en hög framdrift som en del av genomförandet av projektet.

Det ankommer inte på mig som enskilt statsråd att gå in i förhandlingarna i detta läge, men det är självfallet bekymmersamt. Jag förväntar mig att man löser detta, gärna snabbare än till de årtal som ledamoten nämnde.

(Applåder)

Investeringar i elsystemet

Anf. 96 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Sveriges elförbrukning förväntas fördubblas till år 2045. För att klara detta måste stora investeringar göras i elnätet. Den förra generationens nät byggdes ut under 60- och 70-talen. Behovet av investeringar i nya elnät har uppskattats till 1 000 miljarder kronor av branschorganisationen Energiförbundet.

Profilgruppen, som tillverkar aluminiumprodukter och har huvudkontor i småländska Åseda, och Sia, som producerar halländsk glass i Slöinge, är exempel på företag som varit tvungna att själva investera i ny nätinfrastruktur för att kunna expandera sin verksamhet.

Jag skulle vilja fråga energiministern hur hon ska säkerställa att producenter och konsumenterna kan mötas för att på det enklaste och mest kostnadseffektiva sättet ansluta till elsystemet och få den el som krävs för den gröna omställning som vi alla behöver.

Anf. 97 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Tack, Larry Söder, för frågan!

Jag är glad över att det var livliga diskussioner här i kammaren när den nya energipolitiska inriktningspropositionen debatterades och sedan antogs av riksdagen med tydlig majoritet nyligen. Den svarar på en del av detta.

Vi har flera viktiga uppdrag igång vad gäller energiplanering och tydliggörande av statens roll för att bana väg för och underlätta investeringar i elsystemet. Det är faktiskt smått revolutionerande jämfört med hur man arbetade tidigare.

Vi vill också utveckla elmarknaden och tydliggöra ansvaret för nätbolagen. Det finns ett behov av att öka transparensen för att kunna möta efterfrågan på el, så att man vet vad som ligger bokat i systemet och inte. Vi har gjort en kraftsamling för att få bort så kallade luftbokningar.

Elmarknaden behöver ge incitament för att möjliggöra anslutningar till elsystemet. I dag ger den bara incitament för energi, inte för effekt. Det är en himla skillnad.

(Applåder)

Förtroendet för länsstyrelserna

Anf. 98 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Länsstyrelserna har en viktig roll i statsförvaltningen och i samhället i stort. För att länsstyrelserna ska klara sina uppgifter är det helt avgörande att de åtnjuter ett stort förtroende hos allmänheten.

Landshövding Anna Kinberg Batra vid Länsstyrelsen Stockholm har genom sitt ledarskap och agerande kring olika anställningar skadat detta förtroende. Jag tror att de flesta har hört talas om lappen på anslags-tavlan. Minst fem utredningar har startats med anledning av landshövdingens agerande. En av dessa är klar, och där konstateras att landshövdingen har brutit mot gällande rutiner.

Sammantaget har detta skadat förtroendet, inte bara för länsstyrelsen i Stockholms län utan också för länsstyrelserna i allmänhet runt om hela landet. Det har inte blivit bättre av att landshövdingen i Kronoberg också bryter mot reglerna.

Min fråga till statsrådet Slottner är: Hur länge ska detta få pågå utan att SD-regeringen agerar?

Anf. 99 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! En regering som inte existerar kan naturligtvis aldrig agera. Vi har alltså ingen SD-regering i det här landet.

(Applåder)

Regeringen består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna med ett parlamentariskt samarbete i den demokrati vi lever i, som säkrar en parlamentarisk majoritet för regeringens politik. Vi har ett budgetsamarbete och ett samarbetsavtal med Sverigedemokraterna, men de ingår inte i regeringen.

Jag tänker inte stå här under en frågestund och diskutera enskilda myndighetschefer. Peder Björk vet att denna fråga har diskuterats i en interpellationsdebatt tidigare. Då redogjorde jag för det arbete som jag som minister och mitt departement har gjort med anledning av de uppgifter som har framkommit. Vi har fört och för en löpande dialog med Länsstyrelsen Stockholm.

Jag vet att det pågår ett antal utredningar. Vi vet också att Justitieombudsmannen ska komma med sitt utlåtande senare i höst. Vi får se vad dessa säger och återkomma med eventuella åtgärder.

(Applåder)

Förebyggande arbete mot jordskred

Anf. 100 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Många känner till det uppmärksammade jordskredet vid E6:an i Stenungsund förra året, som orsakade svåra skador. I Sverige har flera

allvarliga olyckor inträffat i samband med jordskred, och den allvarligaste i sitt slag i vårt land var ett skred utanför Norrköping som orsakade en järnvägsolycka där 42 personer miste livet.

Risken för skred i området kring Kolmården utanför Norrköping, där tågen går med jämna mellanrum, är fortsatt överhängande. Lutningarna i området innebär att marken inte är stabil på grund av gravitationen, och ett långvarigt regnväder i kombination med skyfall kan räcka för att trigga igång ett skred med fruktansvärda konsekvenser som följd.

Av denna anledning vill jag fråga statsrådet Andreas Carlson: Hur arbetar regeringen för att förebygga risken för den typen av jordskred, som kan leda till allvarlig påverkan på viktig infrastruktur och samtidigt vara en stor fara för människors liv?

Anf. 101 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Detta är en angelägen fråga. Låt mig börja med situationen kring Stenungsund. Där är utredningarna ännu inte klara. Haverikommissionen utreder händelsen. Man beskriver det som en utredning i samma storleksordning som Estoniautredningen. Det var en mycket omfattande påverkan på närområdet vid väg E6, som närmast flöt iväg som filmjolk. Det var mycket starka krafter.

Det är förstås angeläget att dra lärdomar både från haverikommissionens utredning och från den rättsutredning som pågår. Det kan jag förstås inte föregripa. Jag kan däremot meddela och konstatera att regeringen har påbörjat ett arbete med att förnya klimatanpassningsstrategin så att man tar höjd för sådant när man bygger infrastruktur. Man ska ta höjd för en annan vattennivå, en annan miljö och ett annat klimat i framtiden så att man säkrar infrastruktur från exempelvis skred. (Applåder)

Vårdkostnader på Gotland

Anf. 102 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Vården ska finnas på lika villkor för hela befolkningen. Detta gäller även de 61 000 som bor på Gotland. Det ska finnas BB, akutsjukvård, primärvård, avancerad vård och så vidare på Gotland. I praktiken innebär detta att det krävs en kapacitet som i resten av Sverige skulle motsvara 200 000 invånare, men kostnaden för detta ska bäras av 61 000 invånare.

Faktum är att det behövs ungefär 10 000 kronor mer per gotlänning för att kunna upprätthålla den grundläggande vård som krävs. Detta går inte ihop. Nu är läget så akut att Gotland tar pengar från förskolor, äldreomsorg och stöd till funktionshindrade bara för att få den grundläggande vården att fungera. Detta är orimligt, så nu är min fråga: Vad gör regeringen åt detta?

Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Anna Lasses för frågan.

Det här sätter verkligen fingret på grundproblemet med styrningen av svensk sjukvård. Vi har väldigt olika förutsättningar i vårt fantastiska men avlägsna land. En region är en ö, vilket ger en helt unik problematik – men också unika möjligheter, vilket vi har möjlighet att ta del av åtminstone en gång om året även om vi inte besöker Gotland i andra ärenden. Men det belyser också problemet med att ha en sjukvårdsorganisation med en grundstruktur från mitten av 1800-talet, då vi inte ens hade penicillin. När vi nu har högspecialiserad sjukhusvård funkar inte den gamla struktur som vi har.

Nu ändrar vi styrningen av vården, och vi tillför mer medel i budgeten för innevarande år i och med vårandringsbudgeten. Vi kommer också att fortsätta att se över organisationen för att minska ojämlikheten i hela landet. (Applåder)

Snabb uppkoppling i hela landet

Anf. 104 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Min fråga går till civilminister Erik Slottner.

Vårt samhälle blir alltmer digitalt, och AI ger helt nya möjligheter att erbjuda både service och tjänster. En förutsättning för att kunna ta del av alla dessa nya tjänster och utnyttja den service som finns digitalt är en bra uppkoppling.

Min fråga till civilministern är: Vad gör regeringen för att säkerställa att hela Sverige får en säker och snabb uppkoppling?

Anf. 105 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar Maria Stockhaus för frågan.

AI-frågan är otroligt spännande, och vi kan bara ana vad som väntar i framtiden vad gäller ny innovation och nya användningsområden. Därför är det jätteviktigt att tänka även på uppkoppling. Sverige behöver bli uppkopplat för att vi ska kunna ta del av, implementera och få full användning för den nya tekniken.

Under den här mandatperioden kommer regeringen att satsa ungefär 5 miljarder på att uppfylla målen i bredbandsstrategin, det vill säga koppla upp delar av Sverige där marknaden inte klarar det på egen hand. Vi ser nu en snabb 5G-utrollning runt om i Sverige, och den har accelererat inte minst under det här året. Vi har flera projekt när det gäller så kallade undervattenskablar, det vill säga fiberkablar under vattnet, för att koppla ihop vår del av världen med i första hand den arktiska regionen och den indopacifiska regionen. Vi har också mer och mer fokus på satelliter – kan vi med satellitteknik koppla upp delar som är svåra att nå med fiber, exempelvis?

Det finns också mycket mer; det här var ett axplock. (Applåder)

Arbetet med tågsträckan Alingsås–Göteborg

Anf. 106 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Västra Götaland är tillsammans med Halland en av de starka tillväxtregionerna i Sverige. Vi lider dock även av stora problem vad gäller infrastruktur.

Ännu värre är att vi kommer att lida ännu mycket mer under nästa år och året efter det. Det pågår nämligen planering för att ändra elledningarna på sträckan Alingsås–Göteborg, vilket kommer att få som konsekvens att det järnvägssystem som i dag tjänar som infrastruktur för industrigods, tågsträckan Stockholm–Göteborg samt all Västtrafiks trafik kommer att gå från två spår till ett spår.

Min fråga till infrastrukturministern blir hur regeringen arbetar tillsammans med Trafikverket för att vi ska klara av den här situationen hemma i Västsverige.

Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är en angelägen fråga, för det finns ett stort underhållsbehov i den svenska järnvägen – två tredjedelar av anläggningen är över hundra år gammal. Det ledamoten Magnus Jacobsson tar upp är ett exempel på det.

Jag har informerat mig om att Trafikverkets mål, oavsett vilken modell för avstängning som väljs, alltid är att säkerställa minsta möjliga påverkan för resenärer och gods. Det är viktigt och väldigt angeläget. Men vi stannar inte där från regeringens sida, utan vi har även gett Trafikverket i uppdrag att redovisa åtgärder för att stärka järnvägsunderhållets genomförande. Man ska ta tid i spår i beaktande så att underhållsarbetet får så liten påverkan som möjligt, och man ska utforma kontrakt på det sättet. Man ska samarbeta med branschen.

Just när det gäller Västra stambanan har det bildats ett Västra stambanan-råd där Trafikverket med de aktörer som trafikerar banan ska säkerställa att det blir en så liten påverkan som möjligt. Jag följer det mycket noggrant.

Vindkraft i södra Sverige

Anf. 108 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Häromdagen sa Länsstyrelsen i Västra Götalands län okej till ännu en havsvindpark. Mareld skulle ge 12 terawattimmar fossil el per år, vilket motsvarar el för ungefär 1,2 miljoner hushåll under ett år.

Det räcker dock inte med länsstyrelsens beslut, utan det krävs att även regeringen säger ja. Regeringen har visserligen fattat en del beslut om havsvindparker, men Västsverige behöver mer el snabbt, och det är viktigt att regeringens behandling inte drar ut på tiden. Annars hotas tusentals jobb. Man kan ändå oroa sig över hur engagerad regeringen är i den här frågan. På Klimat- och näringslivsdepartementets skrivbord ligger nu flera projekt i södra Sverige och väntar på besked.

Min fråga till statsrådet Ebba Busch är: Varför dröjer regeringen?

Anf. 109 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar Monica Haider för frågan!

Jag håller med om att det är angeläget att vi håller tempo i de här beslutsprocesserna. Vi arbetar aktivt med frågan hur vi kan öka incitamenten för de kommuner som vill att säga ja till landbaserad vindkraft utan att ta bort det kommunala vetot. Vi har en aktiv dialog med vindkraftsaktörerna, både till havs och på land, om hur de kan bidra med de stödtjänster som behövs för att vi inte ska ha en massa el som bara flyter omkring och som vi får skicka till andra länder utan också ha möjlighet att lagra elen så att den finns även de dagar då det inte blåser och solen inte skiner. Det är en god dialog, men vi är långt ifrån lösningar än.

I övrigt ligger ingenting och samlar damm på regeringens bord, utan det arbetas väldigt aktivt med detta. Jag ser fram emot att inom kort kunna driva flera av de här frågorna i hamn.

(Applåder)

Bostäder till forskare

Anf. 110 BJÖRN TIDLAND (SD):

Fru talman! Min fråga går till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson.

Göteborg och Västsverige är en av de regioner i världen där det satsas mest på investeringar i forskning och utveckling i förhållande till ekonomins storlek. Globalt verksamma företag, lärosäten, starka forskningsmiljöer samt välutvecklade strukturer för entreprenörskap och innovation gör Västra Götaland till en ledande region inom både forskning och utveckling.

Det finns dock ett stort problem med bostadsförsörjning för spetsforskare som är villiga att etablera sig i Sverige. Akademiska Hus har ambitionen att skapa nya bostäder för forskare, men det räcker inte. Kommunens detaljplaner och översiktsplaner går inte i takt med behoven, och Sverige riskerar att gå miste om viktig spetskompetens.

Min fråga lyder således: Hur arbetar ministern för att göra det lättare för spetsforskare att etablera sig i svenska universitetsstäder?

Anf. 111 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Björn Tidland har givetvis rätt i att den brist på bostäder som råder i många högskolekommuner försvårar rekryteringen av såväl studenter som anställda på högskola och universitet. Att kunna attrahera utländska forskare bidrar till att utveckla forskningen. Det är viktigt – och grunden – för att Sverige ska fortsätta att vara ett innovativt land och fortsatt ha en god konkurrenskraft, och därför är frågan angelägen.

För att säkerställa internationaliseringen i högskolan och rörligheten bland forskare beslutade regeringen 2022 om en ny förordning som ger de statliga

lärosätena möjlighet att erbjuda bostäder till fler grupper av studenter och forskare än vad som då gällde. Förordningen om möjlighet för universitet och högskolor att tillhandahålla bostäder började gälla den 1 januari 2023, och de kategorier som det då utökades till var doktorander, forskare tidigt i karriären och avgiftsskyldiga studenter. Det är utöver utbytesstudenter och gästforskare, som det gällde även tidigare.

Finansieringen av Spårväg syd

Anf. 112 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Min fråga går till infrastrukturminister Andreas Carlson.

Tusentals människor som brottas med lång resväg i Stockholms pendeltrafik fick 2017 ett hopp när ett grönt ljus tändes för Spårväg syd. Det skulle bringa mer än bara en ny kollektivtrafiklösning; det skulle även skapa tusentals nya bostäder och nya arbetsplatser. Men nu, sju år senare, har hoppet och ljuset släckts av den SD-styrda regeringen.

Kollektivtrafik är inte bara ett sätt att transportera människor från A till B, utan det är fundamentet för städernas utveckling och tillväxt. Det är en viktig del i människors livspussel. Ändå väljer regeringen att prioritera ned projektet, och detta i en tid när bostadsbristen är skriande och behovet av en effektiv och miljövänlig kollektivtrafik aldrig har varit större.

Jag måste därför fråga infrastrukturminister Andreas Carlson: Kommer Stockholm att få stöd från regeringen för att slutföra projektet, eller kommer regeringen att välja att stå still – och svika stockholmarna?

Anf. 113 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det bär mig naturligtvis emot att rätta Kadir Kasirga här i kammaren, men vad gäller styrningen av regeringen vill jag hänvisa till vad Erik Slottnér tidigare svarade på en fråga.

Ledamoten hävdar att regeringen nedprioriterar Spårväg syd, men detta är helt felaktigt. Frågan finns i nationell plan. Det är den av regeringen tillsatta ordföranden i Sverigeförhandlingen, Catharina Håkansson Boman, som har ansvar för att komma överens med parterna om det sker förändringar i projekten. Hon har detta uppdrag och detta mandat. Min statssekreterare har också bjudit in ett antal olika aktörer till ett samtal på departementet i morgon, och jag hoppas att de frågetecken som eventuellt finns kan redas ut. Det handlar dock absolut inte om någon nedprioritering, fru talman.

(Applåder)

Energimyndighetens hantering av offentliga medel

Anf. 114 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Min fråga går till minister Ebba Busch.

Det har framkommit oroväckande information om bristande kontroll och uppföljning i samband med att Energimyndigheten beviljat lån till förhoppningsbolag

på börsen. Lån som senare omvandlats till bidrag utan nämnvärd återbetalningsskyldighet motsvarar minst en halv miljard kronor av skattemedel.

Energimyndigheten har försvarat sitt agerande genom att påpeka att syftet med stödet var att främja utveckling och innovation inom energisektorn. Myndigheten har också erkänt att det finns ett behov av att förbättra rutinerna för att bland annat säkerställa att resultatet av de finansierade projekten följs upp noggrannare.

Det kan tyckas orimligt att Energimyndigheten tillåts att mer eller mindre spekulera i skattemedel utan noggrann uppföljning, granskning och riskanalys. Avser ministern att vidta konkreta åtgärder för att säkerställa att offentliga medel inom myndigheten hanteras på ett mer ansvarsfullt och transparent sätt i framtiden?

Anf. 115 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Detta är en av folket framröstad regering; det är faktiskt folket som styr i Sverige.

Det är djupt olämpligt om jag som statsråd går in och kommenterar beslut i förvaltningsärenden som rör enskilda. Vi har såklart noterat de medieuppgifter som framkommit. Vi har myndighetsdialoger enligt konsens alla regler och självklart också kontakt när sådant här uppdagas och uppmärksammas.

Jag tycker att det är relevant att de som sitter här i salen – jag vill hälsa dem välkomna – och de som lyssnar på distans vet att det som det har rapporterats om handlar om åtaganden som går tillbaka till perioden 2009–2014. Myndigheten ger sedan många år enbart bidrag i stöd till företag och använder inte det låneupplägg som föranlett många frågetecken. I och med att man inte praktiserar detta i dag har jag känt mig tryggt.

Rapport om EU och AI

Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Slottnér.

Vi i utskotten har ju förmånen att regelbundet få rapporter från EU-samordningen om vad som händer i EU. Den här veckan kunde vi läsa en rapport från Europeiska revisionsrätten, som har tagit upp frågan om EU och AI. Man konstaterar för det första att EU inte håller jämna steg med globala ledares investeringar utan halkar efter, för det andra att resultaten av EU-finansierade AI-projekt inte följs upp systematiskt och för det tredje att samordningen mellan EU och medlemsländerna är otillräcklig eftersom det saknas styrningsverktyg.

Jag undrar om statsrådet har läst denna rapport och hur han tänker driva dessa frågor i ministerrådet.

Anf. 117 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag är medveten om denna rapport. Den ska i vanlig ordning beredas, så det är lite för tidigt att uttala sig om exakta vägar framåt. Jag kan dock säga att AI-frågan generellt diskuteras väldigt mycket inom EU och här i Sverige.

Vi har precis antagit AI-förordningen, som nu skapar den första regleringen av AI i hela världen. Det blir en reglering som gäller på hela den inre marknaden, vilket jag tror är bra. Rätt reglerat kan detta bidra till förstärkt innovation och till att stärka Europas konkurrenskraft, även om det såklart också finns en risk att vi reglerar sönder marknaden.

Därutöver har Sverige tillsatt en AI-kommission som nu har rapporterat att man själv önskar bara halva utredningstiden, så man kommer redan i oktober att presentera sitt förslag på hur Sverige ska spetsa sig och bli ännu vassare för att ta emot eller använda sig av alla AI:s möjligheter framöver. Här kommer arbetet tillsammans med övriga EU att vara väldigt viktigt.

Krympflation

Anf. 118 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Min fråga går till civilminister Erik Slottnér. Den handlar om att priserna på mat har ökat markant de senaste åren, vilket har bidragit till att många hushåll har väldigt små marginaler.

Ett tillvägagångssätt som företag använder sig av för att dölja att priset på en vara har höjts är att göra förpackningen mindre samtidigt som priset är detsamma, så kallad krympflation. Genom att öka medvetenheten bland konsumenterna om detta förfarande kan vi bidra till att konkurrensen mellan olika fabriker ökar, vilket i slutändan gynnar konsumenterna.

Ser statsrådet problemen med krympflation, och finns det någon åtgärd vi skulle kunna vidta för att informationen till konsumenterna ska bli bättre?

Anf. 119 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar Martin Westmont för frågan.

Jag tror att vi kan göra en del när det gäller denna problematik. När inflationen blev ett reellt problem i Sverige och alla kunde notera de snabbt stigande priserna gav vi bland annat Konkurrensverket i uppdrag att göra konsumenter mer prismedvetna. Detta var ett konkret uppdrag vi gav till våra myndigheter.

Nu har vi infört prisinformationslagen, som i grund och botten är ett EU-direktiv. Det ska bli svårare för försäljarna att manipulera köpare med olika typer av information som inte riktigt går att jämföra. Denna lag håller nu på att implementeras.

Konsumentverket har gjort en hel del inspektioner som visar på flera brister. Vi kommer nu att behöva fortsätta åtgärda dessa brister.

Det är viktigt att konsumenter generellt är väl medvetna, så att de själva kan göra jämförelser och därmed bli bättre konsumenter. Vi kan säkert göra flera insatser för att stärka detta.

(Applåder)

Användningen av partianknutet bistånd

Anf. 120 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Min fråga går till biståndsminister Forssell och gäller den del av det svenska biståndet som förmedlas av svenska partianknutna organisationer.

Avslöjandena om Sverigedemokraternas trollfabriker med syfte att anonymt manipulera det demokratiska samtalet genom att sprida desinformation, hat och alternativa fakta är mycket allvarliga. Det är något mycket mer allvarligt än bara att andra Tidöpartier känner sig trampade på tårna. Riskerna för spridning av sådana här metoder måste tas på största allvar.

Jag vill därför fråga biståndsminister Forssell: När nu regeringen ändrar biståndsförmedlandet och garanterar SD en given del av det partianknutna biståndet, på vilket sätt kan ministern garantera att svenska skattepengar inte används för att Sverigedemokraterna får möjlighet att sprida sina trollfabriksmetoder på export till andra länder?

Anf. 121 Statsrådet JOHAN FORSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Olle Thorell för frågan.

Som vi har sagt flera gånger är vi väldigt kritiska mot att det sprids information med anonyma konton, oavsett om det är Sverigedemokraterna eller om det är Olle Thorells egna partikamrater som gör det. Vi har också skärpt kontrollerna i det svenska biståndet väldigt mycket. Till skillnad från tidigare sätter vi nu upp tydliga mål för kvalitet, effektivitet och resultat.

Som Olle Thorell förmodligen känner till är det inte regeringen som utformar kontrollerna, utan vi har en förvaltningsmodell i Sverige som i stället innebär att det är ansvariga myndigheter som gör det. Jag tror inte att jag eller något annat statsråd har för avsikt att vid den här frågestunden ändra på den förvaltningsmodellen.

När det gäller stödet till de partianknutna biståndsorganisationerna är det korrekt att vi har förändrat det. Vi tycker att det är rimligt att detta bistånd går till alla demokratiskt valda partier i den här kammaren, inte bara till några stycken, och framför allt kanske inte bara till just Socialdemokraterna.

Vi förändrar det, och vi sätter samtidigt upp tydliga regler för kvalitet och effektivitet.

(Applåder)

Statliga medel till Spårväg syd

Anf. 122 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Andreas Carlson. Jag spinner vidare på frågan om Spårväg syd som min partikamrat Kadir Kasirga ställde tidigare.

Det gläder mig att den delen inte har nedprioriterats. Det är en mycket viktig infrastrukturdel för de södra delarna av Stockholm för att vi ska ha en fungerande bostadsmarknad och arbetsmarknad.

Problemet är dock att det har blivit fördyrade kostnader för detta. Signalen från staten har nu varit att

Region Stockholm och de två berörda kommunerna, Stockholm och Huddinge, ska ta ansvar för den ökade kostnaden och att staten inte ska göra det. Därför har kommunföreträdare och regionföreträdare bett om att få träffa regeringen.

Just nu riskeras ungefär 20 000 bostäder i Huddinge och i Stockholm. Jag tänker att det väl för en bostadsminister är en viktig fråga att inte stoppa ytterligare 20 000 bostäder. Min fråga är alltså: Är statsrådet beredd att verka för att staten skjuter till mer medel för att möjliggöra Spårväg syd?

Anf. 123 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag har inget annat svar att ge än det jag precis gav. Jag hänvisade till att regeringen har tillsatt en ordförande i Sverigeförhandlingen, Catharina Håkansson Boman, som har ansvar för att komma överens med övriga parter om det sker förändringar i projekten.

Spårväg syd har i avtalet en totalbudget på 3,8 miljarder i 2019 års priser. Statens finansiering sker med 1 681 miljoner från nationell plan och länsplanen samt med 727 miljoner från trängselskatten. Resterande delar finansieras av Region Stockholm och kommunerna Stockholm och Huddinge. Dessutom finns en riskreserv avsatt på 400 miljoner kronor. Jag har fått indikationer på att man också kan hitta mer åtgärder genom att trimma i projektet.

Allt detta finns nu i det uppdrag Sverigeförhandlaren har att hitta en väg framåt med övriga parter om det sker förändringar i projekten. Jag hänvisar till det svaret och tackar för engagemanget.

(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SkU28 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (S)
3. motiveringen i res. 2 (V)

Förberedande votering:

93 för res. 1
19 för res. 2
180 avstod
57 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

180 för utskottet

93 för res. 1

19 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 13 KD, 12 MP,
12 L

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 19 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 5 V, 3 C, 6 KD,
6 MP, 4 L, 1 -

UU7 Internationella relationer m.m.

Punkt 1 (Värden och prioriteringar i utrikespolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

93 för res. 1

12 för res. 3

187 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

167 för utskottet

93 för res. 1

32 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 19 V, 1 C, 13 KD, 12 L

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 20 C, 12 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 5 V, 3 C, 6 KD,
6 MP, 4 L, 1 -

Daniel Bäckström (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Kvinnor, fred och säkerhet)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 7 (Relationer till Kina)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

3. res. 14 (C)

Förberedande votering:

64 för res. 13

21 för res. 14

207 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

208 för utskottet

63 för res. 13

21 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 19 V, 13 KD, 12 MP,
12 L, 1 -

För res. 13: 63 SD

Avstod: 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 5 V, 3 C, 6 KD,
6 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU17 Riksrevisionens rapport om informations-säkerhet vid universitet och högskolor

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 8) Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar (forts. AU10)

Anf. 124 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Jacobsson, för anförandet!

När vi tittar på de subventionerade anställningarna kan vi konstatera att 18 miljarder kronor betalas ut varje år. Av dem bedöms enligt Arbetsförmedlingen vad vi vet nästan 1 miljard vara felaktiga utbetalningar.

Med tanke på att Riksrevisionen i sin rapport kritiserar nystartsjobben väldigt hårt vill jag fråga om ledamoten anser att de åtgärder som nu finns från regeringens sida är tillräckliga för att hantera missbruket.

Jag vill också veta om ledamoten kan säga någonting om vad som mer behöver göras för att dessa subventionerade anställningar verkligen ska hjälpa dem som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Jag tror på de subventionerade anställningarna och att de är viktiga. Rätt utformade kan de innebära att människor får stöd för att komma in på arbetsmarknaden.

I dag på utskottets möte lade vi fram ett förslag till utskottsinitiativ. Jag tror att både jag och ledamoten är överens om att sätta stopp för fusket.

Vi menar att ett sätt att göra det är att pausa alla nya beviljanden av nystartsjobb tills vi ser något konkret från regeringens sida för att se över hela systemet med nystartsjobben.

Jag vill helt enkelt fråga ledamoten från Kristdemokraterna: Är ledamoten redo att ställa sig bakom det

socialdemokratiska initiativet att sätta stopp för fusket med nystartsjobben?

Anf. 125 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka för frågan från Serkan Köse, för jag tycker att det är en viktig fråga.

Det verkar som att vi har stora problem med bi-dragsfusk och kriminalitet över huvud taget i våra olika system. Det är något som staten har fått börja arbeta mycket mer med. Regeringen vidtar åtgärder på området, vilket jag är glad för.

Frågan är egentligen rätt svår, tycker jag. Jag tillhör dem som rent principiellt helst av allt skulle önska att man snarare såg över skattesystemet och underlättade anställning i ordinarie verksamhet. Det var jättespannande när vi var i Japan och gjorde studiebesök. De har ett regelverk där personer som har extra behov anställs i ordinarie verksamhet, och så vidare.

Oaktat min ideologiska inställning till arbetsmarknad kommer det nog alltid att finnas människor som på olika sätt har behov av stöd för att komma in på arbetsmarknaden. Oaktat de problem som finns och oaktat att regeringen nu vidtar ett antal åtgärder tror jag helt enkelt att det blir fel om man pausar eller stoppar. Det innebär ju att enskilda människor som har behov av att komma in på arbetsmarknaden kommer att hindras från det.

Jag är därför tveksam till just den metoden men delar ambitionen att vi ska ha ordning och reda oavsett om det handlar om migrationspolitik, arbetsmarknads- politik eller kriminalpolitik. Därför har jag, som jag sa i mitt anförande, varit väldigt tydlig med att Riksrevisionen är kritisk och att jag delar dess kritik. Men jag är också väldigt nöjd med att regeringen nu tar tag i detta.

Anf. 126 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att vi är överens om problembeskrivningen, men det känns som att vi inte är riktigt överens om hur vi ska hantera problemet.

Det är 18 miljarder i subventioner och 1 miljard, vad vi vet, i felaktiga utbetalningar. Det här göder i dag arbetslivskriminalitet på svensk arbetsmarknad. Det missbrukas. Riksrevisionen är väldigt hård mot det skattesystem som vi har med nystartsjobb och subventioner.

Vi behöver göra någonting, och det verkar som att jag och Magnus Jacobsson är överens om det. Här finns ett förslag. Det handlar inte om att stoppa dem som har insatsen i dag, utan det handlar om beviljande av nya nystartsjobb. Det handlar om att sätta stopp för fusket, det vill säga att våra skattepengar inte ska gå ut till kriminella verksamheter eller kriminella företag.

Jag håller med Magnus Jacobsson om att subventionerade anställningar behövs och kommer att behövas för vissa grupper. Men det är inte det vi diskuterar. Vi ska inte stoppa några subventionerade anställningar, utan vi ska sätta stopp för ett system som är felkonstruerat och som göder kriminalitet och där våra skattepengar pumpas ut till företag som fifflar med våra pengar.

Ett sätt att kunna göra det är att sätta stopp och pausa det här tills vi får någon typ av konkret förslag från regeringen på hur vi ska hantera detta och få kontroll över hela systemet.

Återigen är min fråga till Kristdemokraterna: Är Kristdemokraterna villiga att i dag ge ett besked om huruvida man tänker sätta stopp för fusket och göra gemensam sak med oss socialdemokrater och pausa det nya inflödet av nystartsjobben?

Anf. 127 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Det var egentligen två frågor. Den ena var om vi ska sätta stopp för fusket, och då är svaret ja. När det gäller frågan om vi ska göra gemensam sak i det förslag som har lagts i utskottet kommer jag att rösta nej till förslaget.

Det hänger ihop med precis den här beskrivningen. Det är 18 miljarder, och det finns tecken som tyder på att 1 miljard är fusk. Men det innebär fortfarande att 17 miljarder används korrekt. Vi har 350 000 som står utanför arbetsmarknaden. 350 000 är inte en siffra, utan det är individer. Det är människor. Det är någon som inte känner sig delaktig. Det är någon som inte stiger upp på morgonen och går till en arbetsgemenskap och en samhällsgemenskap där man känner närhet.

Jag tror att vi ska göra det vi kan för att komma åt fusket – polisiärt, med en utbetalningsmyndighet och med en helt ny ordning på Arbetsförmedlingen. Jag tror också att de här grejerna i sin förlängning kommer att leda till att det blir bättre.

Jag är däremot inte säker på att de kommer att leda till att allt fusk försvinner, utan jag är tyvärr rädd att den kriminella sfären tenderar att analysera olika lagar och utnyttja människor på ett brutalt sätt. Vi har sett det på andra områden, fru talman, exempelvis LSS. Det är en fantastisk reform som verkligen ger människor det de behöver, och så finns det enskilda kriminella som använder det. Och jag ser egentligen att det är samma fenomen här.

Lösningen att stänga för alla nya nystartsjobb tror jag alltså inte på. Men jag är helt överens med ledamoten Köse om att vi måste komma åt kriminaliteten, och jag hoppas att vi ska kunna göra det tillsammans i den här kammaren.

Anf. 128 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Alla som kan arbeta ska arbeta, och de som behöver stöd för att komma i arbete ska få den hjälpen. För dem som har en svag ställning på arbetsmarknaden kan subventionerade anställningar, som jag har nämnt tidigare, vara ett effektivt sätt att skapa varaktig sysselsättning.

Även om vägen till självförsörjning ser olika ut för olika individer är det tydligt att subventionerade anställningar, när de används på rätt sätt, spelar en viktig roll inom arbetsmarknadspolitiken.

Fru talman! Det är dock avgörande att dessa anställningar används klokt och ansvarsfullt. Tyvärr har vi sett att detta inte alltid är fallet.

Fru talman! Vi socialdemokrater har länge varnat för att oseriösa och kriminella företag utnyttjar dessa system, vilket leder till slöseri med skattepengar och snedvridning av branscher. Detta slår mot seriösa företag och de arbetslösa som verkligen behöver stöd för att komma i arbete.

Fru talman! Riksrevisionen rapport om kontrollen av subventionerade anställningar bekräftar vår oro. Rapporten visar att nystartsjobben på grund av otillräckliga kontroller och svaga krav på arbetsgivare har lett till ökat fusk och ökad arbetslivskriminalitet.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen har utformat de subventionerade anställningarna på ett sätt som medför risk för missbruk. Det gäller särskilt nystartsjobben, som har en hög ersättningsnivå men få kontroller. Det är svårt för Arbetsförmedlingen att kontrollera löner och försäkringar när arbetsgivare saknar kollektivavtal.

Fru talman! Granskningen visar att kontrollen av dessa anställningar inte är effektiv. Problem med efterställt it-system, tungrodd administration och otillräckliga kontroller lyfts fram. Varje felaktig utbetalning är inte bara ett slöseri med skattemedel utan också en misslyckad insats för de individer som verkligen behöver stödet.

Fru talman! Nystartsjobben, som infördes av den borgerliga regeringen 2007 och har varit högerens favoritåtgärd, skiljer sig från vanliga arbetsmarknadspolitiska program genom att de inte kräver anvisning från Arbetsförmedlingen. Subventionen är en rättighet så länge den anställde uppfyller vissa kvalifikationsvillkor såsom att vara arbetslös under en viss tid eller att vara nyanländ i etableringsprogrammet. Syftet var att göra det enklare och billigare för företag att anställa, vilket har bidragit till att fler har anställts jämfört med andra typer av subventionsformer.

Fru talman! I dagsläget har 30 000 personer nystartsjobb med ett budgetutrymme på omkring 5 miljarder kronor. Detta skiljer nystartsjobben avsevärt från andra subventionerade anställningar. Men denna enkelhet har också lett till större dödviktseffekter, som vi brukar säga, det vill säga att subventionen går till personer som sannolikt skulle ha fått jobb ändå, och till ett ökat missbruk.

Fru talman! Nystartsjobben är särskilt utsatta för fusk eftersom de inte föregås av samma prövning och regelverk som andra subventionerade jobb. Det slapphänta regelverket leder till ett stort slöseri med skattepengar och snedvridning av branscher, vilket riskerar att slå ut seriösa företag.

Fru talman! Vi socialdemokrater kräver nolltolerans mot fusk med lönestöd för att garantera att pengarna går dit de ska. Dessutom noterar Riksrevisionen att de som har en subventionerad anställning sällan omfattas av kollektivavtal, vilket försvårar övervakningen av arbetsvillkor. Vi anser att regeringens insatser inte är tillräckliga för att bekämpa fusket med nystartsjobben. Alla tillgängliga medel måste användas för att motverka arbetslivskriminalitet och den gängkriminalitet som den ofta görder.

Regeringens nedskärningar på det arbetsmarknads- politiska området får nu allvarliga konsekvenser för kontrollen av subventionerade anställningar.

Fru talman! Riksrevisionens granskning visar att Arbetsförmedlingen saknar tillräckliga resurser för effektivt kontrollarbete. Förvaltningsanslaget har minskat under de senaste åren, och i budgetpropositionen för 2024 har vi fått ytterligare neddragningar. Detta påverkar myndighetens förmåga att hantera beslut om subventionerade anställningar och att utveckla nödvändiga kontroller. Antalet ärenden som kontrollutredare behöver hantera kommer sannolikt att öka både i antal och komplexitet. Dessutom framhåller Riksrevisionen att Utbetalningsmyndigheten kommer att skicka underrättelser om misstänkta fel till myndigheterna, vilket kommer att kräva ytterligare resurser.

Detta rimmar illa med regeringens nedskärningar som alltså redan har försvagat Arbetsförmedlingens kapacitet att utföra effektiva kontroller. Med minskade förvaltningsanslag och ytterligare budgetneddragningar framöver riskerar vi att stå inför en situation där myndigheten inte kan hantera den ökande mängden och, återigen, komplexiteten i ärenden. Regeringens nedskärningar underminerar därmed kampen mot arbetslivskriminalitet och försämrar möjligheten att säkerställa att skattepengar används på rätt sätt. Detta är inte bara ineffektivt utan också oacceptabelt i en tid när varje skattekrona måste användas ansvarsfullt.

Fru talman! Att införa en arbetsmarknadspolitisk prövning inför beviljandet av nystartsjobb är en enkel åtgärd som skulle göra stor skillnad. I linje med Riksrevisionens rekommendationer föreslår vi socialdemokrater därför att Arbetsförmedlingen ska få förbättra kontrollen av företag utan kollektivavtal. Vi föreslår också en översyn av systemet för återkrav av felaktigt utbetalda lönestöd, och vi vill också återinföra det statliga stödet för fackligt samråd.

Fru talman! Jag vill höja ett varningens finger för risken för ökat fusk med subventionerade anställningar när regeringen från nästa år avvecklar stödet till facken för samråd. Bedömningen av arbetsplatsers lämplighet kommer att bli mycket sämre, och facken kommer att behöva stå för kostnaden för att handlägga samrådsyttranden, vilket jag anser är helt orimligt.

Arbetet med att besvara förfrågningar om yttranden innebär en stor arbetsbörda för många arbetstagarorganisationer, särskilt för dem som organiserar branscher med en stor andel subventionerade anställningar såsom vård och omsorg, handel samt hotell- och restaurangbranschen. När ersättningen till arbetstagarorganisationerna tas bort finns en risk att färre förbund kan besvara Arbetsförmedlingens förfrågningar. Detta innebär att myndigheten kan gå miste om värdefull information inför beslut om subventionerade anställningar.

Fru talman! Vi kan inte se på när medborgarnas skattepengar läcker ut ur statskassan. För att få ordning på nystartsjobben behövs en behovsprövning likt den som gäller för andra subventionerade jobb. En arbetsförmedlare ska i varje enskilt fall bedöma om det är

arbetsmarknadspolitiskt motiverat att ge individen och företagen skatterabatt. Vi anser också att endast företag med kollektivavtal ska kunna anställa med nystartsjobb.

Fru talman! För att förhindra missbruk och säkerställa att medlen når dem som behöver dem mest måste kontrollen av de subventionerade anställningarna stärkas. Vi har i dag genom ett utskottsinitiativ i arbetsmarknadsutskottet krävt ett omedelbart stopp för alla nya anvisningar till nystartsjobb tills regeringen har vidtagit åtgärder för att få tillräcklig kontroll över vart pengarna tar vägen.

Jag hoppas verkligen, fru talman, att Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna stöder vårt förslag. Jag menar att det är dags att ta kontroll över det här systemet så att det en gång för alla blir ordning och reda på nystartsjobben.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Fru talman! Eftersom det här är den sista debatten innan sommaren vill jag avslutningsvis passa på att tacka arbetsmarknadsutskottets fantastiska kansli för deras hårda arbete och stöd. Jag vill även tacka mina kollegor i utskottet för deras samarbete och engagemang. Slutligen vill jag rikta ett stort tack till talmanen och talmanspresidiet för deras insatser. Jag önskar även er som sitter på läktaren en fantastisk och skön sommar!
(Applåder)

Anf. 129 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag att avslå motionerna och lägga skrivelsen till handlingarna.

150 000 svenskar har någon form av subventionerad anställning, och det är bra utifrån de förutsättningar som finns på svensk arbetsmarknad. I den bästa av världar hade vi haft en mer flexibel arbetsmarknad där företag vågade och hade ekonomi att anställa även de medborgare som står längre ifrån arbetsmarknaden, har arbetshinder eller behöver prova en ny karriär.

Men så ser det inte ut, och därför finns det olika former av subventioner. Rapporten konstaterar att de också har en bra effekt om de används klokt. Det innebär bland annat att våra gemensamma resurser inte ska hamna i fickorna på välfärdskriminella.

Dagens debatt handlar om just detta. Riksrevisionens rapport belyser de stora problem som finns och har funnits under en lång tid, och då känns det bra att vår regering är på bollen och, som tidigare talare har belyst, har en stor insatsflora. Ett stort förändringsarbete har tagit form, vilket bekräftades när vi hade Arbetsförmedlingens nya generaldirektör på besök i utskottet.

Fru talman! Regeringen har lagt om rättspolitik, och det kommer även den som sysslar med välfärdsbrott att inse. Möjligheten att neka utbetalningar till oseriösa aktörer har förstärkts liksom möjligheten att inte bevilja insatser hos olämpliga arbetsgivare. Genom Utbetalningsmyndigheten kommer man via dataanalyser och granskningar att upptäcka felaktiga

utbetalningar. Vi har sedan mars en ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar och brottslighet. Regeringen har förändrat i förordningen så att Arbetsförmedlingen har större möjligheter att genomföra kontroller av arbets sökandes rätt att arbeta och vistas i Sverige.

Den allra bästa åtgärden är dock att se till att brott, fusk och felaktigheter aldrig sker. Det ska vara lätt att göra rätt både för arbetsförmedlaren, arbetsgivaren och arbetstagaren.

Jag har en del kontakter med Christina, en duktig arbetsförmedlare i Stockholm. Hon har berättat om ett företag, i just detta exempel ett företag med kollektivavtal, som har väldigt många subventionerade anställningar och som systematiskt avslutar anställningarna efter två år för att direkt anställa en ny medarbetare på subvention.

Regelförändringarna som nu sker gör att arbetsförmedlaren ska kunna stoppa anställningen på ett mycket enklare sätt än vad man kunnat tidigare. Det är helt nödvändigt att den typen av företag inte ska få ta del av subventioner, oavsett om de har kollektivavtal eller inte.

Tyvärr är Christina också lite bekymrad över etableringsjobben. För få beviljas, och Christinas bild är att det kommer att fortsätta vara så under lång tid. Det som är skillnaden mot andra subventionerade anställningar är att etableringsjobben innebär mindre administration för arbetsgivarna men blir betydligt krångligare för den arbets sökande som inte sällan har språksvårigheter. Det ökar belastningen på Arbetsförmedlingen och genererar färre jobb för de individer som så väl behöver dem.

Socialdemokraternas lösning är att kräva kollektivavtal och pausa nystartsjobben, tillsammans med lite annat. Att pausa en arbetsmarknadsåtgärd som i stora delar fungerar bra är illa när vi har en arbetslöshet som ökar.

6 av 10 småföretag saknar kollektivavtal. I siffror är det 178 000 företag som har valt att inte ha kollektivavtal. Det är inte för att de har dåliga villkor eller för att de är skurkar, utan det är för att vi i Sverige har ett system där det är frivilligt att ha kollektivavtal och frivilligt att vara ansluten till facket. Många av dessa småföretag vill inte eller har inte de ekonomiska möjligheterna, och ett skäl som ofta uppges är kollektivavtalens brist på flexibilitet.

Fru talman! Fler än sju av tio nya arbetstillfällen skapas i de små företagen. Många nya företag anställer redan från start. Det handlar om 30 000 nya jobb i landet varje år och inte sällan på orter där större företag eller offentlig verksamhet försvunnit. Med den stora grupp arbetslösa som nu står utanför arbetsmarknaden har Sverige inte råd att bortse från denna viktiga grupp företagare. Det är i småföretagen det sker, och det är där det är enklast att få jobb.

Etableringsjobben, där det krävs kollektivavtal, och nystartsjobben, där det inte krävs, är kommuniserande kär. Om arbetsmarknadens parter lyckas få in fler i etableringsjobb kommer också subventionerade

anställningar som nystartsjobb att minska. Men än så länge ser vi inte någon explosion av etableringsjobb. Jag hoppas att det kommer.

Anf. 130 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Tack för ett engagerande anförande, Camilla Mårtensen!

Ledamoten nämnde flera gånger kontrollmyndigheten och Arbetsförmedlingen och Arbetsförmedlingens resurser. Jag har tittat på Arbetsförmedlingens svar till regeringen där de kommenterar den här rapporten. Arbetsförmedlingen är tydliga med att myndigheten prioriterar arbetet med kontroll och att motverka felaktiga utbetalningar och att de försöker utveckla sin kontrollapparat utifrån de förvaltningsmedel de har till sitt förfogande. De skriver också att det här tar resurser i anspråk och att samverkan med Utbetalningsmyndigheten kräver mer operativa resurser.

Min fråga är ganska enkel. Ledamoten pratar om fusk, om 18 miljarder till subventionerade jobb och 1 miljard i felaktiga utbetalningar. Jag undrar om ledamoten, vars parti nu styr Arbetsmarknadsdepartementet, är nöjd med resurserna till Arbetsförmedlingen. Är de tillräckliga för att komma åt detta problem, med tanke på att Arbetsförmedlingen själva menar att de inte kommer att klara av det?

Anf. 131 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Tack för din fråga, Serkan Köse!

Det korta svaret är ja. Men jag misstänker att ledamoten gärna vill att jag ska utveckla det lite grann.

Jag och ledamoten satt tillsammans i utskottet när den nya generaldirektören fick denna fråga. Jag blev lugnad av det hon sa. Hon menade att resurserna man tilldelats kommer att räcka.

Det handlar inte alltid om resurser. Jag tänker att det också handlar om förändrade arbetssätt. Det är precis det jag uppfattat att den nya generaldirektören tar tag i.

Jag känner mig lugn. Jag känner att vi har fått en insatsflora på plats som kommer att göra skillnad när det gäller detta.

Anf. 132 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Ja, jag var med på mötet. Det var jag som ställde frågan till generaldirektören om resurserna. Jag hade nämligen läst en artikel där man hade kommenterat budgetunderlaget som Arbetsförmedlingen lämnat till regeringen för perioden 2024–2026, och i det budgetunderlaget står det tydligt och klart att man inte kommer att klara av sitt uppdrag med de befintliga resurser man har till sitt förfogande.

Det blev intressant, men vi ska kanske inte gå in på vad som diskuterades och sades på ett utskottsmöte. Men jag uppfattade det inte riktigt som att man är helt nöjd med de resurser man har. Det kändes som att det blev lite som att man svarade på frågan men inte tänkte ta en diskussion med utskottet. Budgetunderlaget kanske ska vara en diskussion mellan gd:n och

ministern, eftersom det ska lämnas till regeringen. Men vi kan lämna det åt sidan.

Jag upplever fortfarande att myndigheten i svaret om Riksrevisionens rapport konstaterar att man inte kommer att klara av det med de resurser man har.

Det är 1 miljard i felaktiga utbetalningar. Ska vi stoppa det? Vi har som sagt frågat ledamotens partis regeringskompisar och frågar nu hur Liberalerna ser på vårt utskottsinitiativ i dag. Det vi kan göra är väldigt enkelt. Vi kan stoppa, pausa, nya nystartsjobb. Det är ingen budgetfråga. Det gäller att sätta stopp för det nu, tills vi vet hur systemet kan konstrueras och kan göra det lite bättre.

Min fråga till Liberalerna är, återigen: Kommer Liberalerna att ställa sig bakom Socialdemokraternas initiativ om att pausa beviljande av nya nystartsjobb tills vi ser något konkret från regeringen?

Anf. 133 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Nej, vi i Liberalerna kommer inte att ställa oss bakom detta förslag till utskottsinitiativ. Vi ser nämligen att de åtgärder som vidtagits kommer att göra skillnad. Därmed inte sagt att det inte kommer att behöva vidtas ytterligare åtgärder för att bemöta detta fusk.

Lejonparten av detta, 17 miljarder, anses hamna rätt. 1 miljard är otroligt mycket pengar, och det ska vi stoppa. Men jag är inte säker på att stopp av fler nystartsjobb skulle hindra detta.

Precis som jag sa i mitt anförande tänker jag att vi måste fortsätta jobba med att komma åt när det har blivit fel, när det har fuskats medvetet. Men vi måste också förändra det arbete som sker före, så att det inte blir fel. Vi måste ge arbetsförmedlarna enklare förutsättningar att stoppa en del av detta, när de kan se redan på förhand att det inte är en sjyst arbetsgivare.

Jag vill också poängtera att det finns fusk oavsett om man har kollektivavtal eller inte. Men ledamoten har naturligtvis rätt i att det är lättare att kontrollera dem som har kollektivavtal. Men att stoppa alla nystartsjobb är inte lösningen.

Anf. 134 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Den aktiva arbetsmarknadspolitikens absolut främsta uppgift är att stödja personer som blir arbetslösa så att de kommer tillbaka till varaktig sysselsättning och egen försörjning. Eftersom arbetslösa individer utgör en heterogen grupp med varierande behov och förutsättningar behövs det en mängd olika arbetsmarknadspolitiska verktyg. Det är utbildning, arbetspraktik, vägledning, matchning och just subventionerade anställningar.

Vänsterpartiet tycker att subventionerade anställningar är en bra och nödvändig åtgärd för att hjälpa nyanlända, långtidsarbetslösa och personer med olika funktionsnedsättningar att få en fastare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden. Den här typen av anställningar har även stöd i forskningen. Studier visar att personer som haft en subventionerad anställning får

ett jobb utan stöd mycket snabbare jämfört med dem som varit öppet arbetslösa.

Med rätt omständigheter leder alltså denna insats från samhället till en välfärdsvinst för såväl individen som samhällsekonomin i stort.

Fru talman! De senaste åren har vi dock sett åtskilliga exempel på att oseriösa arbetsgivare inom vissa branscher sätter i system att ta in arbetslösa från en massa olika program i stället för att anställa dem som ordinarie arbetskraft. När stödperioden är slut avslutas anställningen, och därefter anställs en ny person som också har en subventionerad anställning. Vissa arbetsgivare skriver till och med öppet i sina jobbannonser att de söker personer som har rätt till subventionerad anställning.

Granskningar som genomförts av både medier och enskilda fackförbund visar på omfattande missbruk, fusk, ekonomisk brottslighet, osund konkurrens och utnyttjande av utsatta människor.

Det är uppenbart att många arbetsgivare använder dessa anställningar som ett sätt att dumpa arbetsvillkoren eller för att göra det möjligt att lägga lägre anbud vid upphandlingar. Det leder såklart till att konkurrensen snedvrids, arbetsvillkor dumpas och reguljära anställningar uteblir.

Det här har Vänsterpartiet varnat för under många år, och vi har återkommande lagt fram förslag i riksdagen för att stävja dessa oegentligheter, överutnyttjandet och andra felaktigheter kopplade till de subventionerade anställningarna.

Vänsterpartiet har bland annat föreslagit att nystartsjobb ska omfattas av krav på kollektivavtalsenliga villkor, att nystartsjobbets rättighetsstyrda konstruktion ska ändras så att arbetsmarknadspolitisk prövning och samråd med fackförbund ska genomföras inför beslut om utbetalande av subventionen samt att regeringen ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att skärpa kontrollen och uppföljningen av arbetsgivare som får stöd för att anställa.

Fru talman! Vänsterpartiet och jag välkomnar Riksrevisionens granskning och delar rapportens slutsatser och rekommendationer. Jag konstaterar att regeringen i skrivelsen dessvärre varken nämner hur man ser på de problem som tas upp i Riksrevisionens rapport eller lägger fram några konkreta förslag på åtgärder med anledning av de uppgifter som framkommer i rapporten. I stället lyfter regeringen fram ett antal andra åtgärder som förvisso är bra men som inte riktigt har bäring på de problem som lyfts fram i rapporten. Merparten av de åtgärder som regeringen lyfter fram hade regeringen, eller den tidigare regeringen, dessutom beslutat om redan innan den här granskningen kom. Rimligen bör regeringen alltså vidta specifika åtgärder med anledning av rekommendationerna.

Jag menar också att utöver Riksrevisionens rekommendationer finns det fler saker man skulle kunna göra. I LO-rapporten *Etablering eller segmentering? – En analys av systemet med subventionerade anställningar* finns en mängd jättebra, konkreta förslag. Jag vill lyfta fram två av dem här. För det första bör

givetvis dessa nystartsjobb behovsprövas. De bör prövas i samråd med till exempel facket innan man fattar beslut. För det andra bör Arbetsförmedlingens förutsättningar att kontrollera fusk och oegentligheter naturligtvis stärkas. Det ska också finnas möjligheter till straffsanktioner mot arbetsgivare som kringgår eller struntar i kraven. Om man bara skulle göra dessa två saker som föreslås i rapporten skulle jättemånga av de problem som uppmärksammats kunna motverkas.

Fru talman! Innan Arbetsförmedlingen fattar beslut om introduktionsjobb och lönebidrag ska myndigheten hämta in ett yttrande från berörd arbetstagarorganisation om arbetsplatsens lämplighet. Samrådet mellan Arbetsförmedlingen och berörda fackförbund är viktigt för myndighetens kontrollarbete. Vid samråden kan man nämligen samla in värdefulla uppgifter, till exempel om hur lönebildningen och villkoren i övrigt ser ut eller om arbetsgivaren kanske har sagt upp personal för inte alltför länge sedan. Att ha den kunskapen som beslutsunderlag är otroligt viktigt. Det gör att man inte skapar osund konkurrens och att arbetsgivare inte kan anställa på felaktiga grunder.

Tyvärr har samrådsförfarandet mellan Arbetsförmedlingen och fackförbunden fungerat ganska dåligt under lång tid, och det har fackförbunden och även Vänsterpartiet uppmärksammat. De bristerna lyfts också fram i Riksrevisionens rapport.

Flera förbund inom branscher som har ett stort antal anställda med subventionerad anställning, till exempel hotell- och restaurangfacket, avstår helt från att yttra sig. Det är för att hanteringen helt enkelt är för omfattande och slukar för mycket av deras resurser. Så är det även för Arbetsförmedlingen.

Fru talman! Man kan fundera över att det i samband med de förordningsändringar som genomfördes i december 2022 infördes ett statsbidrag som ska kunna ge arbetstagarorganisationerna ersättning för det viktiga arbete de gör med yttranden. Det är ett resultat av långsiktigt påverkansarbete från de fackliga organisationernas sida. Men nu aviserar regeringen att man ska dra tillbaka detta. Det är ett helt orimligt beslut. I stället för att förändra utformningen och få ordning och reda aviserar man alltså att man ska avskaffa det. Det är en jättemärklig ordning, tycker Vänsterpartiet. Syftet med fackföreningarnas yttranden är ju som sagt att bidra till att säkerställa kvalitet, motverka missbruk och förhindra att människor far illa. Det borde ligga i samhällets intresse att motarbeta oseriösa arbetsgivare.

En parallell kan dras till parternas arbete med att motverka arbetslivskriminalitet i övrigt. Där har parterna möjlighet att ansöka om bidrag från staten, till exempel via Arbetsmiljöverket, för att täcka kostnaderna för arbetet de lägger ned. Vänsterpartiet tycker att samma princip ska gälla för arbetstagarorganisationernas arbete med att inkomma med yttranden till Arbetsförmedlingen.

Jag ser att kollegorna i kammaren undrar om jag tänker prata ännu mer om detta, men det ska jag faktiskt inte. Ciczie Weidby, Vänsterpartiet, avslutar

härmed sitt anförande med att yrka bifall till reservation nummer 3.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

§ 12 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 12 juni

2023/24:811 Samförståndsavtal mellan Somaliland och Etiopien

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 juni

2023/24:974 Hat och hot mot utländska journalister

av *Azadeh Rojhan* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:975 Besked om trälgräns och trälförbud

av *Stina Larsson* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:976 Finska pensionärer i Sverige

av *Peter Hultqvist* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:977 Dubbelspår på Malmbanan

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 12 juni

2023/24:956 Förstärkt skydd för företagare mot bankbedrägerier

av *Anna-Belle Strömberg* (S)
till statsrådet Niklas Wykman (M)

2023/24:957 Järnvägsförbindelsen i Ystads hamn

av *Adrian Magnusson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:958 En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling

av *Amanda Palmstierna* (MP)
till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:959 Cirkulär träråvara

av *Amanda Palmstierna* (MP)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:960 Israels attacker i Gaza

av *Dzenan Cisića* (S)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:963 Varma bostäder

av *Katarina Luhr* (MP)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:962 Olyckor vid vattensläpp från vattenkraft

av *Anette Rangdag* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:966 Sida och civilsamhällets organisationer

av *Tomas Eneroth* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:964 Väntetider för medborgarskapsansökan

av *Tomas Eneroth* (S)
till statsrådet Maria Malmer Stenergård (M)

2023/24:965 Politiskt motiverad massrättegång i Turkiet

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.06.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med
§ 4 anf. 22 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 13.48,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 15.12 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter	1
Skatteutskottets betänkande 2023/24:SkU28.....	1
Anf. 1 CRISTER CARLSSON (M).....	1
Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S) replik	2
Anf. 3 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	2
Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S) replik	2
Anf. 5 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	3
Anf. 6 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	3
Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	3
Anf. 8 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	3
Anf. 9 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	4
Anf. 10 HANNA WESTERÉN (S).....	4
Anf. 11 HELENA LINDAHL (C) replik	5
Anf. 12 HANNA WESTERÉN (S) replik	5
Anf. 13 HELENA LINDAHL (C) replik	5
Anf. 14 HANNA WESTERÉN (S) replik	6
Anf. 15 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	6
Anf. 16 HANNA WESTERÉN (S) replik	6
Anf. 17 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	6
Anf. 18 HANNA WESTERÉN (S) replik	6
Anf. 19 HELENA LINDAHL (C)	6
Anf. 20 HANNA WESTERÉN (S) replik	7
Anf. 21 HELENA LINDAHL (C) replik	7
Anf. 22 HANNA WESTERÉN (S) replik	7
Anf. 23 HELENA LINDAHL (C) replik	7
Anf. 24 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	8
Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP)	9
Anf. 26 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	9
Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	9
Anf. 28 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	10
Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	10
(Beslut fattades under § 10.)	10
§ 5 Internationella relationer m.m.....	10
Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU7	10
Anf. 30 JOHN E WEINERHALL (M)	10
Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S)	11
Anf. 32 MAGNUS BERNTSSON (KD)	12
Anf. 33 MORGAN JOHANSSON (S) replik	13
Anf. 34 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	13
Anf. 35 MORGAN JOHANSSON (S) replik	14
Anf. 36 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	14
Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD)	14
Anf. 38 HÅKAN SVENNELING (V)	15
Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (C)	17
Anf. 40 JACOB RISBERG (MP)	18
Anf. 41 MORGAN JOHANSSON (S)	19
(Beslut fattades under § 10.)	19
§ 6 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet vid universitet och högskolor	19
Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU17	19
(Beslut fattades under § 10.)	20
§ 7 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023.....	20

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU18	20
(Beslut fattades under § 10.)	20
§ 8 Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar	20
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU10	20
Anf. 42 SAILA QUICKLUND (M).....	20
Anf. 43 SERKAN KÖSE (S) replik.....	21
Anf. 44 SAILA QUICKLUND (M) replik	21
Anf. 45 SERKAN KÖSE (S) replik.....	21
Anf. 46 SAILA QUICKLUND (M) replik	22
Anf. 47 MAGNUS PERSSON (SD).....	22
Anf. 48 SERKAN KÖSE (S) replik.....	22
Anf. 49 MAGNUS PERSSON (SD) replik	23
Anf. 50 SERKAN KÖSE (S) replik.....	23
Anf. 51 MAGNUS PERSSON (SD) replik	23
Anf. 52 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	23
(forts. § 11)	24
Ajournering	24
Återupptaget sammanträde	24
§ 9 Frågestund	24
Anf. 53 TREDJE VICE TALMANNEN	24
<i>Efterlevnaden av EU:s sanktioner mot Ryssland .....</i>	<i>24</i>
Anf. 54 ISAK FROM (S).....	24
Anf. 55 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	24
Anf. 56 ISAK FROM (S).....	24
Anf. 57 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	24
<i>Strafffullar på rysk export.....</i>	<i>24</i>
Anf. 58 YASMINE ERIKSSON (SD).....	24
Anf. 59 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	25
Anf. 60 YASMINE ERIKSSON (SD).....	25
Anf. 61 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	25
<i>Elpriserna och energi- och näringsministerns prioriteringar.....</i>	<i>25</i>
Anf. 62 NADJA AWAD (V)	25
Anf. 63 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	25
Anf. 64 NADJA AWAD (V)	25
Anf. 65 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	25
<i>Bristen på arbetskraft.....</i>	<i>26</i>
Anf. 66 EMELIE NYMAN (C)	26
Anf. 67 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	26
Anf. 68 EMELIE NYMAN (C)	26
Anf. 69 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	26
<i>Energirenoveringar.....</i>	<i>26</i>
Anf. 70 KATARINA LUHR (MP)	26
Anf. 71 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	26
Anf. 72 KATARINA LUHR (MP)	27
Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	27
<i>Framtiden för ukrainska ungdomar .....</i>	<i>27</i>
Anf. 74 ANN-SOFIE ALM (M)	27
Anf. 75 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	27
Anf. 76 ANN-SOFIE ALM (M)	27
Anf. 77 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	27
<i>Förändring av biståndsmodellen för civilsamhället .....</i>	<i>27</i>
Anf. 78 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	27
Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	28
Anf. 80 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	28
Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	28
<i>Finansieringen av transportinfrastrukturen.....</i>	<i>28</i>
Anf. 82 HELENA GELLERMAN (L).....	28
Anf. 83 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	28
Anf. 84 HELENA GELLERMAN (L).....	28

Anf. 85 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	29
<i>Våldsutsatta kvinnors boende</i>	29
Anf. 86 LAILA NARAGHI (S).....	29
Anf. 87 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	29
<i>Små och medelstora företags digitalisering</i>	29
Anf. 88 RASHID FARIVAR (SD).....	29
Anf. 89 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	29
<i>Elpriserna</i>	29
Anf. 90 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	29
Anf. 91 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	30
<i>Nya Ostkustbanan</i>	30
Anf. 92 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	30
Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	30
<i>Utbyggnaden av Mälarbanan</i>	30
Anf. 94 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	30
Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	30
<i>Investeringar i elsystemet</i>	31
Anf. 96 LARRY SÖDER (KD)	31
Anf. 97 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	31
<i>Förtroendet för länsstyrelserna</i>	31
Anf. 98 PEDER BJÖRK (S).....	31
Anf. 99 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	31
<i>Förebyggande arbete mot jordskred</i>	31
Anf. 100 CLARA ARANDA (SD).....	31
Anf. 101 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	32
<i>Vårdkostnader på Gotland</i>	32
Anf. 102 ANNA LASSES (C).....	32
Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	32
<i>Snabb uppkoppling i hela landet</i>	32
Anf. 104 MARIA STOCKHAUS (M).....	32
Anf. 105 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	32
<i>Arbetet med tågsträckan Alingsås–Göteborg</i>	33
Anf. 106 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	33
Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	33
<i>Vindkraft i södra Sverige</i>	33
Anf. 108 MONICA HAIDER (S)	33
Anf. 109 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	33
<i>Bostäder till forskare</i>	33
Anf. 110 BJÖRN TIDLAND (SD).....	33
Anf. 111 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	33
<i>Finansieringen av Spårväg syd</i>	34
Anf. 112 KADIR KASIRGA (S).....	34
Anf. 113 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	34
<i>Energimyndighetens hantering av offentliga medel</i>	34
Anf. 114 JOHNNY SVEDIN (SD).....	34
Anf. 115 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	34
<i>Rapport om EU och AI</i>	34
Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S).....	34
Anf. 117 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	34
<i>Krympflation</i>	35
Anf. 118 MARTIN WESTMONT (SD)	35
Anf. 119 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	35
<i>Användningen av partianknutet bistånd</i>	35
Anf. 120 OLLE THORELL (S).....	35
Anf. 121 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	35
<i>Statliga medel till Spårväg syd</i>	35
Anf. 122 LEIF NYSMED (S).....	35
Anf. 123 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	36
Ajournering	36

Återupptaget sammanträde	36
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	36
SkU28 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter.....	36
UU7 Internationella relationer m.m.	36
UbU17 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet vid universitet och högskolor.....	37
UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023.....	37
§ 11 (forts. från § 8) Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar (forts. AU10).....	37
Anf. 124 SERKAN KÖSE (S) replik.....	37
Anf. 125 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	37
Anf. 126 SERKAN KÖSE (S) replik.....	37
Anf. 127 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	38
Anf. 128 SERKAN KÖSE (S).....	38
Anf. 129 CAMILLA MÅRTENSEN (L).....	39
Anf. 130 SERKAN KÖSE (S) replik.....	40
Anf. 131 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	40
Anf. 132 SERKAN KÖSE (S) replik.....	40
Anf. 133 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	41
Anf. 134 CICZIE WEIDBY (V).....	41
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)	42
§ 12 Anmälan om interpellation.....	42
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar	42
§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor	42
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.06.....	43